

Latvijas Kultūras akadēmija
Kultūras teorijas un vēstures katedra

Mākslas izglītības attīstības tendences profesionālajā vidējā kultūrizglītībā Latvijā

Maģistra darbs

Autore:

Akadēmiskās maģistra augstākās izglītības
programma
„Mākslas” apakšprogramma Kultūras un starpkultūru
studijas
studente Agija Ivanova
ID Nr. 20134306

Darba vadītāja:

Doc., Dr.art. Anita Vaiivade

Rīga, 2016

SATURS

IEVADS	3
1. Mākslas izglītība laikmeta kontekstā.....	8
1.1. Laikmetīga mācību procesa organizācijas nozīme mākslas stundās	12
1.2. Laikmetīgās mākslas konceptuālo stratēģiju integrācijas iespējas izglītībā.....	17
1.3. Laikmetīgās mākslas integrācijas problēmas mākslas stundās.....	23
2. Mākslas izglītības mērķi.....	29
2.1. Mākslas izglītības saturs Latvijas izglītības iestādēs.....	33
2.2. Profesionālās kultūrizglītības raksturojums Latvijā	36
3. Profesionālo mākslas vidusskolu pieredze mūsdienu mākslas izglītībā Latvijā	41
3.1. Jaņa Rozentālā Rīgas Mākslas vidusskolas pieredze mūsdienu mākslas izglītībā....	45
3.2. Profesionālās izglītības kompetences centra „Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola” pieredze mūsdienu mākslas izglītībā	51
3.3. Rīgas profesionālo mākslas vidusskolu sadarbība ar laikmetīgās mākslas nevalstiskajām organizācijām kultūrizglītībā	57
NOBEIGUMS	65
KOPSAVILKUMS//TĒZES.....	66
AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS.....	68
SUMMARY	78
1. pielikums. Intervija ar Jaņa Rozentālā Mākslas vidusskolas pedagogiem	79
2. pielikums. Intervija ar Profesionālās izglītības kompetences centra „Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola” pedagogiem.....	82
3. pielikums. Intervija ar nevalstiskās organizācijas Trīs Krāsas pārstāvi Ilzi Kupču	85
4. pielikums. Intervija ar Latvijas Laikmetīgās mākslas centra pārstāvi Lindu Veinbergu ...	87
5. pielikums. Diskusija Rīgas mākslas telpā par laikmetīgās mākslas vietu kultūrizglītībā ..	88

Ievads

Pētījuma „**Mākslas izglītības attīstības tendences profesionālajā vidējā kultūrizglītībā Latvijā**” aktualitāti nosaka mūsdienu globalizācijas procesi – pieaugoša konkurence darba tirgū, migrācija, iespējas stažēties ārvalstīs izglītībai atbilstošās profesijās, starpkultūru mācīšanās multikulturālā sabiedrībā, zinātniskais un tehnoloģiskais progress, izmaiņas vizuālā kultūrā. Visas šīs pārmaiņas sabiedrībā rosina izvērtēt Latvijas kultūrizglītības mērķu un uzdevumu atbilstību mūsdienām.

Latvijas masu medijos arvien biežāk parādās mākslas izglītības ekspertu, mākslinieku, mākslas pedagogu diskusijas par mākslas izglītības lomu sabiedrībā un laikmetīgās mākslas vietu kultūrizglītībā. Mākslas izglītība Latvijā, sakarā ar valsts neatkarības atgūšanu un nacionālo atdzimšanu, visos līmeņos sākot ar 20. gadsimta 90. gadiem ir piedzīvojusi lielas pārmaiņas, par ko liecina Eiropas Savienības un Baltijas valstu pētījumi mākslas izglītībā. Šobrīd pārmaiņas notiek vidējā profesionālajā mākslas izglītībā – tiek veidoti profesionālās izglītības kompetenču centri, kas atbilst Kultūras ministrijas padotībā esošo profesionālās vidējās kultūrizglītības iestāžu attīstības koceptijai. Apvienojot profesionālas kultūrizglītības ietādes, paveras iespējas Eiropas Savienības fondu līdzekļu piesaistei, kas nodrošinātu izglītības iestāžu infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošanu, pavērtu iespējas jauniem, starpdisciplināriem zinātniskiem projektiem, profesionālo vidējo izglītības programmu uzlabošanai.

Ieviešot jaunas tehnoloģijas, strauji mainās profesijās nepieciešamās zināšanas un prasme, pedagogiem, kuri ierauti straujajā tehnoloģiju un informācijas laikmetā, rodas problēmas, kā ieinteresēt un izglītēt izglītojamos mūsdienu mākslas, veidot mūsdienīgu izglītības saturu, vienlaicīgi nodrošinot profesionālo un vispārizglītojošo priekšmetu kvalitatīvu apguvi, īpašu uzmanību pievēršot jaunu un inovatīvu, digitālu mācību līdzekļu izstrādei un izmantošanai. Efektīvai profesionālai mākslas izglītībai vajadzētu ietvert profesijas apguvi, izglītojamo garīgo vērtību stiprināšanu, estētiskās gaumes veidošanos, nacionālo vērtību izpratni, zināšanu bāzi, kas ļauj būt atvērtiem jaunradei un citu tautu kultūrai. Mūsdienu mākslas izglītība prasa sociālo un humanitāro zinātņu apvienošanu, izpratni par mūsdienu mākslas formām, estētiku, to nozīmi mūsdienīgā mācību procesā.

Rīgas profesionālo kultūrizglītības iestāžu izglītojamajiem ir visplašākās iespējas kultūras pasākumu apmeklējumiem, sadarbībai arlaikmetīgās mākslas nevalstiskajām organizācijām. Lai plašāk pētītu profesionālo vidējo mākslas izglītību Latvijā, pētījumā analizēta Rīgas vizuālās mākslas un dizaina vidējās profesionālās izglītības iestāžu darbība. Pētījums koncentrējas uz to, kā mūsdienu mākslas formas tiek izprastas un integrētas profesionālajā vidējā mākslas izglītībā Rīgā, lai izglītības iestāžu darbība un pieredze ietekmētu profesionālu mākslas izglītību Latvijas reģionos. Fokusgrupu intervijās intervējamie ir Rīgas profesionālo vidējo mākslas iestāžu pedagogi, mākslinieki, kultūras darbinieki. Pētījuma izstrādes process ietver, praktisku sadarbību informācijas ieguvē ar Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības kvalitātes valsts dienesta, Kultūras ministrijas Latvijas Nacionālās kultūras centra, Rīgā bāzēto laikmetīgās mākslas nevalstisko organizāciju pārstāvjiem un darba autores dalību diskusijās par laikmetīgās mākslas lomu izglītībā.

Pētījuma saturs atklāj nepieciešamību veikt teorētiskus un praktiskus pētījumus, lai izvērtētu pašreizējo situāciju un mērķus mākslas izglītībā un kultūrizglītībā Latvijā, lai veidotu jaunus mērķus mākslas izglītībā un atklātu sadarbības iespējas starp valsts un nevalstiskajām organizācijām, piesaistītu dažādu nozaru speciālistus profesionālās vidējās mākslas izglītības attīstībā, popularizēšanā sabiedrībā.

Pētījuma mērķis

1. Analizēt mākslas izglītības attīstības tendences kultūrizglītībā Latvijā.
2. Noskaidrot Rīgas profesionālo vidējo mākslas izglītības iestāžu praksi un pieredzi laikmetīgās mākslas integrēšanā mācību procesā.

Pētījuma uzdevumi

1. Izpētīt, kā mūsdienu mākslas formas integrēt mācību procesā – profesionālajā dizaina un vizuālās mākslas izglītībā.
2. Analizēt un salīdzināt mākslas izglītības sistēmu Latvijā un starptautisko organizāciju ziņojumus, pētījumus par kultūrizglītības attīstību Latvijā.

3. Raksturot Rīgas mākslas vidusskolu sadarbību ar laikmetīgās mākslas nevalstiskajām organizācijām, analizējot intervijās iegūto informāciju.

4. Veikt un analizēt intervijas ar Rīgas profesionālo mākslas vidusskolu pedagogiem.

Hipotēze

Profesionālā vidējā kultūrizglītība ir piemērs mākslas izglītības kvalitātes veicināšanā Latvijā.

Pētījuma metode

Kvalitatīvā pētniecības pieeja – zinātniskās literatūras un izglītības procesu reglamentējošo dokumentu deskriptīva analīze. Empīriskajā pētījuma posmā izmantota sarunas metode, lai iegūtu sākotnējo informāciju, savukārt darba izstrādes noslēguma posmā, lai aprobētu gūtos secinājumus, izmantotas strukturētās intervijas, dziļās intervijas, interneta intervijas un fokusgrupas diskusija.

Pētījuma priekšmets

Mūsdienu mākslas nozīme izglītības procesos. Mākslas izglītība Latvijā. Profesionālo izglītības iestāžu – Profesionālās izglītības kompetences centra „Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola” un Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolā izglītības saturs. Rīgas laikmetīgās mākslas nevalstisko organizāciju loma izglītībā.

Pētījuma teorētiskā bāze

Teorētiski metodiskie izdevumi mākslas izglītībā, profesionālo vidējo mākslas izglītības institūciju pedagoģiskos procesus atspoguļojoši normatīvi dokumenti, starptautisko organizāciju ziņojumi un pētījumi par izglītības izaugsmes cēloņiem un problēmām. Pētījuma teorētisko bāzi veido dažādu zinātņu pārstāvju pētījumu – mākslas zinātnes profesores un mākslas pedagoģes Olivias Gudes (*Olivia Gude*) zinātniski pētnieciskie raksti par jaunām paradigmām vizuālās mākslas mācību programmās, sociālo praksi mākslas stundās. **Estētiskā un mākslas filozofija:** [Burjo, 2009; Rubene, 2006; Маньковская, 2000]; **Izglītības vadība:** [Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi izglītībā, starptautisko organizāciju ziņojumi un pētījumi par izglītības izaugsmes cēloņiem un problēmām]; **Mākslas zinātne:** [Demakova, 2002; Astahovska, 2013; Gombrihs, 1997; Gude, 2007; Kuspit, 2014]; **Nozaru**

pedagoģija: [Rīgas profesionālo vidējo izglītības iestāžu nolikumi un pašnovērtējumi];
Pedagoģija: [Andersone, 2007; Anspaks, 2006; Jerneja Herzog, Matjaž Duh, 2008; Tomaž Zupančič, 2013; Tom Hardy, 2006; Marshall, 2015; Gude, 2007]; **Plastiskās mākslas vēsture un teorija:** [Vējš, 2010; Šmite, 2011]; **Socioloģija:** [Байман, 2004;];

Pētījuma struktūrā ir ietvertas trīs pamatnodaļas: 1. Mākslas izglītība laikmeta kontekstā. Raksturota mūsdienu mākslas estētika, izpausmes veidi, līdzekļi un funkcijas sabiedrībā globalizācijas apstākļos, tās ietekme uz mākslas izglītības procesiem. 1.1. Laikmetīga mācību procesa organizācijas nozīme mākslas stundās. Pirmajā apakšnodaļā laikmetīga mākslas izglītība atspoguļota kā efektīvs instruments patstāvīgai informācijas apgūšanai, apkopošanai, kritiskās domāšanas attīstīšanai mācību procesā. Aprakstīta mākslas un tehnoloģiju mijiedarbības nozīme mācību procesā, izglītojamo individuālā mākslinieciskā stila meklējumos. 1.2. Laikmetīgās mākslas konceptuālo stratēģiju integrācijas iespējas izglītībā. Apakšnodaļā apkopotas laikmetīgās mākslas konceptuālās stratēģijas, metodes, kā integrēt mūsdienu mākslu mācību stundās. Katrai stratēģijai piemeklēta praktizējosa mākslinieka pieredze. 1.3. Laikmetīgās mākslas integrācijas problēmas mākslas stundās. Apakšnodaļā tiek analizēta Latvijas un ārvalstu pedagogu pieredze, problēmas laikmetīgās mākslas integrēšanā mācību programmās. Pētīts jautājums par mūsdienu mākslas integrēšanas robežām mācību programmu saturā, tās provokatīvo raksturu, tikumisko un netikumisko mākslā. 2. Mākslas izglītības mērķi. Otrajā nodaļā tiek raksturoti, analizēti mākslas izglītības mērķi saskaņā ar Latvijas un starptautiska mēroga kultūrpolitikas dokumentiem. Aprakstīta mākslas izglītības nozīme izglītojamā personības attīstībā. 2.1. Mākslas izglītības saturs Latvijas izglītības iestādēs. Apakšnodaļā raksturots Latvijas mākslas izglītības sistēmas saturs – ietverot vispārizglītojošās skolas un profesionālās ievirzes mākslas skolas. 2.2. Profesionālās vidējās kultūrizglītības raksturojums Latvija. Apakšnodaļā raksturota kultūrizglītības sistēma Latvijā, uzdevumi un mērķi kultūrizglītībā. 3. Profesionālo mākslas vidusskolu pieredze mūsdienu mākslas izglītībā Latvijā. Trešā nodaļa atspoguļo Latvijas profesionālo vidējo mākslas izglītības iestāžu mācību procesa secīgu organizēšanu, izglītības kvalitātes kontroli, atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem. 3.1. Jaņa Rozentālā Rīgas Mākslas vidusskolas pieredze mūsdienu mākslas izglītībā. Apakšnodaļā tiek analizētas Jaņa Rozentālā Rīgas Mākslas vidusskolas pamatnostādnes profesionālā mākslas izglītībā, izglītības programmu mērķi un uzdevumi. Izvērtēta izglītības iestādes mācību procesu loma un iespējas laikmetīgās

mākslas konceptuālo stratēģiju integrēšanā izglītībā un mūsdienu mākslas popularizēšanā. 3.2. Profesionālās izglītības kompetences centra „Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola” pieredze mūsdienu mākslas izglītībā. Apakšnodaļā tiek analizētas izglītības iestādes pamatnostādnes profesionālā mākslas izglītībā, izglītības programmu mērķi un uzdevumi. Izvērtēta izglītības iestādes mācību procesu loma un iespējas laikmetīgās mākslas konceptuālo stratēģiju integrēšanā izglītībā un mūsdienu dizaina funkcionalitātes un konceptuālisma popularizēšanā sabiedrībā. 3.4. Rīgas profesionālo mākslas vidusskolu sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām kultūrizglītībā. Nodaļā tiek raksturota Rīgas mākslas vidusskolu sadarbība mākslas izglītībā ar Rīgā bāzētām laikmetīgās mākslas nevalstiskām organizācijām.

1. Mākslas izglītība laikmeta kontekstā

Katrā laikmetā, arī mākslā un mākslas izglītībā, aktualizējas daudzi nozīmīgi jautājumi sabiedrībā, rodas nepieciešamība analizēt, kāda ir cilvēka izpratne pasaulē, kādām pārmaiņām ir pakļauti izglītojamie, kā pilnvērtīgi veidot mākslas izglītības saturu mūsdienu individualizācijas, pluralizācijas un globalizācijas apstākļos. Postmodernajā 21. gadsimtā mums arvien vairāk apkārt parādās simulācijas un iluzoras formas, sadrumstalotība, vajadzība apzināties savu identitāti, kas tieša veidā ietkmē izglītojamo attīstību un uztveri. Sabiedrībā un izglītībā kļūst aktuāls, ne tikai tradicionālam mākslas darbam raksturīgais atpazīšanas priekš kā labas gaumes audzināšanas priekšnosacījums un mākslas izglītības uzdevums, bet arī nepieciešamība izprast sabiedrības norises, jauns veids, kā attīstīties mainīgajā pasaulē. Mākslas darbu mūsdienās iedzīvina teorija un mūsdienu realitāte – globalizācija, tā padara mākslu grūti aprakstāmu, grūti klasificējamu un līdz ar to sarežģīti integrējamu mākslas izglītībā. Tomēr ir iemesls, kāpēc katrs atsevišķs objekts ir mākslas darbs. Laikmetīgs mākslas darbs pieskaņojas noteikumiem, kas konkrētajā laika posmā padara viņu par tādu: „Ja objekts pieskaņojas tobrīd spēkā esošajiem iemesliem, kas nosaka tā iekļaušanu mākslas darbu kategorijā, tas tad patiešām šķiet gana nepieciešams, gan pietiekams mākslas darba nosacījums”.¹

Globalizācija ir faktors laikmetīgajā mākslā, tas parāda lokālo vai personīgo attieksmi pret globālajām tendencēm mākslā. Šīs globālās tendences ietver dažādu mākslas formu lietošanu – Rietumu laikmetīgās mākslas instalācijas, performances, netradicionālu materiālu lietojumu, tehnoloģiju un tādu paņēmienu lietošanu kā humors, satīra, ironija. Laikmetīgā māksla reagē uz globalizāciju dažādos veidos, mākslinieki kritiski attiecas un interpretē globālās izmaiņas. Primārais viņu darbos ir izveidot saikni ar paātrināto dzīves tempu, vietēju, globālu, tradicionālu, jaunu, kā arī tēmas tiek izvēlētas mājas, identitāte, mobilitāte, migrācija. „Brazīliešu mākslinieks Ernesro Neto (*Ernesto Saboia de Albuquerque Neto*) izstādē „Caur mani runā boa” ar tamborētu instalāciju palīdzību uzrunā skatītāju aizdomāties par saiknes atjaunošanu ar dabu un tās lomu mūsdienu straujajā ikdienā”.²

---

¹ Rubene, Māra. *Homo Aestheticus: no mākslas filosofijas līdz ikdienas dzīves estētikai*. Rīga: Tapals, 2001, 20. lpp.

²Arterritory sarunas. Rīga: Arterritory un Mākslas platforma, 2015, 80. lpp.

Globalizācijas iespaidā pedagogu mākslas praksi ir iespējams paplašināt, rast jaunas iespējas materiālu izmantošanai, jaunas metodes auditorijas iesaistīšanai. Jaunās mākslas prakses dod mums iespēju mācīties un mācīt savādāk caur laikmetīgo mākslu. Laikmetīgā māksla ignorē estētiskos centienus un kļūst par vietu diskusijām, kritikai, jaunu zināšanu attīstībai. Laikmetīgās mākslas mākslinieki izmanto sadarbību, performances, starpdisciplināritāti, dialogu un pedagoģiskās stratēģijas, lai iesaistītu auditoriju. Mākslas darbi bieži vien ir īslaicīgas parādības, kas skatāmas konkrētajā vietā un laikā. Kā piemērs: „Japāņu izcelsmes avangarda mākslinieces Joko Ono (*Yoko Ono*) performanču sērija „Cut Piece”, kas rosina pārdomas un rada jautājumus gan autorei, gan skatītājiem”.³

Pedagogiem, izglītojamajiem un citiem sabiedrības pārstāvjiem laikmetīgs mākslas darbs dod iespēju diskutēt, labāk izprast aktuālās idejas, vēsturiskos, literatūras, tēlotājmākslas, dabas zinātņu atklājumus, notikumus populārā kultūrā, tehnoloģisko progresu. Laikmetīgs mākslas darbs ir dinamisks materiālu, tehniku, stratēģisku metožu un konceptu kopums. Daudzveidīgā laikmetīgā māksla ir pretstats tradicionālai mākslai, tai nav robežu un tradicionālai mākslai raksturīgās satura un formas nedalāmības. Laikmetīgā māksla izceļas ar vienotu principu un ideoloģijas trūkumu, kā arī ar kompozīcijas, krāsu salikumu nenozīmību mākslas darbā. Arturs C. Danto (*Arthur C. Danto*) par laikmetīgu glezniecību saka: „Glezniecībā, kurā viss balstījies uz labas gaumes postulātu, pēkšņi viss kļūst iespējams”.⁴ Laikmetīgā māksla bieži vien apvieno jaunās tehnoloģijas ar netradicionāliem materiāliem, tā nojauc robežas starp skatītāju un mākslas darbu, mākslu un ikdienas dzīvi, telpu un dabu, mākslu un naudu.

Globalizācijas ietekmē, kultūru daudzveidībā un tehnoloģiju straujā attīstības virpulī laikmetīgās mākslas mākslinieki pauž mainīgās identitātes veidošanās procesu, vērtības, uzskatus. Mākslinieki var pašizpausties, veidojot mākslas darbu, tomēr viņiem vienmēr ir jāseko līdzi informācijas plūsmai. „Mākslinieka un mākslas darba uzdevums ir mudināt mākslas baudītāju apzināties savas spējas, reaģēt un atbildēt uz vizuālo mākslu. Instrumenti,

---

³ Bardola, Nicola. *Joko Ono biogrāfija*. Rīga: Jumava, 2014.

⁴ Rubene, Māra. *Homo Aestheticus: no mākslas filosofijas līdz ikdienas dzīves estētikai*. Rīga: Tapals, 2001, 46. lpp.

lai izprastu laikmetīgo mākslu ir zinātkāre, atvērtība, dialogs”.⁵ Pedagogiem ir svarīgi uzdot detalizētus jautājumus, lai izglītojamie redzētu un saprastu, kā mākslas darbs veidojas. Jārosina mākslas darbā atrast nozīmes, nevis pareizo atbildi, izglītojamajam pašam jāspēj aprakstīt savu mākslas darbu. Tādā veidā tiek aktivizētas spējas apsvērt un reaģēt uz vizuālo mākslu.

„Globalizācijas laikmetā pasaule ir viena liela virtuālā nometne. Bez bailīga ģeogrāfija, tā ir zona, kur laiks un āttālums ir saplūstošs un saspīests ar acumirkliģu saistību. Tā ir transpasaule, to veido mūsu vīzija par globalizāciju – vienkārša, pakļāvīga, sasniedzama un homogēna, unificējoša, vienmuļa”.⁶ Globalizācijas procesus ir svarīgi saprast ikvienam, īpaši tiem, kas nemaz nav dzīvojuši citā laikā. Sociologs Zigmunds Baumans (*Бауман Зигмунт*) raksturo globalizāciju kā fatālu parādību mūsdienu pasaulē, neatgriezenisku procesu, kas skar katru cilvēku, visi mēs esam globalizējami, tas ir nepieciešams mūsu laimei un attīstībai. Globalizācija rada kultūru homogenizāciju, tai ir komerciāla nokrāsa, tā pastiprina kultūru dažādību un lokālu pretošanos. Mūsdienu sabiedrībai raksturīga hibriditāte, iepazīstinot izglītojamos ar cittautu kultūru, ir iespējams rosināt aktīvi apzināties savu vietu, pozīciju mūsdienu globālajā pasaulē. Laikmetīgā māksla palīdz saprast mūsdienu sarežģītību un hibriditāti caur mākslas tēliem.

Attiecībā uz globalizāciju Gude Olivija (*Gude Olivia*) apgalvo „Lai pilnībā izprastu globalizācijas ietekmi un dinamiku, skolēnam ir jāseko globālās apziņas attīstībai, tas ir apzināts veids, kā būt pasaulē”.⁷ Globālā apziņa ir kā spēja ielikt sevi un dzīvi visas planētas kontekstā, redzēt lietas globālā mērogā. No iepriekš minētajiem piemēriem var iemācīties globālās realitātes aprakstīšanu, kas nodrošina jaunu skatījumu uz pasauli, tas ir spēcīgs instruments, lai skatītu jautājumus no citas puses. Daudzi laikmetīgās mākslas mākslinieki ir internacionāli mākslas procesa dalībnieki ar savu neparasto skatījumu uz dzīvi. Viņi ir pētnieki ar savām tradīcijām, globālajās tendencēs zinoši, viņi bauda brīvību, ko mums māksla piedāvā. Māksla ir atvērta struktūra, kurai nav robežu, tā provocē domāšanu. Mākslinieki ir respondenti

---

⁵ Jerneja, Herzog and Matjaž Duh. Examples of Applying Contemporary Art Practices in the Visual Arts Curriculum in Grammar Schools. *Croatian Journal of Education*. 2013, 11th March. Pp. 55. Pieejams: <http://www.sciedu.ca/journal/index.php/wje/article/viewFile/2520/1547> [skatīts 2015, 20. feb.].

⁶ Marshall, Julia. *Globalization in art*. Pieejams: https://www.academia.edu/9552415/Globalization_and_Contemporary_Art [skatīts 2015, 17. apr.].

⁷ Gude, Olivia. *Considerations for a 21st-Century Art & Culture Curriculum*. Art Education. National Art Education Association Stable. 2007, Vol. 60, No. 1. Jan, pp. 8. Pieejams: https://elearning.psu.edu/drupal6/content/aed813/pdfs/Gude_2004.pdf [skatīts 2015, 20. feb.].

un kritiķi, tāpat kultūras radītāji. Mākslinieki šodien pētī idejas, koncepcijas, jautājumus, prakses, kas ietver pagātņi, apraksta tagadni un iedomājas nākotni. Laikmetīgā māksla ir kā dzīvs organisms, kuru ir grūti definēt, skatītājs un pētnieks var apjukt šajā informācijas daudzumā, tādēļ ir nepieciešams apgūt to jau sēžot skolas solā. Pētot aktuālo mākslu, ir iespējams uz to paskatīties no mākslas vēstures prizmas, jo māksla nevar veidoties tukšumā, mākslinieki atsaucas uz pagātņi, aizņemas tradicionālos mākslas izteiksmes līdzekļus – krāsas, līnijas, gaismēnas, kompozīcijas pamatprincipus. Laikmetīgo mākslu var salīdzināt ar krāšņu mozaīku, kas pētniekam ir jāsaliek pa gabaliņam, lai veidotos kopējs attēls, bet nav skaidrojuma, kā to izdarīt. „Katrā vēsturiskā attīstības posmā tiek noteiktas mākslas darba stilistisko īpašību dialektiskās sakarības, kas ir balstītas uz tradīciju pieņemšanu, kā arī novatoriskiem meklējumiem”.⁸ Mākslas stilu pētniecība ir kā radošuma vēsture, tā ir empīriskā pieeja – vērošana, mēģinājums stingri klasificēt un ierobežot, sistematizēt.

Laikmetīgās mākslas integrēšana mācību procesā var palīdzēt sasniegt mērķus izglītībā un zinātnē. Jauni standarti izglītībā varētu sekmēt kritisko domāšanu, prasmes, konceptuālo saprašanu. Laikmetīgu mākslas darbu studijas rosinātu izglītojamās koncentrēties uz mākslas objekta nozīmi, dažādas disciplīnu apvienošanās iespējām radošajā procesā. Mākslas un pētniecības sinerģija atdzīvina mākslu un pētniecības pasauli, tas atstāj iespaidu arī uz mākslas izglītību. Izglītojamais var nepārzināt zinātnes nozares, bet sadarbojoties rodas iztēles brīvība, notiek atklājumi, kas sniedz ieguldījumu izglītībā un zinātnē.

Mūsdienās tiek piedāvāta liela laikmetīgās mākslas notikumu, mākslas darbu pārbagātība. Tādējādi pedagogiem ir iespēja izvērtēt konkrētus mākslas darbus, notikumus, konstatēt to vienotību, veselumu, saturošos un formējošos elementus, kas veido to saturu, un mēģināt atrast vietu sistēmā. „Mākslas darbs vairs nav diskrets, tā nav glezna, skulptūra, kas statiski stāv galerijās un muzejos, tiek radīti īslaicīgi notikumi, izrādes, sarunas, performances”.⁹ Māksla dažādos gadsimtos ir bijusi vērsta un balstīta uz sabiedriskumu, savstarpēja dialoga veidošanu. Mūsdienās mākslas darbs, nonākot izstāžu zālē, veicina atvērtu diskusiju, apmeklētāju sensorā sistēma tiek iesaistīta kopīgā estētiskā pārdzīvojumā, pārvietojoties laikā un telpā. Izglītojamajiem apmeklējot izstādi tiek dota iespēja būt

---

⁸ *The Contemporary and the Historical* by Donald Kuspit
Pieejams:<http://www.artnet.com/Magazine/features/kuspit/kuspit4-14-05.asp>[skatīts 2015, 25. mart.].

⁹ Turpat, 3. lpp.

„starpelpā”, kur cilvēks var dažādot savu dzīves ritmu, veidot savu attieksmi pret pasauli, komunicējot ārpus sabiedrības normām un patērētāju attieksmei pret aptkārto vidi. „Starpelpa ir cilvēcisko attiecību telpa, kas vairāk vai mazāk atvērti iekļaujas sistēmā, vienlaikus norādot, ka ir iespējamās arī citas, no esošajām atšķirīgas apmaiņas formas”.¹⁰ Mūsdienu mākslinieku darbi ir daudzpusīgi, ietver – vēsturisko, zinātnisko, tehnoloģiju izmantošanu, tādā veidā atbalstot mācīšanās, integrētu mācīšanos gan izstāžu zālē, gan klasē.

Mūsdienu mākslas darbu nevieno viens stils, tematika vai ikonogrāfija, tiem ir viens darbības lauks – cilvēku savstarpējās attiecības un attieksme pret pasauli. Izstādē tiek radīta vide, kur skatītājs interaktīvā komunikācijā ar mākslas darbu un ar citiem klātesošajiem gūst estētisku pārdzīvojumu, izprotot tā saistību ar sevi un dzīvi. Laikmetīgs mākslas darbs pretēji masu kultūras produktam neierobežo cilvēka iztēli, atļauj tēliem piešķirt savu personīgo nozīmi, interpretēt, tas virza cilvēku uz personīgu pārdzīvojumu, kas arī veido cilvēka personību.

1.1. Laikmetīga mācību procesa organizācijas nozīme mākslas stundās

Mūsdienu izglītība sastāv no tā, ka pedagogam izglītojamie ir jāsagatavo situācijām, par kurām nezina arī viņš pats. Tehnoloģiju attīstība rada jaunu zināšanu nepieciešamību, piedāvāt jau esošas zināšanas ir nepietiekami, ir jā māca izglītojamajiem patstāvīgi meklēt informāciju un jāattīsta spējas izmantot to. Tādā veidā mācīšanās tiek pacelta jaunā līmenī, ne vairs tikai kā informācijas iegūšanas veids. Izglītojamajam ir jāredz tas, ko viņš dara pasaules kopējā ainā, svarīgi ir iemācīt, kā domāt produktīvi. „Meta–izziņa, skolotājiem vajadzētu modelēt izglītojamajiem pašiem savu domāšanas procesu, nevis savu. Skolotājam jāaktivizē tas, ko izglītojamais jau zina”.¹¹ Tādējādi mācīšanos ir iespējams padarīt par zināšanu radīšanas procesu, tajā skolēni uzstāda sev mērķus, plāno savu mācīšanās procesu, kā arī monitorē savu zināšanu un izpratnes līmeni.

Praktiskā izglītībā un mākslas izglītībā apvienojas izglītības galvenie mērķi – mācīšanās un saprašana. „Mācīšanās tiek definēta kā zināšanu celtniecība, bet saprašana, spēja

---

¹⁰ Nikolā, Burjo. *Attiecību estētika*. Rīga: Laikmetīgās mākslas centrs, 2009. 16. lpp.

¹¹ Marzano, R. J. *A theory-based meta-analysis of research on instruction*. Aurora, CO: McREL.Pieejams: www.mcrel.org/PDF/Instruction/5982RR_InstructionMeta_Analysis.pdf* PDF; 172

izmantot savas zināšanas”.¹² Mākslas izglītība vienmēr ir vērsta uz mācīšanos un sapratni par mākslu, caur mākslas mācīšanos un radīšanu. Laikmetīgā mākslas izglītībā mākslas un dizaina prasmes vairs nav galvenais mācībās, bet skaitās kā pētījuma instruments. Pedagogam ir jābūt kā starpniekam, kas sniedz instrumentus un jautājumus, kas paplašina mācīšanos. Elastīga atklāta struktūra, kas virza izglītojamo apmācības procesā, lai virzītu pētījumu, uzdotu jautājumus, analizētu rezultātus un tādējādi būvētu zināšanas. Svarīgi mudināt skolēnus mācīties caur to, ko viņi jau zina, uzskata par svarīgu mūsdienu pasaulē. „Mākslinieciskā darbībā skolēns apliecina, izstāsta, pēta savu dzīves pieredzi un papildina to, stāstot stāstus, risinot sabiedriski un individuāli būtiskas, daudzslāņainas, sarežģītas problēmas, kas saistītas ar dzīves aktualitātēm”.¹³

Kritiskā domāšana ir mērķtiecīga, tā apvieno varākas mūsdienu cilvēkam nepieciešamas prasmes – drosmi lietot savu prātu, prasmi būt sociāli un politiski domājošam. „Kritiskās domāšanas fenomens, kā instruments cilvēka patstāvības un autonomijas veidošanai, spriedumu veidošanas metode”.¹⁴ Izglītojamajam ar autonomu domāšanu ir iespēja netipiskās situācijās izmantot daudzpusīgus risinājumus. Kritiskā domāšana ir uz dialogu vērsta domāšana, tai ir komunikatīvs aspekts, tās funkcija ir komunikācija starp cilvēkiem, attiecību veidošana, savstarpēja solidaritāte. Jaunajā izlītības modelī, netiek ietverts mērķis attīstīt tikai cilvēka prātu, bet arī veidot attiecības ar pasauli. „Izglītības procesa mērķis vairs nav tikai zināšanas – par to kļūst gudrība, kas ietver māku un mākslu zināt, darīt, sadzīvot un būt. Tas ir mērķis, kura sasniegšana pilnībā nav iespējama. Izglītība ir ceļš uz gudrību, uz rūpēm un draudzību pret to. Ceļš, kura aprises iezīmē Latvijas Valsts pamatizglītības standartā (1998) definētie izglītošanās aspekti, starp kuriem minēts arī analītiski kritiskais”.¹⁵

Laikmetīgā mākslas mācību procesā ir svarīgi attīstīt izziņas prasmes. Iesaistot esošās zināšanas un uzkrāto emocionālo pieredzi, var veidot konceptuālu kolāžu, metaforas un

---

¹² Anspaks, Jānis. *Mākslas pedagoģija II daļa*. Rīga: RaKa, 2006.

¹³ Tucker, James L. *Better Practice in Arts Education Building Effective Teaching Through Educational Research*. Pieejams: http://www.aems-edu.org/PDFs/Better_Practices_Visual_Arts.pdf [skatīts 2015, 2. feb.].

¹⁴ Marshall, Julia. *Visible Thinking: Using Contemporary Art to Teach*. Conceptual Skills Art Education, 2008. 61 no 2. Mr Pieejams: <http://connection.ebscohost.com/c/articles/30059060/visible-thinking-using-contemporary-art-teach-conceptual-skills> [skatīts 2015, 25. feb.].

¹⁵ Pētījums par kritiskās domāšanas (KD) attīstīšanas pieejas izmantošana izglītības sistēmā – ietekme un efektivitāte Latvijā. Izglītības attīstības centra projekts Rīga, 2008. Pieejams: <http://www.iac.edu.lv/assets/Uploads/Materiali/Kritiska-domasana-web.pdf> [skatīts 2016. 20. apr.].

izmantot citas laikmetīgās mākslas stratēģijas. Pedagogiem būtu nepieciešams laikmetīgo mākslu mācīt nevis kā uzdevumu, bet kā pētniecības procesu, kas attīsta jaunas vizuālās un konceptuālās idejas. Mūsdienās laikmetīgās mākslas prakses ir vizuālo mākslas formu saplūšana ar koncepcijām, tādā veidā rodas konceptuāli un vizuāli hibrīdi. Daudzi mākslinieki apvieno dažādus medijus, lai pilnībā izpētītu subjektus, rada skulptūras, instalācijas, izmantojot jaunus medijus, liela mēroga projekcijas, kompjūteranimācijas, fotogrāfijas. Hibriditāte parādās to mākslinieku darbos, kuri vēlas attēlot robežu starp garīgumu un kiberrealitāti, tas parādās foto un video instalācijās, veidojot virtuālo estētiku. „Britu mākslinieki Gilberts un Džordžs laikmetīgās mākslas radošs duets fotomontāžas kompozīcijās sašķeļ savu ķermeņi, iemieso sevi kā subjektu un objektu, mākslu un mākslinieku, runājot par patriotismu un migrāciju, mūsdienu urbāno drāmu, islāma paranoju”.¹⁶

Konceptuālisms mākslā ienāk ar mākslas darba ideju, kas svarīgāka par mākslas darba tehnisko izpildījumu, gala rezultātu un ietver sevī dažādus mākslas virzienus – performanci, instalācijas, video mākslu, zemes mākslu. Konceptuālista mākslinieks Džozefs Košuts (*Joseph Kosuth*) 1970. gadā sarakstītajās esejās nosaucis laikmetīgo mākslu par „antropoloģizētu”, bet sevi par mākslinieku antropologu. Mākslinieks piedāvā mākslā izmantot socioloģijas un kulturoloģijas metodes. „Konceptuālā māksla līdzīgi kā antropoloģija sociālo realitāti padara caurspīdīgu, tas notiek dziļi iedziļinoties kultūrā, kas ir konceptuālo mākslinieku refleksijas avots”.¹⁷ Laikmetīgā māksla no konceptuālista viedokļa ir kā sociālais starpnieks, tā aktivizē un maina sabiedrību. Izstādes laikā atsauču grāmata kļūst par artefaktu, veido materiālu antropoloģiskam pētījumam. Konceptuālā māksla par saviem pētījuma objektiem padara konceptus un arī auditoriju. Autora un skatītāja attiecības ne vienmēr beidzas izstāžu zālē, ar dažādu bukletu, katalogu performatīvu dāvinājuma procesu tās turpinās. Konceptuālisms parāda, kā māksla veidojas, tā ir domāta, lai aizvietotu skatītāja uztveri ar domāšanu. „Komentāri tradicionāli ir bijuši mākslas vēsturnieku ziņā, sākot ar konceptuālistu mākslas darbs pats sev ir komentārs”.¹⁸ Izstāžu zāles telpas kļūst par grāmatu lappusēm, māksla ir cieši saistīta ar teoriju. Nenovēršami mūsdienās māksla prasa, lai viņu

¹⁶ Arterritory sarunas. Rīga: Arterritory un Mākslas platforma, 2015, 50. lpp.

¹⁷ Marshall, Julia. *Visible Thinking: Using Contemporary Art to Teach*. Conceptual Skills Art Education, 2008. 61 no 2. Mr Pieejams: <http://connection.ebscohost.com/c/articles/30059060/visible-thinking-using-contemporary-art-teach-conceptual-skills>[skatīts 2015, 25. feb.].

¹⁸ Ссорин-Чайков, Николай *Этнографический концептуализм* Pieejams: <http://www.soclabo.org/index.php/laboratorium/article/view/336/865>[skatīts 2015, 25. mart.].

paskaidro, jebkurai aktivitātei ir jābūt teorētiskam pamatojumam. Mākslas darbs, kura pamatā ir teorija, universalizē, globalizē mākslas darbu. Laikmetīgo mākslu var lietot, lai izglītojamajiem mācītu konceptuālo mākslu. Laikmetīgā māksla ne tikai liek idejas konceptos, bet arī atklāj domāšanas procesu, kā šī forma ir radusies.

Māksla un tehnoloģijas ir savtarpēji saistītas, ar tehnoloģiju palīdzību ir iespējams padarīt mākslas darbu daudzslāņainu. Tomēr vēsturiski, mainoties mākslas stiliem un tehnoloģijām attīstoties, mākslas likumsakarības paliek nemainīgas. Nevar noliegt arī to, ka kāda svarīga izgudrojuma iespaidā mākslinieka radošais process un pasaules atspoguļojums mainās. „Taču visauglīgākā refleksija izdodas māksliniekiem, kas, nebūt nezaudēdami kritisko domāšanu, strādā ar jauno instrumentu sniegtajām iespējām, tomēr neattēlojot tās tehniku”.¹⁹ Māksla ir kā medijs starp cilvēku un tehnoloģisko progresu. Tehnoloģiju aktualitāte ir mainīga, tomēr mākslas darba uzdevums ir radīt paliekošu pārdzīvojumu, un tas nav uzlabojams kā tehnika. Mākslinieki ar tehnoloģiju aprēķinu palīdzību rada jaunas realitātes, kurās attēli funkcionē paši. „Tehnoloģiju ietekme uz sava laika mākslu norisinās atbilstoši tehnoloģijas novilktajām robežām starp reālo un iztēloto”.²⁰

Filozofi N.B.Maņkovskaja (*Н.Б. Маньковская*) un V.V.Bičkovs (*В.В. Бычков*) grāmatā „Mūsdienu māksla kā tehnogēnās civilizācijas fenomens” izklāsta filozofiskajā un mākslinieciski estētiskajā aspektā mākslinieciskās apziņas transformācijas un jaunu mākslinieciskās izteikmes līdzekļu formēšanās procesu, jaunas mākslas telpas veidošanos. Balstoties uz jauno mākslas žanru, veidu, prakšu pētniecību, autori ir izstrādājuši mākslinieciski – estētiskās virtualitātes teoriju. Ar teorijas palīdzību tiek konstatēta virtuālās realitātes vieta mūsdienu mākslā, parādās tās struktūra un būtība, un psiholoģiskās īpatnības tās uztverē. Pirms tehnoloģiju parādīšanās cilvēka vēlmi pacelties pāri ikdienas rūpēm, nokļūt citā realitātē pildīja māksla. Šodien ar tehnoloģiju un mākslas palīdzību mēs varam nokļūt virtuālajā realitātē.

„Virtuālā realitāte – kibertelpas fenomens, kas tiek realizēts ar speciālu sistēmu, skatītājam savienojot savu sensoriku ar kompjūteru. Šis process skatītājam piedāvā ilūziju nonākt citā realitātē, process var norisināties tikai pieslēdzoties kompjūteram ar speciāla

---

¹⁹ Nikolā, Burjo. *Attiecību estētika*. Rīga: Laikmetīgās mākslas centrs, 2009. 50. lpp.

²⁰ Turpat. 70. lpp.

krēsla, skafandra palīdzību”.²¹ Konceptuālo mākslu ir iespējams aplūkot ne tikai no virtuālās realitātes aspekta, bet arī ciešā saistībā ar pētniecību. Daudzi mākslinieki mūsdienās savus mākslas darbus padara par pētījumu. Mākslas darba ideja kā pētījums, īpaši atspoguļojas sociālajās zinātnēs psiholoģijā un mākslas izglītībā. Ja māksla ir kā parādību pētniecības instruments, tas var arī kļūt par līdzekli, kā mēs identificējam sevi, lai mēs saprastu viens otru. Māksla tādā veidā ienāk mūsu dzīvē un iespaido mūs ar radošiem risinājumiem. Mākslas prakšu savienošana ar pētniecību ir jaunu zināšanu būvniecība. „Mūsdienās mākslinieks ir praktiķis pētnieks kā teorētiķis viņš domā dziļi un teorētiski par subjektu, kā praktiķis viņš pārbauda”.²² Kā praktiķis viņš pārbauda šos subjektus, pēta to nozīmes un eksperimentē, kā to ielikt konceptuālos rāmjos, spēlējas ar metodēm un materiāliem, kā vislabāk izteikt šīs idejas. Mākslinieki var brīvi darboties pētniecībā izmantojot faktus, viņi tos iegūst, lai attīstītu tālāk zināšanas, viņi tos reģistrē, meklē jaunus ceļus kā parādīt šos faktus. Mākslas praksē analītiski racionālā, lineārā domāšana ir apvienota ar asociatīvo domāšanu, „Poētiskā loģika” šis jēdziens savieno loģiku ar poētisku jūtīgumu un iztēli, tas ir kreativitātes un pētniecības sajaukums, kas ietver sevī dažādas stratēģijas – attēlošanu, zinātnisko ilustrāciju, paplašināšanu – projektēšanu, pārformatēšanu jeb rimeiku, imitēšanu – mācīšanos, metaforu, noslāņošanu, vizuālo kultūru komercijā, materiālu lietojumu kā koncepcijas sastāvdaļu, kolāžu veidošanu, hibridizāciju, teksta un tēla sadarbību, uzmanīgu skatīšanos. Lietojot šīs stratēģijas, tiek savienotas idejas un subjekti radošos veidos, spēlējoties ar idejām, paplašinot tos loģiskām vai nelōģiskām beigām. Māksla ir veids, kā mēs varam iedomāties jaunus risinājumus, izpētīt mūsu pasauli, izvērtēt, kā veikt izmaiņas. „Mākslas pētniecība arī var būt strukturēta, tā ir kustība starp radīšanu un pārdomām, attēliem un rakstītu tekstu uz priekšu un atpakaļ, tas sākas ar jautājumu, tad turpinās ar idejām un informāciju”.²³

Lasīšanas prasmes ir svarīgas mākslas apgūvē, izglītojamie var nolasīt mākslas darbu kā lasa grāmatu. Dažādas disciplīnas var tikt mācītas dažāda vecuma bērniem. Pietiekami, ja

---

²¹ Н.Б. Маньковская, В.В. Бычков. *Современное искусство как феномен техногенной цивилизации*. Москва Редакционно-издательский отдел ВГИК, 2011. стр. 40.

²² Marshall, Julia and Kimberely Dadamo. *Art practicies as researh in the classroom*. Pieejams: <http://ua-artdepartment.wikispaces.com/file/view/Art+Practice+as+Research.pdf> [skatīts 2015, 22. mart.].

²³ Turpat. 9. Lpp.

jaunākā vecuma izglītojamais izprot dažādu disciplīnu mērķus. Izglītojamajiem ir jādod iespēja pašiem izdarīt atklājumus dažādās disciplīnās. „Pedagogiem ir jādod iespēja izglītojamajiem attīstīt interesi par pētījumu – atklājumu par iepriekš nezināmā līdzībām un attiecībām starp dažādām idejām, kā rezultātā attīstās pašapziņa. Izglītojamie veido zināšanas par zināšanām, viņi saprot, kā zināšanas ir būvētas dažādos laika periodos ar dažādu pētnieku līdzdalību”.²⁴ Svarīgi izglītojamajiem zināt, ka zinātnieki no dažādām disciplīnām sadarbojas, lai kopīgi risinātu problēmas un būvētu zināšanas. Laikmetīgās mākslas mākslinieki bieži vien strādā kopā, sarunājas viens ar otru, lai attīstītu sapratni, tāpat kā zinātnieki izstrādā principus, zināšanas, metodes, mērķus. Izglītojamie saprot, kā cilvēki zināšanas apkopo un veido savas, tas nozīmē izveidot metakognitīvās prasmes.

Mācīšanās procesam ir jāsāgāda prieks, tad tikai rodas zināšanas. Uz mākslu centrēta integrālā mācīšanās iekļauj dažādas domāšanas stratēģijas, kas noder uzkrājot zināšanas nākotnē. Tomēr nevar noliegt, ka izglītojamie attīsta arī dažādas profesionālas prasmes, mācās dažādas likumsakarības mākslā – perspektīvu, krāsu jaukšanu, lietot otas un spalvas kātus. Mācās iesaistīties un pastāvēt, pieņemt problēmas, kas attiecas uz mākslas pasauli. Iedomāties, iztēloties, mācīties attēlojot to, ko tieši nevar novērot, iedomāties nākamos soļus kaut kā radīšanai. Radīt darbu, kas piedāvātu ideju, sajūtu par personisku nozīmi. Novērot un piedalīties vizuālajā procesā, redzēt, kā top mākslas darbs. Tie ir dažādi veidi, kā integrēt mākslu mācīšanās procesā. Zinātniskā pētniecība tiek veikta ar zinātnes metodēm, bet mākslas ar tēlaino domāšanu, lai konceptualizētu idejas un nodotu tās. Viss šis process attīsta metakognitīvo domāšanu.

1.2. Laikmetīgās mākslas konceptuālo stratēģiju integrācijas iespējas izglītībā

Laikmetīgās mākslas stratēģijas fokusējas vispirms uz mākslinieku konceptuālajām stratēģijām, kuras lieto, lai veidotu nozīmes, bet ne tik ļoti uz akadēmisku mākslas apguvi, stilu, materiāliem, tehnikām. Šīs stratēģijas var būt noderīgas mācību programmu veidošanā, tās uzsver jēdzienus un mākslas konceptuālos procesus. Visas stratēģijas ir iespējams integrēt

---

²⁴ Marshall, Julia. *Visible Thinking: Using Contemporary Art to Teach*. Conceptual Skills Art Education, 2008. 61 no 2. Pieejams: <http://connection.ebscohost.com/c/articles/30059060/visible-thinking-using-contemporary-art-teach-conceptual-skills> [skatīts 2015, 25. feb.].

mākslas izglītībā visās izglītības pakāpēs. Stratēģijas nodrošina veidus, lai integrētu mākslu, kas balstīta uz laikmetīgajām mākslas praksēm. Stratēģijas liek secināt, ka mācīšanās caur mākslu ir saderīgas ar mācīšanās mākslu.

1. Attēlošana – Attēlojot priekšmetus no sociālajam un dabas zinātnēm māksla integrējas zinātnē. Attēlošana padara tēmu viegli pārskatāmu, uztveramu un pozicionē kā priekšmetu novērojumiem, pētījumiem. Attēlošana attīsta izglītojamajiem prasmi vērot uzmanīgi, novērtēt un tad reproducēt objektu. Tas attīsta izglītojamajos novērošanas prasmes, rosina analizēt redzēto. Pārdomas par padarīto procesu var palīdzēt izglītojamajiem redzēt, kā zināšanas par tēmu ir palielinājušās. Dabas zinātnieki veicot pētījums var dokumentēt pētījuma objektu ar fotokameru, bet pētot un gleznojot mākslinieces objektu padara subjektīvu, paveras citas perspektīvas pētījumam, kas liek aizdomāties par sīkākām detaļām un krāsu niansēm. „Māksliniece Kornēlija Hesenē Onegēra (*Cornelia Hesse Honegger*) mākslas darbā „Scorpion fly” (1988) akvareļu tehnikā jutekliski attēlo kukaiņus, kas cietuši no radiācijas ietekmes, tādā veidā attēlojot savus novērojumus par kodolenerģijas postošo spēku”.²⁵

2. Zinātniskā ilustrācija nodrošina būtisku ievadu attēlojuma idejai, tā ir informācija, mērķis ir to reģistrēt un nodot skaidri nolasāmā vizuālā veidā. Zinātniskajai ilustrācijai var būt arī estētiska un konceptuāla kvalitāte. Mākslas darbs ir vairāk nekā attēlojums, tas ir daudzslāņaina ilustrācija, kas var parādīt tās pamatus un koncepcijas. „Aleksa Rockmena (Alexis Rockman) darbs „Rat Evolution” (1999) ir lielisks piemērs zinātniskai ilustrācijai, mākslas darbā tiek attēlota žurka, kas evolucionējusi vides piesārņotības ietekmē.”²⁶ Izglītojamajiem veicot zinātniskās ilustrācijas uzdevumu, rodas idejas, kā padrīt pilsētas infrastruktūru draudzīgāku dabai.

3. Paplašināšana un projektēšana – tās ir spekulācijas par iespējamo iznākumu, izskatot konkrētas idejas ietekmi, vizualizējot to. Tas ir tagadnes un iespējamās nākotnes attēlojums. Ir iespējams ilustrēt globālas sasilšanas seku rezultātu, tehnoloģiskā progresa brīnumus nākotnē, risināt mūsdienu sociālos un kritiskos jautājumus. Tiek aktivizēta tēlainā domāšana, lai

---

²⁵ Marshall, Julia. *Five Ways to Integrate: Using Strategies from Contemporary*. Pp.13. Pieejams:<http://arts.unco.edu/ciae/institute/2014-Marshall-Five%20Ways%20to%20Integrate.pdf> [skatīts 2015, 25. feb.].

²⁶ Marshall, Julia and Donahue M. David M. *Art-Centered Learning Across the Curriculum: Integrating Contemporary Art in the Secondary School Classroom*. New York: Columbia University, 2014.

uzlabotu, prognozētu dzīves kvalitāti. Apvienojot mākslas darbā nākotni, faktus, vizuālo efektu, izglītojamo darbs iegūst spēku. Tēlaina faktu interpretācija padara tos vairāk jēgpilnus un pārliecinošus. Māksla kopā ar zinātņi padziļina izglītojamo domāšanu. Piemērs, kā rosināt izglītojamus apgūt netikai mākslas pamatus, bet radīt idejas, kā uzlabot pilsētvidi: „Stīvs Lamberts (*Steve Lambert*) darbā „Future” (2008) attēlo pamestu beisbola laukumu kā skaistu dārzu, patvērumu eksotiskiem dzīvniekiem un vietu, kur cilvēku kopienai relaksēties”.²⁷

4. Pārformatēšana jeb rimeiks veido jaunu saprašanu par ideju. Ja mēs tēlus ievietojam jaunā saturā, mēs tos saprotam savādāk, tiem veidojas jaunas nozīmes. Tēmas kontekstualizēšana zīmējot vai kartējot ir jauns vizuāls formāts. Tas ir zīmīgs veids, kā atkārtoti konceptualizēt tēmu, vizuālais formāts ir nozīmīgs pats par sevi, kas organizē un interpretē īstenību. Atkārtots kontekstualizācijas efekts notiek, kad formātā tiek pievienots kaut kas svešs. Šis integrācijas process norisinās, kad idejas tēli no vienas disciplīnas tiek prezentēti citu disciplīnu ietvaros. Integrējot nemākslas simbolus mākslas pasaulē, tie kļūst par mākslas simboliem. Piemēram, psiholoģiskais stāvoklis var tikt attēlots detalizēti instalāciju veidā. Tas ir uzskatāmi novērojams mākslas un antropoloģijas pētījumos – atrasti artefakti kā mākslas darbs. Mākslai netiek pieiets tikai no akadēmisma, profesionālisma viedokļa, bet arī no zinātniskā viedokļa, tādā veidā radot jaunu estētiku. Tas ir liels izaicinājums, kā māksla tiek radīta un kā tai ir jāizskatās. „Antonijs Azizs un Semmijs Kuchers (*Anthony Aziz and Semmy Kucher*) un viņu darbs „Naturalia Series” (2000-2001) parāda mums lielisku piemēru šai stratēģijai, kā psiholoģiskās norises attēlot diagrammās, izmantojot atsevišķas cilvēka ķermeņa daļas”.²⁸ Iepriekš minētais piemērs jauniešiem, kuriem sarežģīti attīstīt savu vizuālo valodu un pārvarēt pusaudžu psiholoģiskās attīstības īpatnības var palīdzēt atrisināt psiholoģisko spriedzi, jo laikmetīga mākslas darba radīšana un vērošana ir veids, kā ielūkoties sevī.

5. Imitēšana – mācīšanās, viena no radikālākajām stratēģijām laikmetīgās mākslas apmācībā. Māksla imitē, atdarina metodes, kas saistītas ar citām disciplīnām. Imitācija dod sapratni, kā zinātne konstruē zināšanas un kā māksla var parādīt veidus, kā tas notiek. Stratēģiju var lietot

---

²⁷ Gude, Olivia. *Considerations for a 21st-Century Art & Culture Curriculum*. Art Education. National Art Education Association Stable. 2007, Vol. 60, No. 1. Jan, pp. 8

²⁸ Marshall, Julia. *Five Ways to Integrate: Using Strategies from Contemporary*. Pp.13. Pieejams:<http://arts.unco.edu/ciae/institute/2014-Marshall-Five%20Ways%20to%20Integrate.pdf> [skatīts 2015, 25. feb.].

dažādos līmeņos, veidos, veicot eksperimentus, izmantojot metodes no sociālajām zinātnēm un antropoloģijas. Piemērs attēlo imitēta mākslas darba procesu: „Mākslinieks Marks Dions (Mark Dion) un viņa komanda darbā „Tate Thames Dig” (1999) no Temzas upes dzīlēm izcēla dažādus priekšmetus. Iegūtie artefakti tika attīrīti pie muzeja Tate Modern durvīm kā daļa no izstādes”.²⁹

6. Metafora – vārds, kas lietots cita vārda vietā uz līdzību un priekšstatu pamata, metafora ir emocionāla un izteiksmīga, tādējādi ir saistīta ar literāro valodu un vizuālo mākslu. Mēs parasti metaforas pieskaitam pie valodas mākslām, bet tās var būt arī vizuālas. Vizuālajā mākslā tas saprotams kā tēlu pārklāšanās, šajos darbos mēs redzam dziļu domu spēku. Tā ir tēlaina vizuālā valoda, piemēram, tiek izmantoti koncepti no dabas zinātnēm, lai attēlotu sociālās struktūras un modeļus. Metaforas jēdziens šķērso disciplīnu robežas. Metafora ir balstīta uz līdzībām – sistemātiska daļa no cilvēka kognitīvās domāšanas, abstraktās domāšanas, pētnieciskā procesa sastāvdaļa. Veidojot metaforas, izglītojamais var sākt saprast norises pasaulē, dažādus sociālos procesus, kuros mēs esam neizbēgami iesaistīti. „Davids Voinarovičs (*David Wojnarowicz*) darbā „Something From Sleep” III (1988) attēlo cilvēka ķermeņa bioloģiskās norises astronauta kostīmā, kā kosmisku kārtību”³⁰, iepazīstot minēto mākslas darbu, izglītojamie tiktu rosināti aizdomāties par dabas vareno spēku un savu vietu visumā.

7. Noslāņošana – pagātnes vērtības savienojumā ar mūsdienu masu kultūras vērtībām. Šajā gadījumā darbam ir jāizraisa rezonansi, tam jāatrasa vērtības, izturēšanās un koncepti. Bieži tas nozīmē stilizāciju un pazīstamu ikonu izmantošanu. Piemēram, mūsdienu politiķu tēlu attēlošana kādā senā tehnikā. Pakistāniešu izcelsmes māksliniece: „Saira Vasim (*Saira Wasim*) savā darbā „In her New World” attēlo politiķu tēlus no mūsdienu medijiem tradicionālā indiešu miniatūras stilā no Mughal dinastijas (1526 – 1857). Šādā veidā māksliniece ienirst

---

²⁹ Gude, Olivia. *Considerations for a 21st-Century Art & Culture Curriculum*. Art Education, 2004. Vol. 57, No. 1., pp. 11

³⁰ Turpat. 12. lpp.

bagātajās nozīmju noliktavās, kas ir šī žanra pamatā, tādā veidā radot dzelīgu asprātību. Viņas darbs demonstrē stila un žanra nedalāmību”.³¹

8. Vizuālā kultūra komercijā – māksla sapludina sajūtas, mākslas formu ar komerciju. Šī stratēģija ir novērojama: „Takashi Murikamī (Takashi Murakami) savu mākslu padara par uzņēmējdarbības un ražošanas nozari, viņš koorporē brendus savos darbos, multeņu varoņi no populārās kultūras braši iesoļo globālajā kultūrā”.³² Viņa zīmētie plakāti, figūriņas tiek ražotas viņa trīs rūpnīcās, mākslinieka daiļrade ir kā piemērs izglītojamajiem uzkrātās zināšanas, profesionālās iemaņas ieguldīt uzņēmējdarbībā.

9. Materiālu lietojums kā koncepcijas sastāvdaļa – mūsdienu tēlnieki nelieto bronzu, marmoru, koksni par labu mūsdienu materiāliem, viņi rada jaunus līdzekļus, lai radītu jaunu nozīmi. Pats materiāls ir kā medijs, kurš kļūst par neatņemamu ziņojuma sastāvdaļu. Daudzi laikmetīgās mākslas mākslinieki izvēlas materiālus, kam piemīt ne vien estētiska nozīme, bet arī iztēli rosinoša un praktiska. Bieži tiek izmantota plastika, jo šis materiāls asociējas ar mūsdienu jauno. Par šo materiālu runā daudzi faktori laikmetīgajā dzīvē – tehnoloģijas, mākslīguma tradīcija, masu produkcija. Plastmasas ir kā metafora nepastāvīgumam un lietām, kuras mēs izmetam. Tāpēc laikmetīgās mākslas mākslinieki bieži lieto tās, lai atspoguļotu savās idējās mūsdienu dzīvi, saspīlējumu starp pastāvību, tradīcijām, nemainību un pārmaiņām, to attēlo: „Māksliniece Vang Jin (*Wang Jin*) mākslas darbā „A Chinese Dream” Ķīnas tradicionālos operas kostīmus attēlojot, lieto caurspīdīgu plastiku, tai vietā, lai izšūtu zīdu pēc senajām Ķīnas civilizācijas tradīcijām”.³³

10. Kolāžu veidošana. Kolāža gleznā – līdzās gleznotām detaļām tiek pielīmēti papīra gabali, izgriezumi no avīzēm, auduma gabaliņi. Laikmetīgajā mākslā kolāža sevī ietver pretstatījumu, divu spēcīgu tēmu izkārtojumu, sadursme dod koncepciju. Dažādu ikonisku tēlu sadursme no dažādām kultūrām, kas var kalpot, kā starpkultūru mācīšanās: „Ķīnas

---

³¹ Marshall, Julia. *Five Ways to Integrate: Using Strategies from Contemporary*. Pp.13
Pieejams:<http://arts.unco.edu/ciae/institute/2014-Marshall-Five%20Ways%20to%20Integrate.pdf> [skatīts 2015, 25. feb.].

³² Marshall, Julia. *Five Ways to Integrate: Using Strategies from Contemporary*. Pp.13
Pieejams:<http://arts.unco.edu/ciae/institute/2014-Marshall-Five%20Ways%20to%20Integrate.pdf> [skatīts 2015, 25. feb.].

³³ Gude, Olivia. *Considerations for a 21st-Century Art & Culture Curriculum*. Art Education, 2004. Vol. 57, No. 1. , pp. 6 Pieejams: https://elearning.psu.edu/drupal6/content/aed813/pdfs/Gude_2004.pdf [skatīts 2015, 20. feb.].

mākslinieks Sui Jianguo (*Sui Jianguo*) pretstatī dažādās kultūrās radītos tēlus, Mikelandželo radītajai figūrai uzvelkot diktatora Mao uniformu”.³⁴

11. Hibridizācija. Tai ir raksturīga cirkulācija, kas veicina radošumu – dažādu kultūru mākslas pamatnostādnes sastopas un rada neredzētas, nebaudītas, paliekošas vērtības, neskatoties uz savu temporiālo raksturu. Kultūru hibridizācijas pamatnostādnes mums dod iespēju uz tautu paskatīties kā radošu subjektu, izvērtēt vēsturiskos notikumus no cita skatu punkta. Vienā sabiedrībā mijiedarbojoties dažādām kultūrām to abpusēja hibriditāte ir nenovēršama, tas ir noticis pagātnē, tā ir mūsu tagadne un mūsu tehnoloģiju attīstības laikmetā arī mūsu straujā nākotne. Tas ir veids, kā izglītojamajiem izprast laikmetīgo mākslu un doties ceļojumā pāri visai pasaulei. „Anglo Nigērijas māksliniece Jinka Shonibare (*Yinka Shonibare*) izmanto āfrikāņu sieviešu tērpu ornamentus, drukājot tos uz Viktorijas laikmeta tērpiem. Tādējādi parādot kultūru hibriditāti, kas veidojusies koloniālisma periodā”.³⁵

Daudzi mākslinieki apvieno dažādus medijus, lai pilnībā izpētītu subjektus. Rada skulptūras, instalācijas, izmantojot jaunus medijus, liela mēroga projekcijas, kompjūteranimācijas, fotogrāfijas.

12. Teksta un tēla sadarbība – teksta un tēla attiecības var būt dažādas, viens no veidiem ir atgrūšanās. Teksts nepaskaidro darbu, nedz tēls ilustrē tekstu. Elementu savstarpējā iedarbība rada bagātu un ironisku asociāciju par norisēm sabiedrībā. Laikmetīgais mākslas darbs ne vienmēr pieprasa būtisku sakarību starp verbālo un vizuālo, bet pēta pretrunas starp to veidiem kā nozīmes un izklaides avotu.

Rakstīšana laikmetīgās mākslas apguves procesā ir nozīmīga. Izglītojamie mācību procesā argumentē savus darbus, sacer informatīvus, paskaidrojošus tekstus. Profesionālu mākslinieku darbi šajā gadījumā var būt kā tramplīns, lai tos aktualizētu, aprakstītu un analizētu. Ir nepieciešamas prasmes, lai formulētu, kas redzams mākslas darbā un ko var gūt no tā. Izglītojamie var kombinēt vizālo valodu ar verbālo: „Mākslinieks Freds Tomaselli (Fred

---

³⁴ Marshall, Julia. *Five Ways to Integrate: Using Strategies from Contemporary*. Pp.13. Pieejams:<http://arts.unco.edu/ciae/institute/2014-Marshall-Five%20Ways%20to%20Integrate.pdf> [skatīts 2015, 25. feb.].

³⁵ Tucker, James L. *Better Practice in Arts Education Building Effective Teaching Through Educational Research*. Pieejams:http://www.aems-edu.org/PDFs/Better_Practices_Visual_Arts.pdf [skatīts 2015, 2. feb.].

Tomaselli) žurnāla Harper's rakstiem veido ilustrācijas, šis piemērs parāda kā verbālā un vizuālā valoda strādā, lai ieinteresētu lasītāju un kā teksts kombinējas, lai veidotu vizuālo nozīmi. Zīmējumos ir vērojama kompleksa un dramatiska daudzveidība, mākslinieks tādā veidā attēlo, ko viņš salasījis savā īpašā veidā".³⁶

13. Uzmanīga skatīšanās. Par skatienu laikmetīgajā mākslā tiek runāts bieži vien laikmetīgajā diskursā, lai konstatētu, kad runā par skatīšanās aktu, kurš skatās un kurš veic skatīšanos. Skatīšanās tiek asociēta ar zināšanām un prieku, tā ir spēka forma un uztveres kontrole, kas ir īsts un kas nav. Betijas Saāras (*Bety Saar's*) darbā: „The Liberation of Aunt Jemima” attēlotas afroamerikāņu sievietes ar plaši atvērtām acīm, sarkanām lūpām, vienā rokā turot ieroci, otrā slotu. Skatoties uz šādu mākslu, izglītojamajiem rodas vēlēšanās izprast kādā veidā glezna iedarbojas uz skatītāju, tas ir svarīgs process vizuālās mākslas apguves procesā”.³⁷

Laikmetīgā māksla ne tikai apliecina ideju, ka integrēta lielu ideju pētniecība un starpdisciplinārs saturs ir raksturīgs mākslas praksēm, bet arī piedāvā modeļus praktizējošai mākslas integrācijai. Tas ļauj izprast konceptuālās stratēģijas, kuras laikmetīgās mākslas mākslinieki attīstījuši, lai manipulētu ar attēliem un idejām, radītu jēgu. Šīs stratēģijas ir vienkāršas, bet vienlaicīgi veido sarežģītas domas. Piemēram, mācot laikmetīgo mākslu tiek pieaicināti mākslinieki, kuri integrē mākslu, zinātni un kultūras jautājumus. Svarīga ir mākslinieku atlase, kuri pielieto tādas stratēģijas, kas varētu noderēt apmācot izglītojamos.

1.3. Laikmetīgās mākslas integrācijas problēmas mākslas stundās

Bieži vien cilvēki izturas pret laikmetīgo mākslu negatīvi, ja viņu estētiskajā izpratnē mākslas darbam ir jābūt skaistam un cildenam, jāpiešķir dzīvei jauna idializēta jēga. Skaistumu paaudzes izprot dažādi, skaistums rod nozīmi komunicējot, savtarpējas mijiedarbības procesā.

Pētījuma Cenzūra laikmetīgās mākslas izglītībā autore Lī Emeri (*Lee Emery*) apraksta Austrālijas un Anglijas skolu pedagogu pieredzi, problēmas, iepazīstinot izglītojamos ar

³⁶ Marshall, Julia and Donahue M. David M. *Art-Centered Learning Across the Curriculum: Integrating Contemporary Art in the Secondary School Classroom*. New York: Columbia University, 2014.

³⁷ Turpat. 5. lpp.

laikmetīgās mākslas māksliniekiem un viņu darbiem. Pētījumā uzsvērts, ka laikmetīgās mākslas darbs reizēm varbūt vardarbīgs, necienīgs, psiholoģiski uztraucošs un izaicinošs. Neskatoties uz ētiskajām un estētiskajām problēmām laikmetīgās mākslas pedagogijā, tomēr pedagogiem ir jāatrod risinājums, kā atbilstoši valsts veidotiem izglītību reglamentējošiem dokumentiem un tradīcijām mākslas izglītībā iekļaut laikmetīgo mākslu. Pedagogi tiek apjautāti kādi ir kritēriji pēc kuriem izvēlas māksliniekus mācību stundām. Tiek aktualizēts jautājums vai pastiprināta uzmanība mācību saturā netiek piešķirta konkrētiem māksliniekiem.

„Pasaulē, kura mūs arvien attālina no mūsu dzīvnieciskajiem pirmsākumiem, māksla atgādina mums, kas mēs īstenībā esam – cilvēki, dzīvnieki, mirstīgie. Ja šodienas māksla ir atbaidoša, tas ir tikai tāpēc, ka dzīve arī varbūt tāda”.³⁸ Tādēļ svarīgi ir izglītojamajiem iemācīt uztvert mākslas darbu netikai no estētiskā viedokļa, bet saskatīt arī sociālos, politiskas, kultūras jautājumus, kas parādās laikmetīgajos mākslas darbos. Laikmetīgā mākslas ir tolerants veids, kā izglītojamajiem mācīt izprast, diskutēt par procesiem, kas nav estētiski baudāmi. Iekļaujot laikmetīgo mākslu skolu mācību programmās ir svarīgi ņemt vērā izglītojamo kultūras pieredzi un zināšanas, tādā veidā neizraisot nepatiku pret laikmetīgo mākslu. Neiekļaujot laikmetīgo mākslu mācību programmās un nerosinot apmeklēt laikmetīgās mākslas izstādes, tiek liegta iespēja jaunajai paudzei veidot savu viedokli par pasaulē notiekošiem procesiem. Abgūstot laikmetīgās mākslas dinamisko dabu, izglītojamie mācās arī savus darbus prezentēt, ievietot īstajā kontekstā.

Pētījumā „Cenzūra laikmetīgās mākslas izglītībā” autore apraksta dažādus mākslas darbus, kas sabiedrībā tiek uzskatīti par strīdīgiem, satura, performancēs, instalācijās izmantoto materiālu dēļ. Tomēr Ivana Durranta darbs – reālistiskais miesnieka veikala atveidojums, izraisa diskusijas izglītojamo starpā par uztura problēmās, masu kultūras dzīvesveida problēmām, katrs redz ierosmi savai diskusijas tēmai. Fransisko Hosē de Goiija i Lusientess darbs „Saturns aprij savu dēlu” (*Francisco José de Goya y Lucientes, Saturn Devouring One of His Children*), izglītojamajos izraisa šausmas, bet vienlaicīgi lika aizdomāties par

---

³⁸ Hardy, Tom and Steers John. *Art Education in a Postmodern World: Collected Essays*. Bristol U.K, 2011
Pieejams: <http://www.amazon.ca/Art-Education-Postmodern-World-Collected/dp/1841503029> [skatīts 2014, 14. okt.].

problēmām, kas iepējams iepriekš ir traucējušas, tomēr domājot par tām mēs atbrīvojamies no priekšstatiem, nepatīkamiem mirkļiem, kas ir traucējuši radoši izpausties. Pedagoga uzdevums šādā gadījumā ir pasniegt laikmetīgo mākslu iespējami tolerantī, uzņemoties atbildību par izglītojamā jūtām un nospraust akadēmiskos mērķus izglītojamo tālākajai pašizpaušmei, neizslēdzot iespēju uz komunikācijas un dialoga veidošanu.

Izglītojamie laikmetīgo mākslu var iepazīt arī paši izvēloties mākslinieku darbus, kuri tiek vērtēti pretrunīgi, bet tomēr ir pietakmi izteiksmīgi, lai radītu interesi pētīt nopietnāk mākslas darbu. Pētījumā aprakstīts, cik šausminoši ir pedagogam vērot izglītojamo pētīt, mākslinieku, kurš cieš sāpes radot mutācijas ar savu ķemēni. Šajā gadījumā ir svarīgi skolotājam sekot līdzī procesam, lai izglītojamais pats, radot savu interpretāciju, nenodarītu sev miesas bojājumus. Svarīgi ir virzīt izglītojamo teorētiskiem pētījumiem, noskaidrot mākslas darba daudzslāņainību, pētīt, kā rodas māksla.

Izglītojamie nedzīvo no problēmām brīvā pasaulē, viņiem būs jāsadzīvo ar dažādām globalizācijas sekām, skolas vide nevar izolēt skolēnu no tām, skolas uzdevums ir izglītojamo sagatavot dzīvei. Skatīties uz dzīvi caur mākslu ir daudz interesantāk un intelektīgāk, tas ir veids, kā tolerantī skatīties uz lietām un procesiem.

Pētījumā „Piemēri, kā laikmetīgās mākslas prakses ietvert vizuālās mākslas mācību programmās vidusskolās” slovēņu pētnieki apraksta dilemmu – Slovēnijas skolās skolotāji mācot vizuālo mākslu, nepievērš pietiekamu uzmanību laikmetīgās mākslas integrēšanai mākslas stundās. Izglītojamie daļēji ir informēti par laikmetīgo mākslu vai nav informēti vispār. Izglītojamie nespēj pateikt, kas ir laikmetīgā māksla un nolasīt informāciju, kuru ietver laikmetīgās mākslas darbs. Pētījums atspoguļo arī autoru Jerneja Herzog un Matjaž Duh viedokli, kā iekļaut vizuālās mākslas programmās laikmetīgo mākslu. Autori uzsver arī laikmetīgās mākslas un izglītojamo priekšrocības, tie abi dzīvo tagadnē. „Šodien konceptuālā domāšana ir ļoti nozīmīga tikai tie, kas domā konceptuāli un kreatīvi, var sekmēt cilvēces attīstību un mazināt sociālās problēmas”.³⁹Tādēļ ir nozīmīgi jau skolā mācīt ne tikai amata

---

³⁹ Jerneja, Herzog and Matjaž Duh. Examples of Applying Contemporary Art Practices in the Visual Arts Curriculum in Grammar Schools. *Croatian Journal of Education*. 2013, 11th March. Pp. 59. Pieejams: <http://www.sciedu.ca/journal/index.php/wje/article/viewFile/2520/1547> [skatīts 2015, 20. feb.]

prasmes vizuālajā mākslā, bet arī domāšanu caur mākslu par sociālām problēmām. Pētījums izceļ divus galvenos principus laikmetīgās mākslas pedagoģijā. Pirmais princips ir izvēlēties pēc iespējas daudzveidīgākus laikmetīgās mākslas māksliniekus. Otrais princips ir pētīt, kāda mākslinieka māksliniecisko darbību, sīki ietverot sevī arī mākslinieka biogrāfijas studijas. Piedāvājot izglītojamajiem iepazīties ar dažādiem laikmetīgās mākslas darbiem, tiek izraisīts estētisks pārdzīvojums, kas rosina izglītojamos radīt pašiem. Laikmetīgā māksla varbūt vienlaicīgi rosinoša un arī provokatīva, laikmetīgās mākslas veidus var ietvert vizuālās mākslas mācību saturā, tas var kļūt par vienu no mācību priekšmetu programmu mērķiem. Izglītojamajiem, kas apgūst laikmetīgās mākslas nodarbības atbilstoši savām spējām un zināšanām, skolotāju uzraudzībā ir lieliska iespēja attīstīt pašapziņu, sevis izpratni piedaloties laikmetīgās mākslas aktivitātēs. Izglītojamie, izstrādājot patstāvīgus mākslas projektus, iepazīstas un interpretē ne tikai vietējos mākslinieki, bet arī iepazītas ar ārvalstu māksliniekus darbiem, tādējādi iegūstot plašākas zināšanas par citām kultūrām un iegūst plašu redzējumu par pasaulē notiekošajiem procesiem. Izglītojamajiem, laikmetīgās mākslas pētījuma ietvaros, ir iespēja paust savu viedokli par dažādām sociālām problēmām. Izglītojamie iemācās būt kritiski un oriģināli savā mākslinieciskajā procesā, un šī ideja var būt saistīta ar citu mācību priekšmetu programmu mērķiem. Pētījuma autori uzsver, ka ir svarīgi laikmetīgās mākslas pedagoģijā iemācīt studentiem izmantot modernās tehnoloģijas, lai izglītojamie spētu pilnvērtīgi interpretēt savu personīgo māksliniecisko pieredzi.

Netikai Eiropas savienības valstīs un Austrālijā ir aktuāla tēma kā integrēt laikmetīgo mākslu mācību programmās, šī tēma kļūst aktuāla arī Latvijā. Veicot pētījumu tika konstatēts, ka Latvijā līdzīgi pētījumi nav veikti, tādēļ pētījumā tiek analizēta diskusija. Rīgas mākslas telpā diskusija par laikmetīgās mākslas vietu kultūrizglītībā. Diskusija notika jauno autoru laikmetīgās mākslas autoru izstādes „Gaismaskoks. Jauno māksla” ietvaros. Diskusiju vadīja Latvijas Nacionālā kultūras centra pārstāve Ilze Kupča. Diskusijā piedalījās J.Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolas direktors un mākslinieks Jānis Ziņģītis, mākslas zinātniece un kuratore Inga Šteimane, mākslinieks un mākslas pedagogs Mālpils mūzikas un mākslas skolā Artūrs Arnis, Ulbrokas mūzikas un mākslas skolas mākslas skolotāja Santa Podgaiska, Latvijas Mākslas akadēmijas lektore un Mākslas izglītības centra „Trīs krāsas” vadītāja Ilze Vītola, J.Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolas audzēkne Dzelde Ieva Mierkalne.

Diskusijas pamatā tika izcelts jautājums, vai laikmetīgo mākslu var iemācīt izprast un interpretēt. Vidējo profesionālo skolu pamatuzdevums ir iemācīt izglītojamajiem amatu, un tikai pēc tam izglītojamais var patstāvīgi izpausties. Tomēr, ja visus mācību gadus skolā māca tikai amatu, izglītojamajam neveidojas iemaņas, prasmes savā mākslas darbā ielikt domu vai ideju. Laikmetīgajai mākslai vajadzētu nevis kavēt, bet palīdzēt izglītojamajiem nobriest savā profesionalitātē. Tādējādi nevar nepiekrīst mākslas zinātnieces Ingas Šteimane teiktajam: „Piekrītu Jāņa Ziņģīša teiktajam – vispirms amats un tad māksla. Tomēr uzskatu, ka ir ļoti svarīgi definēt, domāju, tā ir darbošanās ar konkrētiem materiāliem. Laikmetīgajai mākslai svarīgs amats ir konceptuālā domāšana. Doma arī varbūt materiāls, tas ir mūsu izglītības sistēmas mīnuss. Laikmetīgajā mākslā materiāls varbūt kaut kas pilnīgi nemateriāls. Vai šim procesam tiek atvēlēts laiks mākslas skolās?”⁴⁰

Mākslas izglītībā liela nozīme ir dialogam starp mākslas pedagogu un izglītojamo. Nozīmīgs ir arī dialogs starp dažādu zinātņu nozaru pārstāvjiem un izglītojamajiem. Laikmetīgs mākslas izglītības process kļūst tad, kad tiek iesaistīti dažādu zinātņu pārstāvji. Ilze Kupča diskusijā uzsver: „Projekta „Gaismaskoks. Jauno māksla” ietvaros vairaku mēnešu garumā jaunieši, kurus interesēja šis projekts piedalījās mākslas procesā, kurā tika ietvertas arī fizikas darbnīcas. Mākslas izglītībā ietver šauru zināšanu loku, prasti skolotāji māca to, ko paši mācījušies. Instrumenti ar ko strādāt mākslā paliek arvien vairāk, tas ietver zināšanas, kuras skolotājiem nav. Svarīgi domāt, kā mākslas izglītībā paplašināt pētniecisko lauku piesaistot speciālistus.”⁴¹

Lielisks piemērs Latvijas mērogā laikmetīgās mākslas integrēšanas iespējām mākslas izglītības programmām ir Ulbrokas mākslas un mūzikas skolas skolotājas teiktais, kuras audzēkņi veiksmīgi piedalījās izstādē „Gaismaskoks. Jauno māksla” Santa Podgaiska: „Vasaras ir laiks, kad mēs varam darīt tās lietas, kas nav skolas programmās. Protams mēs varam izmantot arī savu priekšrocību, ka esam gan mūzikas, gan mākslas skola. Plenērs ietvēra sevī jūras viļņu, gaismas viļņu pētniecību. Tādā veidā tiek paplašināts izglītojamā redzesloks un starpdisciplināra pētnieciska interese”⁴².

---

⁴⁰ Ivanova, Agija. Diskusijas konspekts. *Laikmetīgās mākslas vieta Latvijas kultūrizglītībā*. Rīga, 2015. 11.sept.

⁴¹ Turpat. 88. lpp.

⁴² Turpat. 89. lpp.

Diskusijas gaitā izskan viedokļi par nepieciešamību pieturēties pie tradicionālām mākslas izglītības metodēm un mērķiem, kā arī pedagogu vidū manāma neizpratne par konceptuālās mākslas būtību un nepieciešamību mācību programmās. „Vai Jūs negribat izglītojamajam iemācīt talantu? Caur materiālu mēs sevi izpaužam. Mēs varam spļaut, bet arī spļaušanas tehniku apgūt ir svarīgi. Ir atšķirība vai tu kādam trāpi, vai nosplauj garām”⁴³

Secinājumi – Mūsdienu konceptuālo mākslas darbu nolasīšana prasa zināšanas un spēju kritiski vērtēt. Tādēļ, lai izglītojamie spētu pilnvertīgi piedalīties kultūras un mākslas dzīvē, veidot savu mākslas izteiksmes valodu, kļūst aktuāls jautājums, kā savienot mākslas mācīšanu ar laikmetīgās mākslas pasauli. Problēmas rodas dažādu izglītības līmeņu izglītības iestādēs – vidusskolās, profesionālās ievirzes mākslas skolās un arī profesionālajās vidējās izglītības iestādēs. Pedagogi no dažādām valstīm sastopas ar problēmām, kā izvēlēties laikmetīgās mākslas māksliniekus, nekaitēt un veicināt daudzveidīgās laikmetīgās mākslas izpratni, nezaudējot profesionālās mākslas izglītības pamatvērtības. Tomēr tas paver plašākas iespējas mākslas izglītībā mūsdienās, mēs nevaram uzstādīt mērķi izglītojamajiem pasniegt mākslu caur ierastajām estētikas kategorijām un ierastajām metodēm. Mūsdienu māksla ir oriģināla, paplašina mākslinieku izteiksmes līdzekļus, runā par sociālām problēmām un zinātnes sasniegumiem. Tādēļ ir nepieciešams laikmetīgos mākslinieku darbus demonstrēt, lai iesaistītu izglītojamos domāt par jautājumiem, kas ir svarīgi apkārtejiem un viņiem pašiem. Šajā gadījumā rodas spriedze, kā savienot tradicionālās mākslas abguvi un laikmetīgās mākslas apguvi un piesaistīt citu nozaru speciālistus starpdisciplināram mācību procesam. Joprojām ir aktuāls jautājums, kā mākslu pasniegt kā mediju, kas neprovocē, bet runā par mums apkārt notiekošiem globāliem procesiem.

Laikmetīgās mākslas stratēģijas ir nepieciešams integrēt mācību procesā, lai attīstītu izglītojamo izziņas prasmi aktīvā darbībā, apgūstot mākslas izteiksmes līdzekļus, un tēlainās valodas uztveres procesā attīstītu radošumu, intelektu, kritisko domāšanu, rosinātu toleranci starp cittaustu kultūrām. Jaunās mācību stratēģijas nojauc robežu starp ikdienu un mākslu, tagadni, nākotni un pagātņi, tā ir iespēja izglītojamajam interpretēt reālo pasauli, runāt caur

---

⁴³ Ivanova, Agija. *Diskusijas konspekts. Laikmetīgās mākslas vieta Latvijas kultūrizglītībā*. Rīga. 2015. 11.sept.

mākslu par nopietnām problēmām – globālām un lokālām, rast jaunus risinājumus un atklāsmes, apgūt jaunās tehnoloģijas un virtuālo estētiku mācību procesa ietvaros.

2. Mākslas izglītības mērķi

Katrs laikmets arī izglītībā izvirza raksturīgas pārmaiņas, ietverot prasības risināt lokālas un globālas problēmas, kritiski izvērtēt situācijas, veiksmīgi iekļauties komunikācijas procesos, prast apstrādāt informāciju, būt radošam, inovatīvam. Mūsdienu sabiedrībā rodas nepieciešamība pēc jauniem mērķiem, uzdevumiem un metodēm, kā mācīt jaunajai paudzei tagadnes mākslu, izprast, radīt nepaliekot ārpus straujajiem sabiedrībā notiekošajiem procesiem. Mākslas izglītības mērķiem jāsavienojas ar mūsdienu mākslas praksēm, uztveres veidu mūsdienās, izglītojamiem jāsniedz iespēja saprast, kā mākslinieki saskaras, interpretē un veido sapratni par pasauli, iesaista skatītāju, liek domāt un gaida pretreakciju, cenšas komentēt pasaulē notiekošo caur mākslu. Tādēļ arī izglītības programmās un mācību priekšmetu programmās ir pienācis laiks jauniem pavērsieniem, jauniem mērķiem, kuriem jābūt virzītiem uz 21. gadsimtam atbilstošu zināšanu, prasmju, vērtību izaugsmi.

„Mācību mērķis – ideāls priekštats par gaidāmo mācīšanās un mācīšanas rezultātu, kas balstīts uz skolēnu vecumposma attīstības likumsakarībām un mācību saturu, un apjoma, un dziļuma vienotību”.⁴⁴ Izvirzot mērķus mākslas izglītībā ir nozīmīgi ņemt vērā mērķus un vērtības, kas valda sabiedrībā.

Mākslas izglītība: „Personības un katras tautas gara kultūras celsmes garants”.⁴⁵ Mākslas izglītības jautājumiem, bērnu radošuma attīstīšanai ir pievērsušies daudzi pedagoģijas, mākslas pētnieki, filozofi un atdzinuši, ka radoši aktīva vizuālās iztēles darbība ir pielīdzināma intelektuālai izziņai, kas ietkmē vispāreju personības attīstību, tādēļ pirms mērķu noteikšanas izglītībā ir nepieciešams izvērtēt tās vispārējo ietekmi uz personības attīstību. Mākslas psihologs R. Arnheims uzskata, ka vizuālā uztveres attīstīšana izraisa aktīvu objektu izpēti, kas ietkmē izglītojamo atmiņu un intelektu. Mākslas pedagoģijas zinātniece V. Hibernere ir nonākusi pie atziņas, ka radoša personība ir augsta līmeņa kultūras cilvēks, kas arī nosaka individualitātes attīstīšanas aktualitāti caur mākslu. Tomēr šobrīd nebūt nav skaidrs, kā definēt

---

⁴⁴ Andersone, Rudīte. *Izglītības un mācību priekšmetu programmas*. Rīga: RaKa, 2007. 49 lpp.

⁴⁵ Anspaks, Jānis. *Mākslas pedagoģija I daļa*. Rīga: RaKa, 2004. 86 lpp.

mērķus mākslas izglītībā vai mākslas priekšmeti būtu jāpasniedz atsevišķu priekšmetu veidā, vai jāintegrē tie, kā atsevišķu daļu citos priekšmetos, vai mākslas apgūvē, kā prioritāte ir vērtību ieaudzinašanās, tehnisko iemaņu apguve, vai pasaulē notiekošu procesu un tehnoloģiju apguve. Aktuāls kļūst arī jautājums vai mūsdienu mākslu ir iespējams un nepieciešams mācīt visiem izglītojamajiem.

Izglītība Latvijā un Eiropas valstīs daudzo pārmaiņu rezultātā ir nonākusi pārveides priekšā, kas savukārt ietekmē gan mākslas izglītības organizatorisko ietvaru, gan tās saturu. Mākslas izglītība Latvijā un Eiropā piedzīvo arvien lielāku spiedienu saistībā ar daudzveidīgajiem mērķiem, kas tai jāpasniedz, lai spētu nodrošināt izglītojamajiem kvalitatīvu, konkurēt spējīgu izglītību. Dažādu valstu pieredzes rezultātā ir izveidojušies dažādi modeļi un pieejas mākslas izglītības mērķu izstrādei. Šajā kontekstā būtisku nozīmi iegūst dokumenti – Mākslas izglītība un kultūrizglītība Eiropas skolās, Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas, 2006.–2015. gadam, Pasaules konference par mākslas izglītību – radošo spēju attīstīšana 21. gadsimtā, Lisabona, 2006. gada 6.–9. Marts.

Jautājums, kā mākslas izglītības mērķus saskaņot ar cilvēka vispārējo izglītību 21. gadsimtā, tādējādi garantējot pilnvērtīgu un harmonisku attīstību, lai pilnvērtīgi līdzdarbotos kultūras un mākslas dzīvē, radītu interesi par tālākām mākslas studijām tiek aplūkots UNESCO pasaules konferencē Lisabonā 2006.gadā. Dokuments ietver vispārējus cilvēku tiesību deklarācijas pantus, kas uzsver mākslas izglītības mērķu nozīmību personības attīstībai, cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanas nepieciešamību un savstarpējās saprašanās veicināšanu, iecietība un draudzība starp tautām, rasu un reliģiskajām grupām. Tātad mūsdienu izglītības mērķus izstrādājot, pedagogam ir jākoncentrējas netikai uz mācību priekšmetu, bet skolēnam un viņa interesēm ir jākļūst par centrālo objektu mākslas izglītības mērķu izstrādē. Izglītojamo izzinošā darbība izvirzās priekšplānā, veidojot izglītības programmas „Izglītība mākslā un izglītība, kas iegūta ar mākslas starpniecību, veicina arī izziņas spēju attīstību un var padarīt mācību metodes un saturu atbilstošāku mūsdienu sabiedrības vajadzībām”.⁴⁶ Mākslas izglītība sniedz iespēju katru skolēnu iesaistīt aktīvā, nevis pasīvā izziņas darbībā, kas veicina apziņu, kur iegūtās zināšanas izmantot. Dokumentā minēts: „Lai bērni un pieaugušie pilnvērtīgi piedalītos kultūras un mākslas dzīvē, viņiem ir jāmacās izprast un novērtēt mākslas darbus, ko

---

⁴⁶ Pospelova, Gaļina. *Izglītības sistēmas attīstības galvenās tendences*. Skolotājs. 2009, marts 88. lpp.

radījuši viņu līdzcilvēki”.⁴⁷ Māksla tās radīšanas brīdī pieder laikam, kurā tā radīt, tādēļ tā ir laikmetīga un to ir nepieciešams iekļaut mūsdienu mākslas izglītībā. Izglītojamajiem ir svarīgi laikmetīgo mākslu saprast, kā sava laika mākslu, to palīdz izprast nostādot pretstatā akadēmisko mākslu, tādēļ ir svarīgi apgūt gan akadēmisko, gan laikmetīgo mākslu. Katrā valstī ir savi laikmetīgās mākslas pirmsākumi, atkarībā no vēsturiskās pieredzes, tādēļ būtiska ir dažādu kultūru mākslinieku darbu iekļaušana mācību programmā. Laikmetīgā māksla var iemācīt vairāk nekā izglītības programma ietver, jo rosina izglītojamo pētīt tālāk, dziļāk izmantojot dažādus vizuālos medijus, ne tikai lasot, bet savienojot vārdus ar vizuāli praktisko darbību. Kvalitatīvu laikmetīgu mākslu nevar radīt izglītojamie bez amata prasmēm, tādēļ laikmetīgās mākslas integrācija stundās nerosina atteikties no amatprasmes nepieciešamības.

Eiropas Savienības komisijas pasūtītajā pētījumā „Mākslas izglītība un kultūrizglītība Eiropas skolās”, analizējot 14 Eiropas valstu, tai skaitā arī Latvijas izglītības programmu mērķus, mācību mērķus var iedalīt divās grupās: „Tie var būt tiešie mērķi (specifiskie mākslas izglītības un kultūrizglītības programmās definētie mērķi) un pastarpinātie mērķi (tie izglītības programmu vispārīgie mērķi, kurus iespējams sasaistīt ar mākslas izglītību, kultūrizglītību un radošu darbību)”.⁴⁸

Pie specifiskiem mākslas izglītības mērķiem tiek iedalītas – mākslinieciskās prasmes, kritiskā vērtēšana, izpratne par kultūras mantojumu, izpratne par kultūras daudzveidību, individualitātes un radošuma attīstīšana. Individualitātes un radošuma attīstīšana ir minēta, kā viens no svarīgākajiem mērķiem mākslas izglītībā. Individuālo māksliniecisko spēju izkopšana ir būtiska katra izglītojamā radošo prasmju attīstīšanā. Radošā iztēle aktivizē inivīda prātu un gribu, rosina pašizteikties tādējādi ir kā balsts izglītojamā profesionālo, akadēmisko mērķu sasniegšanā. Mākslinieciskās prasmes ietver māksliniecisko izteiksmes līdzekļu – zīmēšanas, gleznošanas, veidošanas un citu tehniku apguves procesu. Izglītojamo zināšanas par mākslinieciskajiem izteiksmes līdzekļiem veicina mākslas stilu un žanru studijas. Lai izglītojamie spētu kritiski vērtēt ir nepieciešams attīstīt kritisko domāšanu. Apzinātā, kritiskā

---

⁴⁷ Ceļvedis mākslas izglītībā. *Pasaules konference par mākslas izglītību – radošo spēju attīstīšana 21. gadsimtā, Lisabona, 2006. Gada.6.–9.marts*. Pieejams: kriic.lv/faili/Celvedis_Road%20Map%20for%20Arts%20Education.doc [skatīts 2015, 14. apr.].

⁴⁸ Izglītības audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra *Mākslas izglītība un kultūrizglītība Eiropas skolās*. No angļu. val. tulk. Valsts izglītības attīstības aģentūra, 2010. Pieejams: <http://www.eurydice.org>. [skatīts 2014, 14. okt.].

mākslas darba esētikā uztveres procesā, izglītojamais spēj analizēt mākslas darba iezīmes un attīstīt spēju kritiski novērtēt savu un citu darbu. Mākslas integrēšana vispārēizglītojošos priekšmetos, veicina izglītojamo kritisko domāšanu. „Šķiet, nākotnē varētu arī rasties arvien lielāka vajadzība plašākam starpdisciplinārajam darbam, kas varētu izpausties kā sadarbība starp mākslas un citām mācību (ne mākslas) jomām kopīgu mērķu īstenošanai par radošām un/vai kultūras tēmām”.⁴⁹

Izpratne par kultūras mantojumu minēts, kā mākslas izglītības mērķis visās valstīs. Mērķis minēts saistībā ar kultūras identitātes veidošanu, kas ir būtiski dzīvojot kultūru daudzveidībā. Izglītojamajiem ir svarīgi apzināties savas valsts materiālo un nemateriālo kultūras mantojumu, kas saglabā un vedu viņu identitāti citu pasaules iedzīvotāju vidū. Izpratne par kultūras daudzveidību – „Veicinot kultūras daudzveidību ar mākslas starpniecību, tiek meklēta iespēja sekmēt izpratni par kultūras mantojumu un mūsdienu kultūras žanriem, kas raksturīgi dažādām valstīm un dažādām kultūras kopienām (dažos gadījumos novērojama īpaša atsauce uz Eiropas kultūrām)”.⁵⁰ Laikā, kad notiek daudz pārmaiņas ir svarīgi izprast dažādas kultūras un veicināt savstarpēju sapratni un solidaritāti. Svarīgi ir apzināties savu identitāti un citu atšķirības, lai veidotu pozitīvu izpratni par citām kultūrām, kas ir pamats veiksmīgai starpkultūru komunikācijai. Lai izprastu laikmetīgo mākslu ir nepieciešamas zināšanas, kritiska domāšana, atvērtība apkārt notiekošajam, tolerance, tas veicina izglotajām attīstību un profesionālo kompetenci.

Mākslas izglītības un kultūrizglītības programmu vispārīgie mērķi – sociālo prasmju, pašapziņas vai pašcieņas, prieka un gandarījuma, komunikācijas prasmju attīstīšana. Izglītojamajam ir svarīgi būt sabiedriskam, saprotošam dažādās sociālās grupās, mācēt strādāt grupā, spēt atrisināt konfliktsituācijas cienot sevi un citus. Runājot ar izglītojamajiem par mūsdienu mākslu, būtu nepieciešams likt uzsvāru uz sadarbību. Mācīt audzēkņus apvienoties un sadarboties, izvērtē viedokli un informāciju. Tādā veidā mākslas klase kļūst par studiju, kur izglītojamie apgūst netikai mākslas pamatus, bet arī rada savu mākslu. Izglītojamie debatē par darbiem, kas cieši sasaistās ar to, ka laikmetīgs mākslas darbs netiek radīts vienatnē.

---

⁴⁹ Izglītības audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra *Mākslas izglītība un kultūrizglītība Eiropas skolās*. No angļu. val. tulk. Valsts izglītības attīstības aģentūra, 2010. Pieejams: <http://www.eurydice.org>. [skatīts 2014, 14. okt.].

⁵⁰ Turpat. 20. lpp.

Sabiedrības vispārējo attīstību ir iespējams ietekmēt ieviešot mākslas nodarbībās mūsdienīgu mācību saturu. Visi mērķi liecina par iespēju realizēt mākslas stundas integrējot vispārizglītojošos priekšmetos, tā veidojot starppriekšmetu saikni. „Māksla ir forma pierādījumu vākšanai ar procesiem un mērķiem, kas to padara līdzīgu citām disciplīnām”.⁵¹ Kopība starp saturu un metodēm, tas īpaši redzams laikmetīgajā mākslā. Māksla noārda robežas starp disciplīnām, tās metodēm un saturu, kamēr vienlaicīgi uzsver pētniecību un vizuālās izteiksmes.

Pedagogiem, kuri grib mācīt caur mākslu un par mākslu, integrācija ir nozīmīga, dzīvīga, autentiska mākslas prakse. Integrācijai ir jēga, veidojot saistības pāri disciplīnām – dabas zinātnes, sociālās zinātnes, valodas, matemātika, humanitārās zinātnes, tas uzlabo mācīšanās spējas un sapratni. Starpdisciplināra apmācība veicina praksi, konceptus no dažādām disciplīnām pētīt caur mākslu, lai rastu iespēju sasaistīt mākslu ar reālo dzīvi un problēmām. Integrēšanas pieejām mākslas un vispārējā izglītībā kopīga ir fokusēšanās uz pamatidejām, un disciplīnu ideju pārsniegšana. Tomēr svarīgi ir koncentrēties, lai fokusēšanās uz akadēmiskām disciplīnām nenomāc mākslas izpausmes. Lai realizētus visus iepriekšminētos mērķus ir nepieciešams mākslas stundām atvēlēt pietiekamu stundu skaitu atbilstoši izglītības iestādes uzdevumam un mērķiem, vispārizglītojošo skolu mākslas kabinetus aprīkot atbilstoši mākslas priekšmeta apguvei – studijas veidā.

2.1. Mākslas izglītības saturs Latvijas izglītības iestādēs

Latvijas izglītības koncepcija paredz, izstrādāt izglītības programmu paraugus katrai izglītības pakāpei – pirmskolai, pamatskolai, vidusskolai un augstākajai izglītības pakāpei. Katrai izglītības iestādei ir izstrādāti galvenie darbības uzdevumi un mērķi, lai pārietu no vienas izglītības iestādes uz otru ir izstrādātās noteiktas prasības iepriekš iegūtajai izglītībai. Skolas izglītības programmu saturu var uztvert, kā daudzu atsevišķu mācību priekšmetu kopumu, plašāk vai šaurāk, atkarībā no izglītības pakāpes un funkcijas, ietverot sevī arī mākslas priekšmetus. Izglītības programmas ir konceptualizētas valsts līmenī, tas ir arī veids, kādā oficiālie dokumenti apraksta izglītības saturu. „Izglītības programmu saturs parāda mācību priekšmetu kopumu, kas veido skolēna izglītības pamatu – mērķus un uzdevumus, kas

---

⁵¹ Marshall, Julia and Donahue M. David M. *Art-Centered Learning Across the Curriculum: Integrating Contemporary Art in the Secondary School Classroom*. New York: Columbia University, 2014.

tiks īstenoti attiecīgajā skolas posmā”.⁵² Izglītības programmas ir skolas līmeņa programmas, bet mācību priekšmetu programmas veido pats pedagogs.

Mākslas izglītību Latvijas vispārējās vidējās izglītības iestādēs izglītojamie apgūst no pirmās klases līdz devītajai vizuālajā mākslā, no desmitās līdz divpatsmitajai, kā izvēles priekšmetu kulturoloģija. Vizuālās mākslas apguves secību nosaka mākslas mācību priekšmetu programmas paraugs. Paraugs parāda pedagogiem, kā sasniegt pamatizglītības standarta prasības vizuālajā mākslā, bet tam ir ieteikuma raksturs. „Pamatizglītības standartā vizuālajā mākslā norādīts, ka vizuālās mākslas obligāto mācību saturu veido trīs struktūrkomponenti: mākslas valoda, mākslas uztvere un radošā darbība, māksla kā kultūras sastāvdaļa”.⁵³ Tādēdējādi izglītojamie pamatskolā apgūst vizuālās mākslas valodu, kā mākslas darba veidošanas redzamo formu. Izglītojamie iemācās attēlot to, ko redz dabā, apgūst nepieciešamās motoriskās prasmes. Lai izglītojamais spētu savu ideju attēlot pietiekami prasmīgi, vizuālās mākslas stundās izglītojamais apgūst dažādus mākslinieciskās izteiksmes paņēmienus – grafiskos, gleznieciskos, mācās darboties ar plastiskiem materiāliem. Iepazīstot dažādus vizuālās izteiksmes līdzekļus, tiek rosināta izglītojamā spēja izprast mākslas darba estētisko nozīmi, vēlme baudīt, priecāties, brīnīties, mācīties radīt un just, vēlme saprasties, cienīt savu un citu kultūru. Pamatizglītības standarti nosakā, kā apgūt tradicionālo mākslu atbilstoši izglītojamo vecumposma īpatnībām. Tradicionālā mākslas izpratne: „Veids kā mēs saprotam mākslu – garīgs atspoguļojums un īstenības apzināšanās, kultūras elements, kur akumulējas mākslinieciski estētiskās vērtības, jutekliska pasaules iepazīšanas forma”.⁵⁴

„Kulturoloģijas” bāze nav tikai mācību priekšmets „Kultūras vēsture”, bet tās saturs ietver arī kultūras pētniecību, kur vienā veselumā un sistēmā tiek integrēti izglītojošo jomu „Cilēks un sabiedrība” un „Māksla” atsevišķos mācību priekšmetos atspoguļotie sabiedrības attīstības procesu, vērtību, mākslu un zinātnes sasniegumu jautājumi”.⁵⁵ Pamatizglītības

---

⁵² Andersone, Rudīte. *Izglītības un mācību priekšmetu programmas*. Rīga: RaKa, 2007. 120 lpp.

⁵³ Pamatizglītības mācību priekšmeta programmu paraugs. *Vizuālā māksla 1. – 9. Klasei*. Izglītības un eksaminācijas centrs Rīga, 2005. Pieejams: <http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/programmas/pamskolai/vizmaksla.pdf>

⁵⁴ Курашевич А.В. Проблема стилиобразования в современной теории искусства. Pieejams: http://academic.ru/publ/iskusstvovedenie_muzyka/kurashevich_a_v_problema_stileobrazovaniya_v_sovremennoj_teorii_iskusstva/11-1-0-65[skatīts 2015, 22. mart.].

⁵⁵ Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta programmas paraugs. *Kulturoloģija*. Izglītības satura un eksaminācijas centrs, 2008.

mācību priekšmetu paraugs kulturaloģijā izglītojamajam sniedz iespēju mākslinieciski radošo darbību zīmānot sociālu un kulturālu problēmu izpētei, atspoguļot un izvērtēt sabiedrībā notiekošos procesus. Izglītojamie mācās savas vērtības un zināšanas salīdzināt ar citu kultūru vērtībām, apzinās savu identitāti, pilnveido savas spējas patstāvīgi un kritiski vērtēt.

Izglītības un eksaminācijas centra izstrādātais vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu paraugs iekļauj saturā mākslinieciski radošo darbību, kas ietver vizuālās mākslas valodu gan kultūras aspektus. Tomēr izglītojamajam neizvēloties vidusskolā apgūt priekšmetu kulturaloģija, nerodas pilnvērtīga izpratne par mākslu, kultūru un tās nozīmi sabiedrības procesos.

Latvijas mākslas skolas ir profesionālās ievirzes izglītības iestādes, kurās audzēkņi mācās saskaņā ar profesionālās ievirzes izglītības programmu „Vizuāli plastiskā māksla”. Skolu darbības tiesiskais pamats ir Izglītības likums, profesionālās Izglītības likums un citi normatīvie akti, kā arī Skolas nolikums. Profesionālās ievirzes izglītības programmas „Vizuāli plastiskā mākslā” uzdevums ir sekmēt izglītojamo garīgu un fizisku attīstību, sekmēt radošas, atbildīgas personības attīstību, apgūstot mācību priekšmetus – zīmēšana, gleznošana, veidošana, kompozīcija, mākslas valodas pamti, darbs materiālā. „Profesionālās ievirzes izglītības programma un mācību priekšmeti veidoti tā, lai audzēkņi 8 mācību gados iegūtu priekšstatu par dažādiem mākslas veidiem un tehnikām, lai iegūtās daudzveidīgās zināšanas, prasmes un iemaņas. Izglītojamie mācās ipaust izpaust sevi radošos darbos caur dažādām aktuālām tēmām, tēliem, vizuāliem stāstiem. Tradicionālā mākslas ābece tiek apgūta ar iztēles un fantāzijas zīmējumiem, dabas studijām. Izglītojamie pamazām apgūst – priekšmetu uzbūve, proporcijas, iekomponējums lapā, gaismēna, telpiskums, materialitāte, lineārā perspektīvu, apgūt gleznošanas tehnikas, paņēmienus un izteiksmes līdzekļus. Priekšmetā mākslas valodas pamati izglītojamie iepazīstas ar vizuālās mākslas valodu, apgūstot tās elementus, audzēkņi mācās pielietot to, analizējot mākslas darbus, un diskutējot par mākslu saistītām tēmām. Izglītojamie tiek iepazīstināti ar dažādu laikmetu mākslinieku darbiem sākot ar pirmatnējo mākslu līdz pat laikmetīgajai, audzēkņi iepazīst mākslas stilu, žanru un tehniku daudzveidību. Mācību stundas ietvaros, tiek organizēti muzeju, galeriju un izstāžu, audzēkņi mācās analizēt mākslas darbu kompozīciju, sižetu, tehnikas, orientēties mākslas žanros un stilos. Mākslas valodas apguve izglītojamajos attīsta spēju izsaprast mākslā notiekošo un interesēties par turpmākām mākslas izglītības iespējām.

„Profesionālās izglītības programmas īstenošanas ilgums ir 2455 stundas. Izglītojamie apmeklē nodarbības klātienē pēc nodarbībām vispārējās vidējās izglītības mācību iestādēs”.⁵⁶ Tādējādi izglītojamajiem ir iespēja apgūt netikai akadēmiskās mākslas pamtus, bet arī daudzveidīgās mākslas izpausmes padziļināti un sagatavoties iestājek sāmeniem profesionālajās mākslas vidusskolās.

Vispārējās vidējās mākslas izglītības iestādēs un profesionālās ievirzes izglītības iestādēs izglītojamajiem piedāvā apgūt daudzveidīgu māksliniecisko darbību veidus, tādējādi pilnveidojot izglītojamo profesionālās iemaņas, radošās spējas. Izglītojamo darbi tāpat, kā profesionālu mākslinieku radīti mākslas darbi ietver visus mākslas darba radīšanas posmus, tādēļ ir svarīgi nenodalīt izglītības satura izveidi no mākslas procesiem mūsdienās.

2.2. Profesionālās vidējās kultūrizglītības raksturojums Latvijā

Mūsdienu tehnoloģiski un ekonomiski augsti attīstītajā sabiedrībā būtiski pieaug nepieciešamība pēc radošiem indivīdiem, rodas izaicinājums radošas sabiedrības veidošanai. Kultūra un māksla ir neatņemama cilvēka personības attīstības sastāvdaļa, kultūrizglītība attīsta radošumu, audzina nacionālās piederības sajūtu, profesionālās iemaņas mākslas un kultūras nozarēs nodrošina indivīda mūžizglītības vajadzības un valsts sociālo, ekonomisko stabilitāti.

Katram laikmetam ir savi raksturīgi sasniegumi, katra paaudze ienes jaunas nianšes kultūras procesos, tomēr balstoties uz kultūrvēsturisko mantojumu, ir iespējams radīt pamatu inovācijām, radošām industrijām.. „Mākslas izglītība ir arī līdzeklis, ko valsts var izmantot, lai attīstītu cilvēkresursus, kas ir vajadzīgi, lai saglabātu šo valstu vērtīgo kultūras kapitālu. Šo resursu un kapitāla izmantošana ir būtiska, ja valstis vēlas attīstīt stabilas un ilgtspējīgas kultūras (radošās) nozares un uzņēmumus. Daudzās mazāk attīstītās valstīs šādām nozarēm var būt galvenā loma sociālekonomiskās izaugsmes veicināšanā”.⁵⁷ Kultūrizglītības attīstība ne tikai ietekmē valsts ekonomisko izaugsmi – jaunu uzņēmumu un darba vietu rašanos, bet arī

---

⁵⁶ Izglītības ministrijas un Profesionālās izglītības administrācija. *Profesionālās izglītības programmu izveides metodika*. Rīga, 2007

⁵⁷ Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija. *Ceļvedis mākslas izglītībā Pasaules konference par mākslas izglītību – radošo spēju attīstīšana 21. gadsimtā*. Lisabona, 2006. gada 6.–9. Marts Pieejams: [http://www.lnkc.gov.lv/nozares/kulturizglitiba/\[skatīts 2015, 28. feb.\]](http://www.lnkc.gov.lv/nozares/kulturizglitiba/[skatīts 2015, 28. feb.]).

liek pamatus laikmetīgas kultūras infrastruktūras veidošanai. Ja jaunieši, abslovējot profesionālās mākslas izglītības, spēj radīt tradīcijās balstītus, kvalitatīvus un laikmetīgus mākslas produktus, tādējādi rodas vajadzība pēc sociālekonomiskas infrastuktūras, kas popularizē kultūras vērtības, sniedz kultūras pakalpojumus, sekmē uzņēmējdarbības procesus.

Visa līmeņa izglītība ir svarīgs instruments, lai nodotu iepriekšējo paaudžu pieredzi sistemātiskā veidā un ir neatņemama sabiedrības kultūras sastāvdaļa. „Kultūrizglītība – izglītības sistēmas sastāvdaļa, kas aptver gan visu līmeņu (profesionālās ievirzes, vidējo un augstāko) profesionālo izglītību kultūras nozarēs un speciālistu tālākizglītības iespējas, gan arī ikviena indivīda radošo spēju un talantu izkopšanu formālajā un neformālajā izglītībā neatkarīgi no vecuma”.⁵⁸ Sociālā ziņā visu līmeņu izglītība ir svarīgs instruments, tomēr cilvēks bez augstākā līmeņa profesionālas apmācības nespēj orientēties mūsdienu tehnoloģijās, tādēļ nevar noliegt profesionālās izglītības lomu kultūrizglītībā Latvijā.

Profesionālās kultūrizglītības sistēmu Latvijā veido valsts, pašvaldību un privātas izglītības iestādes, kas īsteno profesionālās ievirzes, profesionālās vidējās un augstākās izglītības programmas. Tās nodrošina profesionālo mākslinieku, mūziķu, dejojāju, kultūras nozaru speciālistu un pedagoģisko darbinieku sagatavošanu. Profesionālās kultūrizglītības politiku veido Kultūras ministrija, tās īstenošanu koordinē un vada Latvijas Nacionālais kultūras centrs. Latvijas Nacionālā kultūras centra bijusī vadītāja Agnese Miltiņa raksturo profesionālo kultūrizglītības sistēmu: „Latvijā galvenā vērtība un iemesls, kāpēc audzēkņi vispār apmeklē kādu kultūrizglītības iestādi, ir vēlme būt spilgtas un radošas personības tuvumā, mācīties no tās klātienē ne tikai profesionālās lietas, bet arī citas kultūras identitātei un pašapziņai svarīgas vērtības, kā, piemēram, precizitāti, cieņu, konsekvenci, prasmi rast kompromisus. Šīs sistēmas būtiskākais balsts ir personības – skolotāji”.⁵⁹ Latvijā ir 16 profesionālās mākslas, mūzikas un horeogrāfijas vidusskolas, kā arī augstākās izglītības iestādes – Latvijas Mākslas akadēmija, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija, Latvijas Kultūras akadēmija un Latvijas Kultūras akadēmijas aģentūra – Latvijas Kultūras koledža.

---

⁵⁸ LR Ministru kabinets. *Par kultūrpolitikas pamatnostādņem 2014.-2020.gadam "Radošā Latvija" Rīgā.* Nr.401, 2014, gada 19.julijā. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=267970> [skatīts 2015, 28. feb.].

⁵⁹ Matisāne, Inese. *Saruna ar Agnesi Miltiņu. Kultūrizglītība – nozīmīga kultūras un identitātes sastāvdaļa.* 2009, 6.jun. Pieejams: <http://m.lvportals.lv/visi/viedokli?id=193518> [skatīts 2015, 28. mart.].

Profesionālo kultūrizglītības sistēmu Latvijā un Baltijā ir spēcīgi ietekmējuši politiskie un sociālie notikumi 1990. gados. Tomēr Latvijā un Lietuvā profesionālā kultūrizglītība ir viena no nedaudzajām šāda veida valsts atbalstītām sistēmām Eiropas Savienībā. „Latvijā pastāv sakārtota profesionālās kultūrizglītības sistēma – formalizēta izglītība ar valsts atzītiem izglītības dokumentiem, licencētām un akreditētām programmām”.⁶⁰

Profesionālajai izglītībai ir vairāki uzdevumi – radīt iespējas izglītības turpināšanai pēc pamatskolas vai vidusskolas beigšanas, lai apgūtu sākotnējo profesionālo kvalifikāciju. Attīstīt audzēkņos saskarsmes prasmes, zināšanas matemātikā, dabas un sociālajās zinātnēs, spējas sazināties svešvalodās, prasmi izmantot informācijas tehnoloģijas, sagatavot jauniešus darba tirgus prasībām. Profesionālās izglītības iestādēs izglītojamie apgūst vides aizsardzības aktuālos jautājumus, attīsta starpkultūru kompetenci, kas liek pamatus veiksmīgai karjerai. „Profesionālā vidējā mākslas izglītības iestāde var veidot mūsdienīgu, konkurētspējīgu un kvalitatīvu kultūras un radošās industrijas izglītību. Kultūrizglītības procesā veidojas radoša personība, kura ir gatava pieņemt izaicinājumus, izrādīt iniciatīvu, riskēt un kurai zināšanas ir stabils pamats veiksmīgai rīcībai, lai sasniegtu gan personīgos mērķus, gan dotu ieguldījumu sabiedrības attīstībai”.⁶¹

Kūltūrpolitikas plānošanas dokumentā „Radošā Latvija” laika periodam no 2014. – 2020. gadam ir minēti divi kultūrizglītības attīstības virzieni – radošā izglītība visiem un profesionālā kultūrizglītība. Izglītība un kultūra ir pamats nemitīgai tautas kultūras ekonomiskai un sociālai izaugsmei. Veidojot kultūrvidi Latvijā ir svarīgi veicināt sabiedrības izglītošanos, iesaistīšanos un aktīvu līdzdalību visos kultūras procesos. Kūltūrpolitikas plānošanas dokumentā ir minēta nepieciešamība pēc izmaiņām izglītībā „...tā ir pāreja uz izglītību, kas stimulē iztēli, intuīciju, emocijas, radošas idejas, attīsta kritisko domāšanu un spēj ģenerēt jaunas vīzijas un vērtības. Tā ir jauna izglītības un kultūras vide, kas veicina radošumu”.⁶²

---

⁶⁰ LR Ministru kabineta rīkojums Nr.401 *Par kultūrpolitikas pamatnostādņēm 2014.-2020.gadam "Radošā Latvija" Rīgā 2014.gada 29.jūlijā*.Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=267970>[skatīts 2015, 28. feb.].

⁶¹ Matisāne, Inese. *Saruna ar Agnesi Miltiņu. Kultūrizglītība – nozīmīga kultūras un identitātes sastāvdaļa*. 2009, 6.jun. Pieejams: <http://m.lvportals.lv/visi/viedokli?id=193518> [skatīts 2015, 28. mart.].

⁶² Ministru kabineta rīkojums Nr.401 *Par kultūrpolitikas pamatnostādņēm 2014.-2020.gadam "Radošā Latvija" Rīgā 2014.gada 29.jūlijā*.Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=267970>[skatīts 2015, 28. feb.].

Nacionālā attīstības plānā, kā viena no prioritātēm ir minēta kultūras pasākumu pieejamība bērniem un jauniešiem no dažādiem reģioniem. Vispārējā kultūrizglītības iniciatīva paredz projekta „Kultūras skolas soma” realizāciju, kura uzsākšana ir plānota 2018. gadā, tā nodrošinās profesionālās mākslas un kultūrizglītības projektu radīšanu bērnu, jauniešu auditorijai, un tās pieejamības nodrošināšanu visā Latvijas teritorijā, tādējādi veicinot jauniešu tālāko izvēli mācīties mākslu profesionāli. Projekta „Kultūras skolas soma”, darba grupas mērķis ir izstrādāt izglītības programmu jauniešiem, kas dotu iespēju izglītojamiem vispārizglītojošās skolās iepazīties ar profesionālo mākslu un kultūras procesiem. „Kultūras skola soma” ir projekts, kas ne tikai izglītojamajiem sniegs plašu, izglītojošu informāciju par Latvijas valsts kultūras mantojumu, bet arī veicinās laikmetīgās kultūras integrācijas procesu izglītībā. Šādi vai līdzīgi projekti veiksmīgi darbojas daudzās valstīs – Norvēģijā programmas Den kulturelle skolesekken ietvaros, Somijā projekts „Integrētā skolas diena”, Lielbritānijā tiek veicinātas dažādas radošās partnerības. Šādi skolas un kultūras iestāžu sadarbības projekti nodrošina kultūras un mākslas integrēšanu citos mācību priekšmetos, tā ir ļoti mūsdienīga pieeja izglītībai, tā ir iespēja izglītības procesu satuvināt ar mūsdienu mākslas procesiem. Tā ir iespēja profesionālajai mākslai ienākt izglītojamo ikdienā, rosināt jauniešos vēlmi kļūt par profesionāliem māksliniekiem.

Kultūrpolitikas pamatnostādņēs 2014. – 2020. gadam „Radošā Latvija”, jaunā kultūrpolitikas iniciatīva paredz pamatnostādnes, kas attiecas tieši uz profesionālajām vidējām kultūrizglītības iestādēm, piedāvā profesionālās vidējās izglītības kompetenču centru izveidi kultūrizglītības konkurētspējas palielināšanai. Rīgā plānota divu centru izveide, viens tiks izveidots uz Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas esošās bāzes, bet otrs, apvienojot Rīgas Doma kora skolu ar Jaņa Rozentāla mākslas vidusskolu, izveidot Nacionālo mākslas vidusskolu. Emīla Dārziņa Mūzikas vidusskolu un Rīgas Horeogrāfijas vidusskolu, kā arī Jāzepa Mediņa Rīgas Mūzikas vidusskolu, izveidojot vienu Nacionālo Skatuves mākslu vidusskolu. Profesionālās izglītības kompetences centra status šobrīd piešķiršķirts Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolai (RDMV). Statuss vidusskolai piešķirts, jo: „Vērtējums kvalifikācijas eksāmenos nav bijis zemāks par septiņām ballēm, profesionālo mācību programmu apgūšanai notiek sadarbība ar uzņēmējiem un darba devēju organizācijām un

apvienībām”.⁶³ Ieguvums izveidojot kompetenču centrus ir plānotā ES struktūrfondu finansējuma piesaiste, kompetences centru infrastruktūras sakārtošanai un materiāltehniskās bāzes pilnveidei, kvalitatīva mācību procesa un metodikas nodrošināšanai, kas veicinās profesionālās mākslas kultūrizglītības attīstību kopumā.

Četri no profesionālās vidējās izglītības kompetenču centriem tiek plānoti izveidot reģionos, Kurzemē atradīsies Ventspils Mūzikas vidusskola un Liepājas Mūzikas, mākslas un dizaina vidusskola, Vidzemē – Alfrēda Kalniņa Cēsu Mūzikas vidusskola, kā arī tiks apvienotas pašreizējās Rēzeknes Mākslas un dizaina vidusskola un Jāņa Ivanova Rēzeknes Mūzikas vidusskola. Apvienot kultūrizglītības estādes ir nepieciešams, lai izglītojamo profesionalitāte pieaugtu, tiktu likti pamati tālākajai attīstībai kultūrā, izglītībā, kā arī tiktu veidoti starpnozaru projekti, notiku pozitīvas pārmaiņas sabiedrībā un ekonomiskajā izaugsmē.

Nemot vērā esošo bezdarbu jauniešu vidū un problēmas ar sociālo integrāciju, kultūrizglītības iniciatīva piedāvā duālo profesionālās kultūrizglītības sistēmu, kuras pirmsākumi meklējami Vācijas profesionālajā kultūrizglītībā. Duālajā profesionālajā izglītībā audzēknis izvēlas izglītības iestādi pēc uzņēmuma, kurā viņš vēlas strādāt. Izglītojamais profesionālajā vidējā izglītības iestādē, tiek uzņemts atbilstoši konkursa rezultātiem. Teorētiskā izglītības programmas daļa norisinās izglītības iestādē 1–2 dienas un tiek piemērota uzņēmuma vajadzībām, pārējo laiku mācības notiek praktiski uzņēmumā, sertificētu prakses vadītāju uzraudzībā. Dokumentā Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam „Radošā Latvija”, tā paredz, ka ieguvējs ir jaunietis, iegūstot stabilu darba vietu, gan darba devējs, kurš nodrošina uzņēmumu ar sev lojālu speciālistu: „Duālā izglītības sistēma vērsta uz to, ka atbildība par jaunieša izglītību tiek dalīta starp valsti un darba devējiem. Duālā profesionālās izglītības sistēma ir efektīvākais veids, kā tuvināt profesionālo izglītību darba tīrgus vajadzībām, attiecīgi nodrošinot apmācības kvalitāti, aktualitāti un pievilcību.”⁶⁴

Secinājumi – Mākslas izglītības mērķi ir jāsaskaņo ar vērtībām sabiedrībā, tie attēlo nācīgas kultūrdarbības kvalitāti. Mākslas izglītības mērķi Latvijā tiek realizēti saskaņā ar

⁶³ Pieejams: <http://www.lnkc.gov.lv/jaunumi/rigas-dizaina-un-makslas-vidusskola-ieguvusi-profesionalas-izglitibas-kompetences-centra-statusu/b/37/> [skatīts 2015, 4. nov.].

⁶⁴ LR Ministru kabineta rīkojums Nr.401 *Par kultūrpolitikas pamatnostādņēm 2014.-2020.gadam "Radošā Latvija" Rīgā 2014.gada 29.jūlijā*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=267970> [skatīts 2015, 28. feb.].

Eiropas Savienībā izstrādātajām kultūrpolitikas vadlīnijām. Kā galvenie mērķi atzīmēti – individualitātes un radošuma attīstīšana, kritiskās domāšanas attīstības veicināšana, nacionālā un cittautu kultūras mantojuma izpratne. Nozīmīgs faktors mērķu realizēšanai ir starpdisciplināru programmu veidošana, mākslas mācību priekšmetu integrēšana vispārīzglītojošos mācību priekšmetos.

Latvijā katrai izglītības pakāpei tiek izstrādātas izglītības programmas, lai nodrošinātu izglītības pēctecību, kvalitāti. Pamatskolā izglītojamie atbilstoši pamatizglītības standartā noteiktajiem mērķiem apgūst pamatiemaņas vizuālajā mākslā, vidusskolā priekšmetā kulturaloģija izglītojamie iemācās izvērtēt kultūrā un mākslā notiekošos procesus. Plašākas iespējas apgūt tradicionālo un laikmetīgo mākslu gan teorētiski, gan praktiski izglītojamiem ir profesionālās ievirzes izglītības iestādēs. Apmeklējot profesionālās ievirzes mākslas skolas, izglītojamie tiek sagatavoti mācībām profesionālajās mākslas vidējās izglītības iestādēs.

Latvijā kultūrizglītībai ir ne tikai liela loma izglītojamo personības attīstībā, paaudžu pieredzes sistemātiskā nodošanā, bet arī inovatīvu izglītības programmu izveidē, sociālekonomiskās infrastruktūras attīstīšanā. Profesionālo kultūrizglītību Latvijā koordinē valsts, kā galvenās no prioritātēm izvirzītas – augsta līmeņa profesionāla apmācība, prasme strādāt ar jaunajām tehnoloģijām, neizslēdzot no izglītības programmām humanitāros un eksaktos mācību priekšmetus.

Latvijas kultūrpolitikas nostādnes paredz nepieciešamību popularizēt Latvijas reģionos profesionālo mākslu, popularizēt profesionālās izglītības lomu sabiedrībā, izveidot profesionālos kompetenču centrus, apvienojot mākslas un mūzikas vidusskolas, tādējādi uzlabojot izglītības iestāžu materiālo tehnisko nodrošinājumu, veicināt starpdisciplināru sadarbību.

3. Profesionālo mākslas vidusskolu pieredze mūsdienu mākslas izglītībā

Latvijā

Šobrīd Latvijā darbojas sešas profesionālās vidējās izglītības mākslas un dizaina skolas, kuras atbilstoši profesionālās izglītības programmām sniedz jauniešiem kvalitatīvu, konkurētspējīgu izglītību atbilstoši darba tirgus prasībām: Liepājas Dizaina un mākslas

vidusskolas profesionālās izglītības kompetences centrs, Rēzeknes Mākslas un dizaina vidusskola, Profesionālās izglītības kompetences centrs „Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola”, Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskola, kuras atrodas Kultūras ministrijas prāvaldībā, Valmieras mākslas vidusskola, Daugavpils dizaina un mākslas vidusskola „Saules skola”, tās atrodas pašvaldību pakļautībā. „Par Mākslas vidusskolu darbības kvalitāti liecina profesionālās izglītības akreditācijas rezultāti, jo izglītības iestādēs īstenotās profesionālās vidējās izglītības programmas ir akreditētas uz sešiem gadiem, kas ir augstākais novērtējums atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem”.⁶⁵ Akreditācijas ekspertu komisijās piedalās tautsaimniecības nozaru ekspertu padomju un Latvijas Nacionālā kultūras centra pilnvaroti eksperti – darba devēji, profesionālu organizāciju pārstāvji, amata meistari.

Profesionālo vidējo izglītības iestāžu darbības tiesiskais pamats ir Izglītības likums, Profesionālās izglītības likums, kā arī konkrētās izglītības iestādes nolikums. Izglītības iestādes īsteno profesionālās vidējās izglītības programmas un profesionālās ievirzes izglītības programmas. „Profesionālā vidējā izglītība ir vidējās pakāpes profesionālā izglītība, kas dod iespēju iegūt otrā līmeņa profesionālo kvalifikāciju. Profesionālā kompetence — profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo zināšanu, prasmju un atbildības kopums noteiktā darba situācijā”.⁶⁶

Saskaņā ar Latvijas profesionālās izglītības likumu absolventiem pēc eksāmenu nokārtošanas tiek piešķirts otrais kvalifikācijas līmenis. „Otrais profesionālās kvalifikācijas līmenis — teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju patstāvīgi veikt kvalificētu izpildītāja darbu (atbilst trešajam Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras līmenim)”.⁶⁷ Kvalifikācija tiek piešķirta beidzot valstī akreditētu profesionālās izglītības programmu: „Profesionālā izglītības programma ir profesionālo izglītību reglamentējošs dokuments, kas atbilstoši attiecīgās izglītības pakāpes, valsts profesionālās izglītības standartam un profesijas standartam nosaka – profesionālās izglītības programmu uzdevumus, saturu, īstenošanas plānu, prasības attiecībā uz iepriekš iegūto izglītību, profesionālās izglītības programmas

---

⁶⁵ LR Ministru kabinets noteikumi Nr. 852. *Kārtība, kādā akreditē vispārējās un profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centrus*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=217947> [skatīts 2015, 26. mart.].

⁶⁶ Izglītības likums. 1998, 29. okt. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50759> [skatīts 2015, 28. mart.].

⁶⁷ Profesionālās izglītības likums. 1999. 6. jūn. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=20244>[skatīts 2015, 28. mart.].

īstenošanai nepieciešamo personālu, finanšu un materiālos līdzekļus”.⁶⁸ Profesionālās izglītības programmu izstrādā iestāde, saskaņojot ar tās vadītāju. Profesionālo izglītības programmu licencēšanu un akreditāciju organizē Izglītības kvalitātes valsts dienests. Izglītības programmas atspoguļo mācību priekšmetus, kas veidos izglītojamā profesionālo kompetenci.

Mācību priekšmetu pedagogi, izstrādājot mācību priekšmetu programmas, vadās pēc valsts noteiktiem mācību priekšmetu standartiem un paraugiem. „Mācību priekšmetu programmas tiek izstrādātas atbilstoši Latvijas Nacionālā kultūras centra izstrādātajām paraugprogrammu ieteikumiem”.⁶⁹ Paraugprogrammas nodrošina profesionālās izglītības secīgumu un kvalitāti. „Mācību priekšmetu programmas nosaka zināšanu, prasmju un attieksmju kopumu, ko skolēns apgūst noteiktā mācību priekšmetā, kādi mērķi un uzdevumi, metodes tiks īstenoti mācību stundās”.⁷⁰ Mācību priekšmetu programmas izstrādā pedagogi, apstiprina skolu direktori. Mērķi un uzdevumi mācību priekšmetu programmās tiek veidoti atbilstoši sabiedrības vajadzībām, atbilstoši piešķiramās kvalifikācijas nepieciešamajām prasmēm un attieksmēm, neaizmirstot par izglītojamo gribas attīstību. Tās tiek izvērtētas un aktualizētas pēc nepieciešamības metodiskajās komisijās, nodrošinot starppriekšmetu saikni, tematiskā satura pēctecību.

Profesionālajos mācību priekšmetos valstī nav vienoti standarti, tāpēc katras izglītības iestādes pedagogi iegulda zināšanas un prasmes programmu satura izveidē atbilstoši akadēmiskajiem mākslas pamatiem, balstoties uz profesiju standartu prasībām, profesionālās kvalifikācijas eksāmenu komisijas un attiecīgo nozaru ekspertu ieteikumiem, augstākās izglītības iestāžu iestājekāmenam prasībām.

Pedagogu pienākumos ietilpst katra mācību gada sākumā izstrādāt tematisko plānu, kas tiek apspriests metodiskajās komisijās. Izglītības iestādes realizē mācību programmas, kas nodrošina starppriekšmetu saikni, kas paplašina izglītojamo zināšanas profesionālajos priekšmetos, kā arī vispārīzglītojošajos priekšmetos. Mācību procesa plānošanā pedagogi izmanto katra individuāli izstrādāto metodisko bāzi. Mācību procesā tiek izmantoti mācību līdzekļi un izglītības iestādē pieejamās mūsdienu tehnoloģijas. Pedagogi katrai stundai gatavo uzskates materiālus, katrai stundai tiek izvirzīti mērķi un sasniedzamie rezultāti. Mācību

---

⁶⁸ Ministru kabinets noteikumi Nr. 211. *Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=8533> [skatīts 2015, 28. feb.].

⁶⁹ Izglītības likums. 1998, 29.okt. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50759>[skatīts 2015, 28. mart.].

⁷⁰ Andersone, Rudīte. *Izglītības un mācību priekšmetu programmas*. Rīga: RaKa, 2007. 15 lpp.

priekšmetu apgūvē dominē individuālais darbs, kas nodrošina izglītojamā spējām un prasmēm atbilstošas mācību metodes.

„Profesionālās vidējās izglītības programmas saturu nosaka Valsts profesionālās vidējās izglītības standarts un profesiju standarts”.⁷¹ Profesionālās vidējās izglītības programmas tiek izstrādātas, licencētas un īstenotas atbilstoši tautsaimniecības nozaru darbības virzieniem Latvijā.

Mācību procesa organizēšanas procesā ietilpst: mācību procesa vērtēšana, kas notiek semestra noslēgumā, gan arī darba procesā starpskatēs. Starpskates un skates tiek protokolētas, tās atspoguļo pedagogu darba rezultātus un parāda pielietoto metožu efektivitāti. Katru gadu izglītojamie piedalās profesionālo priekšmetu konkursos, kas atspoguļo izglītojamo zināšanas un prasmes. Vispārējie vērtēšanas kritēriji profesionālajos priekšmetos ir svarīga mācību procesa sastāvdaļa. Veidojot mācību priekšmetu tematiskos plānus profesionālajos mācību priekšmetos, pedagogs definē arī uzdevuma vērtēšanas kritērijus, kas ļauj izglītojamajiem darba gaitā veikt sava darba pašvērtējumu.

Labas saskarsmes prasmes, zināšanas matemātikā, dabas un sociālajās zinātnēs, spējas sazināties svešvalodās, prasme izmantot modernās informācijas tehnoloģijas ir mūsdienu darba tirgus prasība, tādēļ šo priekšmetu un prasmju apguve ir iekļauta izglītības programmās. Turklāt profesionālās izglītības apguves laikā tiek pievērsta uzmanība uzņēmības attīstīšanai, vides aizsardzības un starpkultūru jautājumu izpratnei, jauniešu pašattīstībai, lai palīdzētu viņiem veiksmīgi veidot savu karjeru un dzīvi. Mācību process tiek organizēts tādējādi, ka teorijas apguve klasē mijas ar praktiskajām mācībām skolas darbnīcās, laboratorijās, vēlākajosursos arī uzņēmumos.

Iegūtās izglītības vērtēšanas pamatprincipus un kārtību nosaka izglītības standarts. Programmas apguves laikā vērtēšana notiek teorētiskajās un praktiskajās nodarbībās, semināros, laboratorijas darbos, projekta konsultācijās, patstāvīgajos studiju darbos, mācību priekšmeta/kursa eksāmenos vai ieskaitēs pēc 10 ballu sistēmas. Vērtēšanā tiek izmantotas dažādas metodes: testi, projekti, individuālais un komandas darbs, prakses atskaites. „Profesionālās izglītības programmas apguvi noslēdz 5 centralizētie eksāmeni. Viens no tiem

---

⁷¹ Ministru kabinets noteikumi Nr.211. *Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu.* Pieejami: <http://likumi.lv/doc.php?id=8533>[skatīts 2015, 29. mart.].

ir kvalifikācijas eksāmens vai citi valsts pārbaudījumi. Pārējie 4 centralizētie eksāmeni tiek organizēti saskaņā ar vispārējās vidējās izglītības ieguves nosacījumiem”.⁷²

Latvijas vidējās profesionālajās izglītības iestādēs un arī Jaņa Rozentāla vidusskolā mācību procesu vada iestādes direktorēs, bet koordinē direktora vietnieks izglītības jomā: „Izglītojamo mācīšanās darba organizācijas procesā direktora vietnieks izglītības jomā izvirza mācību iestādes virsuzdevumu mācību gadam, kas tiek saskaņots ar direktoru un pedagogiem. Pedagogi, izstrādājot tematiskos plānus un mācību uzdevumus, iekļauj izvirzīto virsuzdevuma tēmu”.⁷³

Izglītojamajiem izglītības programmu īstenošanas materiāli tehniskā bāze ir pieejama arī no mācību stundām brīvajā laikā, saskaņojot ar pedagogiem un skolas administrāciju. Mācību procesā tiek izmantoti internetresursi vai bibliotēkas grāmatas. Visu mācību priekšmetu stundās izglītojamie tiek rosināti izteikt savu viedokli, uzklaut citu kursa biedru teikto, notiek diskusijas, darbs pāros, grupu darbs. Tas palīdz izglītojamajiem veidot savstarpēju sadarbību.

Stundu plāna uzdevumi ir pakārtoti viens otram, lai izglītojamais spētu sasniegt vislabāko rezultātu katrā atsevišķā uzdevumā, teorētisko un praktisko zināšanu sasaiste, atsaucis uz citos mācību priekšmetos apgūto, radošums ir labs motīvs sekmīgai izglītības ieguvei un mācību turpināšanai mākslas izglītībā.

Izglītojamie kopā ar pedagogiem iesaistās kopīgos projektos vietēja mēroga un starptautiskajos, pilnveido savas profesionālās iemaņas, valodas zināšanas. Izglītojamajiem, kas piedalās konkursos un starptautiskās mācību praksēs, rodas ne tikai jaunas zināšanas un pieredze, bet arī motivācija studijām augstākajās profesionālajās mākslas un dizaina iestādēs.

3.1. Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolas pieredze mūsdienu mākslas izglītībā

Šobrīd Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskola ir Latvijas Republikas Kultūras ministrijas dibināta valsts tiešās pārvaldes iestāde, profesionālās vidējās izglītības un profesionālās ievirzes izglītības programmu īstenoātāja. Skolas darbības tiesiskais pamats ir

---

⁷² Ministru kabinets noteikumi Nr. 211. *Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=8533> [skatīts 2015, 28. feb.].

⁷³ Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskola. *Nolikums*. Latvijas Republikas Kultūras ministrija, 2014.

Izglītības likums, Profesionālās izglītības likums, citi normatīvie akti, kā arī Skolas nolikums. Skolas darbības mērķis ir veidot izglītības vidi, organizēt un īstenot izglītību, kas nodrošinātu valsts profesionālās vidējās izglītības standartos un mākslas nozares profesiju standartos noteikto profesionālās izglītības mērķu sasniegšanu. „Sekojot līdzi laikmeta pārmaiņām – gan politiskajām, gan ekonomiskajām – ir mainījušās arī skolas mācību programmas, tomēr galvenais uzstādījums – nodrošināt kvalitatīvu mākslas izglītību – palicis nemainīgs”.⁷⁴ J. Rozentāla Rīgas mākslas vidusskola ir augsta līmeņa profesionālā vidusskola, kur var apgūt akadēmiskās zīmēšanas un gleznošanas pamatus, kā arī tēlniecību, fotografēšanu, datorgrafiku, animāciju, video mākslu, interneta mājas lapu dizainu un citus ar laikmetīgo mākslu saistītus priekšmetus.

„Skola vienlaikus ar Latvijas Mākslas akadēmiju, Rīgas Dizaina mākslas vidusskolu kopš 90. gadiem, aktīvi sekmē laikmetīgās mākslas attīstību Latvijā”.⁷⁵ Konkrēti J. Rozentāla Rīgas mākslas vidusskolas attīstību, laikmetīgumu raksturo, Jaņa Rozentāla norādes, ka mākslai ir jābūt sociālai, kvalitatīvai, radošai. Izglītojamie pēta Jaņa Rozentāla darbus, glezno rimeikus, darbi tiek izstādi muzejā sabiedrības vērtējumam. Animācijas stundās izglītojamie atdzīvina lielmeistara darbus, rada iespēju paskatīties uz mākslas darbiem plašākā kontekstā.

Skola sadarbojas ar līdzīgām izglītības iestādēm Eiropā, piedalās izglītojamo apmaiņas projektos. Projekta „IDEALaboratories: how to integrate contemporary art and art education” ietvaros, skolā tika rīkota diskusija, kurā tika aktualizets jautājums „Kas ir Laikmetīgā māksla?”, piedlīties tika aicināti pedagogi un izglītojamie. „Atvērtās diskusijas laikā visi tās dalībnieki nonāca pie vienas kopīgas atziņas, ka laikmetīgā māksla kā atsevišķs mācību priekšmets nevar būt, laikmetīgajai mākslai jābūt integrētai citos mācību priekšmetos, kā arī māksliniekam pašam caur saviem radošajiem meklējumiem ir jānonāk līdz laikmetīgajai mākslai”.⁷⁶

Skolā izglītojamajiem ir iespēja apgūt sekojošas programmas: Mākslas – iegūstamā specialitāte: Ilustrators. Audzēkņi specializējas: gleznošanā, veidošanā vai grafikā.

---

⁷⁴ Astahovska, Ieva. *Jaņa Rozentāla mākslas vidusskola*. Rīga: Neputns, 2006.

⁷⁵ Demakova, Helēna. *Citas sarunas. Raksti par mākslu un kultūru*. Rīga: Vizuālās komunikācijas nodaļa, 2002.

⁷⁶ Pieejams: <http://jrrmv.lv/2013/10/comenius-projekta-idealaboratories-how-to-integrate-contemporary-art-and-art-education-prezentacija/> [skatīts 2015, 28. feb.]

Vizuālās saziņas līdzekļu māksla – Multimediju dizains: iegūstamā specialitāte – Multimediju dizaina speciālists. Audzēkņi specializējas – datorgrafikā, interneta dizainā, 3DM, animācijas dizainā, video dizainā. Vizuālās saziņas līdzekļu māksla – foto dizains: iegūstamā specialitāte – Foto dizaina speciālists. Audzēkņi specializējas – foto dizainā.

Skolā īsteno licencētas un akreditētas izglītības programmas, skolas pamatvirziens ir izglītojošs un audzinošs. Labas saskarsmes prasmes, zināšanas matemātikā, dabas un sociālajās zinātnēs, spējas sazināties svešvalodās, prasme izmantot modernas informācijas tehnoloģijas ir mūsdienu darba tirgus prasība, tādēļ šo priekšmetu un apguve ir būtiska mākslas izglītības programmās. Turklāt profesionālās izglītības apguves laikā tiek pievērsta uzmanība uzņēmības attīstīšanai, vides aizsardzības un starpkultūru jautājumu izpratnei, jauniešu pašattīstībai, lai palīdzētu viņiem veiksmīgi veidot savu karjeru un dzīvi. Mācību process tiek organizēts tādējādi, ka teorijas apguve klasē mijās ar praktiskajām mācībām skolas darbnīcās, laboratorijās, vēlākajosursos arī uzņēmumos vai iestādēs.

Mācību priekšmetos zīmēšana, gleznošana izglītojamie apgūst akadēmiskās zīmēšanas, gleznošanas pamatus, zīmēšanas, gleznošanas izteiksmes līdzekļu pielietojumu, lai to pēctam brīvi pielietotu savos darbos. Gleznošanas un kompozīcijas nodarbībās izglītojamie iepazīst mākslas darba izteiksmes līdzekļu pielietojumu, studējot vecmeistaru darbus. Kompozīcijas studijās izglītojamie apgūst kā savas idejas ietērt tēlos un attēlot plāknē. Izglītojamie, kuri izvēlējušies apgūt foto dizaina speciālista kvalifikāciju, apgūst foto uzņemšanas tehniku, kadra kompozīcijas veidošanu, iepazīst dokumentālā un mākslas foto darbu specifiku. Jaņa Rozentāla Rīgas mākslas vidusskolas izglītojamie apgūst digitālās tehnoloģijas un jaunus medijus, datorgrafiku, interneta lapu dizainu, video mākslas pamatus, trīsdimensiju digitālo modelēšanu, zīmēto un lelļu animāciju. „Projekta „Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmas īstenošanai” ietvaros skola ir ieguvusi jaunu datorklasi, jaunus datorus – Windows7, operētāj sistēmā balstītos Dell un uz Mac Os 10.7 bāzētos iMac. Iegādātas pie datoriem pievienojamas grafiskās planšetes Wacom Bamboo, Wacom Intuos un HD skārienjūtīgās planšetes konceptuālā kompozīcijā. Skolā pilnībā ir nomainīta un modernizēta serveru sistēma. Lai veidotu starppriekšmetu saikni video un animācijas priekšmetos.

Liela nozīme un laikmetīgās mākslas, starppriekšmetu saiknē ir priekšmetam konceptuālā kompozīcija. Izglītojamie konceptuālās kompozīcijas ietvaros, pielieto profesionālajos un vispārizglītojošos priekšmetos apgūtās zināšanas, veidojot patstāvīgas kompozīcijas. Konceptuālās kompozīcijas pasniedzējs Edgars Groševs intervijā uzsver „Konceptuālajā kompozīcijā 4 gados izglītojamie apgūst dažādas disciplīnas – glezno, zīmē, veido, apgūst datorgrafiku, foto mākslu, izglītojamie zināmā mērā kļūst par māksliniekiem, jo izglītības procesā tiek pielietots disciplīnu kopums, gleznošana kopā ar datorgrafiku, tādējādi izglītojamie jau darbojas kā mākslinieki, viņi kļūst par māksliniekiem, tas kļūst par starpdisciplināru priekšmetu”.⁷⁷ Konceptuālā kompozīcija Jaņa Rozentāla Rīgas mākslas vidusskolā notiek 4.kursā 2 stundas nedēļā. Konceptuālās kompozīcijas mērķi un uzdevumi: iepriekšapgūto plaknes un 3 dimensiju mākslas tehniku izmantošana un sintēze vienota mākslas darba radīšanas – konceptuālā mākslas darba satura radīšana, retorisko spēju attīstīšana, prezentējot mākslas darbu un mākslas darba ieceri, attīstīt iztēli un koncentrēšanās spēju, veicot konkrēti definētu vizuālu uzdevumu, darbojoties ierobežotā laika nogrieznī un ar ierobežotiem tehniskiem paņēmieniem, gūt lielāku ieskatu mūsdienu mākslas tendencēs, un atsvaidzināt zināšanas par mākslas attīstības vēsturi (Piemēru – grāmatu, žurnālu, dokumentālo/mākslas filmu demonstrēšana).

Skolā vispārizglītojošos priekšmetos netiek integrēti mākslas priekšmeti, kas ir būtiski laikmetīgās mākslas apguves procesā. J. Rozentāla mākslas vidusskolas matemātikas skolotāja intervijā uzsver: „Matemātika ir smags priekšmets, tas būtu neprāts sasaistīt mākslu ar matemātiku, izglītojamie ir jā sagatavo eksāmeniem. Mākslā ieiet skaitļu virknes, ģeometrija, figūru transformācija telpā, plaknē. Izglītojamajiem tiek uzdots mājās izveidot mākslas objektus no ģeometriskām figūrām. Ķīmiju, fiziku mūsu izglītības iestādē nemāca atsevišķi, tas ir dabas zinību kursā, dabas zinību pedagogs cenšas iekļaut izglītojamās interesējošās tēmas krāsu mācību. Nav paredzēts laiks, lai vispārizglītojošos priekšmetos iekļautu mākslu. Doma ir utopiska par matemātikas mācīšanu, mēs strādājam nopietni. Izglītojamie apgūstot mācību priekšmetu pamatus var pēc tam izmantot tos savos darbos”.⁷⁸

---

⁷⁷ Ivanova, Agija. Intervija ar Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolas pedagogiem. Rīga, 2015. 28. apr.

⁷⁸ Ivanova, Agija. Intervija ar Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolas pedagogiem. Rīga, 2015. 28. apr.

Pedagogi laikmetīgās mākslas integrēšanai profesionālajos priekšmetos izmanto pārformatēšana jeb rimeika metodi. Parformatēšana ir veids, kā izglītojamajiem iemācīt konceptualizēt savu mākslas darba iecerī. Gleznošanas un kompozīcijas skolotājs Toms Burāns intervijā stāsta „Rimeiks ir metodes, kuras mēs izmantojam, lai padarītu darbus sirreālos. Svarīgi, lai izglītojamais apgūst tehniku, amatu, nevis tik daudz filozofēt. Izglītojamais izvēlas konkrētu darbu, kurā viņš veic rimeiku, viņš glezno šajā laika manierē, bet veic korekcijas sižetā, kompozīcijā. Eksaktie priekšmeti manās nodarbībās netiek integrēti, humanitārie daudz vairāk”.⁷⁹ Tātad izglītojamais apgūst tradicionālās glezniecības tehnikas, izteikmes veidus, tomēr papildina savu darbu ar ekspresiju, tādējādi darbi skaidri atklāj autoru izjūtas šodienas pasaulē.

Izglītojamie J. Rozentāla mākslas vidusskolā, izglītības programmas ietvaros, apgūst gan kulturaloģiju, gan mākslas vēsturi. Laikmetīgā māksla tiek apgūta mākslas vēstures stundās, tā ietver Latvijas mākslu profesionālo no 19.gs beigām līdz 21. gs. Izglītojamo apmācības process turpinās arī ārpus nodarbību laika, izglītojamie apmeklē izstādes un diskusijas, kas rosina interesi un izpratni par laikmetīgo mākslu. Mākslas vēstures skolotāja Baiba Guste intervijā stāsta: „Pirmajā kursā ir uzdevums katru mēnesi apmeklēt laikmetīgās un citas izstādes, rakstīt recenzijas vai anotācijas par izstādēm. Nodarbības notiek vienreiz nedēļā, izglītojamie analizē mūsdienu mākslinieku darbus, katru stundu desmit minūtes mēs pārrunājam aktuālākos notikumus mākslā. Mākslinieks ne tikai rada, bet arī skatās un vērtē”.⁸⁰

Vienlaicīgi ar kvalifikācijas ieguvei nepieciešamās prasmju apgūšanu, skolā izglītojamie piedalās konkursos, radošajās nometnēs, starptautiskajos projektos u.c. pasākumos. Projektā „Āgenskalna apkaimes kultūras un mākslas objektu, un personības iepazīšana”, izglītojamie izstrādā projektu ceļvedi balstoties uz antropoloģijas, socioloģijas pētniecības metodēm, iegūtos materiālus dokumentē un attēlo vizuāli. Ceļveža struktūrā ietverta Āgenskalna raksturīgo vēsturisko arhitektūras stilu un virzienu izpētes apraksts, un attēlojumus.

---

⁷⁹ Ivanova, Agija. Intervija ar Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolas pedagogiem. Rīga, 2015, 28. apr.

⁸⁰ Turpat. 79. lpp.

Sociālā projektā „Māksla pieder tautai” iecere ielūkoties cilvēkā, apzināties mūsu dažādību, mēģināt ieklausīties, saprast, izvērtēt un mazināt stereotipus, lai iepazītu mūsdienu heterogēnas pasaules dažādību. Projektā tika iesaistītas divas organizācijas: Jaņa Rozentāla Rīgas mākslas vidusskola un LR Ieslodzījuma vietu pārvaldes Ilguciema cietums, kuru sadarbība izvērtās interesantā, radošā sadarbībā. Izglītojamie saņēma no sievietēm, kas izcieš sodu cietumā anonīmas vēstules, vēlāk skolotāju vadībā radīja dažādus stilistiskus portretus.

Izglītojamo darbos materiāla nozīme kļūst simboliska, tā ir atkāpe no vizuālās mākslas tradicionāliem materiāliem. Kolāžās un instalācijās jaunie mākslinieki izmanto netikai krāsas, bet arī sadzīves priekšmetus. Šajā gadījumā māksla ir kā sociāls projekts, cilvēku likteņstāsti, tiek attēloti no dažādiem materiāliem veidojot tēlus. Tā ir iespēja sabiedrībai iepazīt iesodzījuma vietā esošo dzīvi caur mākslas valodu, iedziļināties dažādu sociālo slāņu savstarpējās attiecībās. Projekts dod iespēju iesoldzījumā esošām sievietēm ieraudzīt sevi no cita skatu punkta, rast vēlmi tiekties pēc pozitīvām izmaiņām dzīvē.

Gleznu autori un anonīmo vēstuļu autori satikās izstādes atklāšanā, kas ir nozīmīga sociālos projektos, šī tikšanās kļūst par mākslas darba sastāvdaļu. Mākslinieks nerada darbu viens, bet kopā ar cilvēkiem, kurus viņš attēlo, tādējādi cilvēks kļūst par mākslas darbu. Kopīgi radītie mākslas darbi, iesoldzījumā esošajām projekta dalībniecēm, tika pasniegti dāvanā, kā atgādinājums par iespējamām pāmaiņām dzīvē.

Rīgas sociālās aprūpes centrs „Gaiļezers” sadarbībā ar Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolu īsteno projektu „Atver durvis!”. Projekta mērķis ir integrēšana projekta, bet galvenā radošā aktivitāte ir sociālās aprūpes centra iemītnieku dzīvojamo istabiņu durvju apgleznošana. Arūpes centrā notiek komunikācijas caur mākslu starp dažādām paudzēm, sabiedrības izstumtajiem tiek dota iespēja integrēties, izglītojamiem pārdomāt dzīves jēgas un līdzjūtības sajūtu.

Sociālo mākslas projektu ietekmē izglītojamie, citi projektā iesaistītie, skatītāji veido savu izpratni par laikmetīgo mākslu. Laikmetīgā māksla vairs nav nezināmais, neizprotamais, biedējošais. Laikmetīgā mākslas darba veidošana kļūst par attiecību, izpratnes veidošanu ar mākslas darbu un līdzcilvēkiem.

3.2. Profesionālās izglītības kompetences centra „Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola” pieredze mūsdienu mākslas izglītībā.

Profesionālās izglītības kompetences centra „Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola” Latvijas Republikas Ministru kabineta dibināta un Latvijas Republikas Kultūras ministrijas pakļautībā esoša profesionālās vidējās izglītības iestāde, kura īsteno dizaina un mākslas izglītības programmas. Izglītības iestādes darbības tiesiskais pamats ir Izglītības likums, Profesionālās izglītības likums, citi izglītības iestādes darbību reglamentējošie normatīvie akti, kā arī izglītības iestādes nolikums. Izglītības iestāde īsteno 12 vidējās profesionālās izglītības programmas dizaina un mākslas nozarēs, kas licencētas, akreditētas vai atrodas akreditācijas procesā, un reģistrētas Izglītības likumā noteiktajā kārtībā, izglītojamajiem tiek piešķirta otrā līmeņa kvalifikācija. „Profesionālajos mācību priekšmetos valsts standarti nav izstrādāti, tāpēc Skolas pedagogi ieguldījuši zināšanas mācību priekšmetu satura izveidē, balstoties uz profesiju standartu prasībām, profesionālās kvalifikācijas eksāmena komisijas nozaru ekspertu ieteikumiem, augstākās izglītības iestāžu iestādjeksāmenu prasībām un dizaina attīstības aktuālajām tendencēm”.⁸¹ Skolas pedagogi piedalās izstādēs un apmeklē profesionālās dizaina meses, profesionāli pilnveidojas, apgūst jaunākās tendences dizainā, aktuālo iekļauj mācību procesā. Skolas pedagogi ir piedalījušies Kauņas starptautiskajā grafikas biennālē, kur ieguvuši godalgotas vietas, pedgogs Ivars Drulle ir divas reizes nominētas prestižākajam apbalvojumam Latvijas mākslā – Purvīša balvai un ieguvis godalgotu novērtējumu starptautiskās mākslas biennālē Venēcijā. Tēlnieka darbi izceļas, jo ir amatnieciski nostrādāti un konceptuāli.

Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola ir īstenojusi kopīgu projektu ar Rīgas Uzņēmējdarbības koledžu, projekts īstenots, lai veicinātu sadarbību starp profesionālajām izglītības iestādēm un citu nozaru speciālistiem, kā arī popularizētu tradicionālo Latvijas amatniecības nozari. Keramikas izstrādājumu dizaina izglītības programma piedalījās arī Latvijas laikmetīgā dizaina ekspozīciju un notikumu cikla “Dizaina manifestācija” dizaina pastaigā. Pasākuma laikā skatītāji tika iesaistīti māla virpošanas un porcelāna liešanas procesā un apgleznošanā. Izglītojamie iesaistās arī projektos, kas saistīti ar pilsētas kultūrvidi "Berga

---

⁸¹ Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola. *Pašnovērtējuma - ziņojums*. Rīga, 2015.

bazāra skatlogi – Rīgas acis!" projekts tika realizēts, lai atjaunotu Rīgā skatlogu mākslu. Projektā topošajiem interjera dizaina 3.kursa studentiem tika dots uzdevums ar objektu, kuru pamatā ir Rīgas simboli, lai piesaistīt garāmgājēja uzmanību. Daudzveidīgie notikumi izstādes un projekti ietkmē izglītojamo profesionālo izaugsmi. Radošo projektu īstenošana savienojumā ar mācību procesu paaugstina izglītojamo praktiskās zināšanas un attīsta spēju sadarboties. Mācību procesa ietveros tiek organizētas mācību ekskursijas, kas attīsta dizaina domāšanu atbilstoši mūsdienu mākslas tendencēm un dizaina priekšmetu ražošanas tendencēm.

Ikdienā izglītojamie apgūst vispārīzglītojošus priekšmetus, dizaina pamatus un veido izpratni par dizainu, kā procesu un uzzin, kā radīt to, ko pats esi projektējis. Ārpus izglītības programmām skolā notiek radošās darbnīcas arī straptauriskā līmenī, vieslektoru vadībā, izglītojamie apgūst dizaina domāšanu. Mūsdienu dizaineri pārņem no māksliniekiem sižetus, tēlus, metodes un stratēģijas, attēlo sarežģītās laikmetīgās mākslas refleksijas sadzīves preču veidošanā. „Dizains iekļauj sevī dažādas inženierzinātnes tehniskās darbības, projektēšanu, modelēšanu un pētniecisko darbību. Dizaina tēmas postindustriālais darbs, kidalts, ekoloģiskas tēmas dizaineri transformē mūsu interese, notikumus sabiedrībā”.⁸² Mūsdienās gan mākslā, gan dizainā svarīga ir formas iedarbība vai vizuālais uzrunā skatītāju, patērētāju dizains ir kā kultūras projektēšana: „Dizaina specifika, tajā ir daudzu mākslu sintēze, kas ietver sevī lielu dizainera darbības lauku”.⁸³

Izglītojamie ne tikai apgūst Latvijas arheoloģisko, etnogrāfisko un profesionālās mākslas mantojumu, bet arī apgūst, kā atspoguļot mūsdienu sabiedrības aktuālās problēmas ar laikmetīgu formu un materiālu palīdzību, paužot mūsdienīga mākslinieka identitāti. Skolā radītie priekšmeti apliecina, ka funkcionalitāte ir daļa no mūsdienu dizaina funkcijām, lietišķam mākslas darbam arī ir vajadzīgs stāsts, kas to atbalsta un skatītāju iesaista dialoga. Veidojot dizaina darbus skolā vienlaicīgi notiek pētniecība, tiek meklēti jauni tehniskie risinājumi, skolas programmas parāda, ka izglītojamie apgūst, mūsdienīga dizaina

---

⁸² Шутемова Елена Анатольевна *.Влияние современного искусства на дизайн-проектирование «Архитектон: известия вузов» № 10 Июль 2005*

⁸³ Шутемова Елена Анатольевна *.Влияние современного искусства на дизайн-проектирование «Архитектон: известия вузов» № 10 Июль 2005*

pamatnostādni, ka dizains netikai sniedz estētisku baudījumu un ir funkcionāls, bet arī transformē mūsu uzskatus.

Izglītības programmā formas dizains izglītojamie apgūst mākslas akadēmiskos pamatus, amata prasmes, iemācoties izdomāt, uzzīmēt un izgatavot sarežģītu telpisku priekšmetus. Mācību procesā izglītojamie tiek iepazīstināti ar dažādām materiālu un tehnoloģiju izmantošanas iespējām. Izglītojamie iepazīstas ar būvniecības pamatiem un ģipša detaļu liešanas tehnikam. Vēlākajosursos izglītojamie, darba procesā iepazīstas ar materiāliem, kurus izmanto mūsdienu mākslinieki – organisko stiklu, plastikātu un silikona gumijas formu izgatavošanu. Pēdējā kursā izglītojamie apgūst lāzergriešanu un citas mūsdienu tehnoloģijas. Apgūstot tehnoloģijas jaunieši apgūst, kā savienot roku darbu ar digitālām iespējām. Mācību programmās pedagogi iekļauj arī uzdevumus, kas attīsta konceptuālo domāšanu. Uzdevums pašportrets: „kuru izgatavojot ir sevi jāattēlo kā iedomāto, iztēloto "es", nelietojot cilvēka attēlošanas tehniku. Piemēram, pašportrets var būt liela pātaga, kaudze ar dražu vai sarkans, saņūrcīts papīrs grozā ar avīzēm”.⁸⁴ Jauno mākslinieku ideja kļūst par telpisku objektu, kura dod skatītājam iespēju aplūkot informāciju no dažādiem skatu punktiem. Programmas ietvaros izglītojamajiem ir iespēja sadarboties arī ar citu nozaru speciālistiem pašiem meklēt jaunus tehniskos risinājumus: „tiek atbalstīti kontakti ar 3D printētājiem lāzergriezējiem, savus uzdevumus veicam gan no keramikas, stikla, jebkā, kas ir pieejams tirgū vai ir iespējams pasūtīt darbnīcās”.⁸⁵

Struktūras tekstila programmā jaunieši profesiju apgūst eksperimentējot. „Jaunieši meklējot savu autortehniku brīvi lieto dažādas šķiedras un netradicionālus materiālus – piemēram augu šķiedras, polietilēnu, gumiju, magnētiskās lentas, mīkstā metāla diegus, otreizēji pārstrādātas lietas”.⁸⁶ Izmantojot šos oriģinālos materiālus, izglītojamie ieinteresējas par globālajām ekoloģijas problēmām, mēcās rast risinājumu, kas veicina starppriekšmetu saikni mācību procesā.

„Reklāmas dizaina izglītības programmā apgūst grafisko dizainu, rada vizuālo koncepciju, zīmē, skicē un izmanto datorprogrammu iespējas, lai radītu konkurētspējīgas

---

⁸⁴ Ivanova. Agija . *Intervija ar Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas pedagogiem*. Rīga, 2015. 15.apr.

⁸⁵ Turpat. 80. lpp.

⁸⁶ Dekāde Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā. RDMV, 2012.

idejas reklāmai”.⁸⁷ Izmantojot kompozīcijas likumsakarības, vizuālos izteiksmes līdzekļus un grafisko valodu, izglītojamie rada tēla grafisko identitāti, logotipa dizainu, plakātu dizainu un izstāžu noformējuma dizainu. Izglītības programmas ietvaros, jaunieši tiek rosināti sekot līdzi laikam, aktuālajam visapkārt, lai nākotnē kļūtu par zinošiem nākotnes darbiniekiem. Izglītības programma reklāmas dizains ietver mācību uzdevumus, kas attīsta konceptuālo domāšanu, pēc programmas vadītājas Rutas Līnītes teiktā: „dizaina process sākas ar izpēti un koncepcijas veidošanu, stāsta veidošanu.”⁸⁸ Darba procesā izglītojamie patstāvīgi meklē dažādus tehniskos risinājumus mācību uzdevumu veidā, izmēģina tos, piedāvā savus variantus.

Metāla izstrādājuma dizaina programmas izglītojamie apgūst, kā no dažādiem metāliem, veidot laikmetīgu dizainu „Mācību procesa mērķis mērķtiecīgi mācību procesā veidot izpratni par dizaina būtību, par tā procesu, kurā tiek radīts un attīstīts produkts. Iemācīties saprast, kā top lietas no pirmās skices, maketa un projekta līdz gatavam darbam. Caur savu pieredzi, meklējumiem un atradumiem atklāt visu noslēpumaino, skaisto un mūžīgo, ko sevī slēpj metāls kā materiāls.”⁸⁹ Būtiskākais metālmākslas apgūvē, kā arī citās izglītības programmās ir mākslinieka profesionālās prasmes. Tieši metālmākslas izglītības programma piedāvā apgūt pamatzināšanas, kā strādāt ar metālu, kā materiālu un visdažādākajos tehnikas veidos. Mācību procesā izglītojamajiem tiek dota iespēja pašiem meklēt jaunus tehniskos risinājumus, sadarboties ar citu nozaru speciālistiem. Strādājot pie sava kvalifikācijas darba, katram ir iespēja sadarboties ar dažādu nozaru profesionāļiem un uzņēmumiem. Izglītības programmas vadītājs Māris Šustiņš: „Laikmetīgā māksla ir kā svaigs gaiss topošajam māksliniekam un dizaineram. Ir jāzina šībrīža situācija, galvenās tendences mākslā, lai varētu katrs pats salīdzināt, izvērtēt un meklēt visdažādākos izteiksmes līdzekļus, kurus var izmantot savā radošajā procesā”.⁹⁰ Izglītības programma metāla izstrādājumu dizains ietver mācību uzdevumus, kas attīsta konceptuālo domāšanu 4. kursa kompozīcijā, tiek iekļauti mācību uzdevumi, lai izglītojamie attīstītu tēlaino, konceptuālo domāšanu. Izglītojamie tiek rosināti meklēt tēlus un koncepcija dažādiem vides mākslas objektiem pilsētvidē. Izglītojamie ar interesi apgūst tieši rotu dizainu, rotu pasaule arī var likt valkātaju

---

⁸⁸ Ivanova. Agija . *Intervija ar Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas pedagogiem*, 2015. 15. apr.

⁸⁹ Dekāde Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā. RDMV, 2012.

⁹⁰ Turpat, 70. lpp.

domāt dusmoties, diskutēt. Laikmetīgas rotas nevienmēr ir praktiski pielietojamas, mākslinieks rotas var izmantot kā mediju. Rotu māksliniekam ir jārada nevien kompozīcija, bet jāpiešķir lietai nozīme. Rotas lietas, kā medijs stāsta par to, kas uztrauc sabiedrību, arī rotu māksliniekam ir nepieciešam konceptuālā domāšana. Teds Notens (*Ted Noten*) izstādē rotu demonstrēšanai izmantoja robotu, šādu performance mākslinieks pamatoja: „Manuprāt, mēs varam atjaunot rotu mākslas agrāko vertību, tikai izmantojot un iesaistot citu disciplīnu valodu. Laikmetīgam rotu māksliniekam ir jābūt vispusēji izglītotam, gatavojot rotas rodas tēlniecības un grafikas elementi, kas pietuvina rotu mākslu stājmākslas virzienam un attālina no amatniecības”.⁹¹ Metāla izstrādājumi nepaliek veci, tie nes vēstījumu nākamajām paudzēm par laikmetīgās mākslas tendencēm, kurā darināti mākslas darbi.

Keramikas izstrādājumu dizains „Izglītības programmas mērķi iekļaujas skolas kopējā attīstības koncepcijā – veidot audzēkņos izpratni par dizainu kā procesu”.⁹² Izglītojamajiem ir iespēja saprast, kā rodas ideja skice un gatavs darbs. Skicēt, projektēt ar dizaina un arhitektūras darbiem atbilstošām datorprogrammām, tā ir iespēja apgūt prasmes realizēt savu radošo ieceri ne tikai keramikas, bet dizaina risinājumam vispiemērotākajā mūsdienīgajā materiālā. „Laikmetīgs keramiķis ir keramiķis kustībā. Laikmetīgs keramikas priekšmets vienlaikus varbūt gan funkcionāls, gan skulpturāls”.⁹³ Izglītojamie apgūst keramiķa amatu, iedvesmojas no masu kultūras produktiem – metāla konteineriem, eļļas kannām, tādi funkcionālie priekšmeti ejot laikam līdzi, kļūst laikmetīgi. Izglītojamie keramikas darbus var veidot eksperimentālus tad, kad ir apgūtas pamatiemaņas, lai veidot jaunus pārsteidzošus projektus.

Formas tekstila programmas mērķis: „Veidot izglītojamajos izpratni par dizainu, kā lietu tapšanas procesu – no pirmās ideju skices līdz gatavam darbam. Mācību laikā tiek attīstīts radošums, spēja iedziļināties un analizēt, meklēt risinājumus un novest ieceri līdz mērķim”.⁹⁴ Šajā programmā izglītojamie apgūst priekšmetus – datorgrafikā, interjera projektēšanu modelēšanā – konstruēšanā, darbs materiālā, idejas izglītojamie smeļas tuvākā un senākā dizaina vēsturē. Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas, formas tekstila izglītības programmas metodiskās komisijas vadītāja Gunta Apsīte intervijā saka: „Mūsu skolā sintezējas priekšmeti

---

⁹¹ Craft Arts International. Australia. No. 92, 2014, pp. 41.

⁹² Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola. *Pašnovērtējuma - ziņojums*. Rīga, 2015.

⁹³ Craft Arts International. Australia. No. 92, 2014, pp. 68.

⁹⁴ Turpat. 11. lpp.

mākslas vēsture un profesionālie. Piemēram, mēs liekam pētīt somu, sākumā tās analogu. Izglītojamie pēta, kas pasaulē ir izdarīts somu jomā.”⁹⁵ Starppriekšmetu saikne šajā gadījumā veidojas konkrēti ar mākslas vēsturi, mēs uzdodam pētīt 80. gadu somas un 90. gadu somas, ir arī gadījumi, kad mēs uzdodam pētīt dizaineru sasniegumus mūsdienās. „Reizēm mēs idejās smeļamies arhitektūrā, protams mēs varam analizēt čību funkcionalitāti, bet tajā brīdī mēs aizejam tālu no laikmetīgās mākslas”.⁹⁶

Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola piedāvā iegūt kvalifikāciju arī izglītības programmās – ādas dizains, stikla izstrādājumu dizains, interjera dizains, koka izstrādājumu dizains. Izglītojamie visās programmās apgūst akadēmiskās zīmēšanas un gleznošanā. Skolas pamatnostādne – māksliniekam ir iemaņas un sapratne, kā priekšmetus attēlot dabā, viņām nerodas problēmas veicot priekšmetu stilizāciju, deformāciju, kas dizainera profesijā tik nozīmīgas. „Profesionālajās vidējās dizaina izglītības programmās mācību procesa kvalitāti nodrošina pedagogu sadarbība, veidojot starppriekšmetu saikni, aktualizējot mācību uzdevumus, atbilstoši mūsdienu prasībām”.⁹⁷

Izglītības iestādē tiek īstenotas dažādu dizainu virzienu izglītības programmas un to saistība ar laikmetīgo mākslu ir dažāda. Rīgas dizaina un mākslas vidusskolā nav viena vienojoša priekšmeta, kas ietgrē laikmetīgo mākslu mācību procesā kā tas ir Jaņa Rozentāla mākslas vidusskolā konceptuāla kompozīcija, tomēr priekšmetā kompozīcija māca meklēt idejas, formas un rakstus laikmetīgajā mākslā. Dizaina saistība ar mākslu ir attiecināma atkarībā no pielietojamām metodēm un projektēšanas. Skolā tiek īstenotas dažādas pieejas projektēšanai – tehniski konstruktīvā, mākslinieciskā formu veidošanās, mākslinieciskā formu konstruēšana, kas arī veido labu dizaina priekšmetu, kura forma izsaka priekšmeta būtību. Mākslas dizains saistās ar unikālu mākslas darba radīšanu, tēlaini plastiskas formas projektēšanu un radīšanu, tas dizainu tuvina laikmetīgai mākslai.

Izstāžu, diskusiju apmeklējums ir izglītojošs pasākums, kas veicina izglītojamo profesionālo izaugsmi. Rīgas dizaina un mākslas vidusskolas pedagogi izmanto dažādas metodes, lai ieinteresētēt izglītojamos apmeklēt laikmetīgās mākslas izstādes un citus pasākumus ārpus mācību laika. Pedagogi elektroniski nodod informāciju par ieteicamajiem

---

⁹⁵ Ivanova. Agija . *Intervija ar Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas pedagogiem*. Rīga, 2015. 15. apr.

⁹⁶ Turpat. 81. lpp.

⁹⁷ Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola. *Pašnovērtējuma - ziņojums*. Rīga, 2015.

laikmetīgās mākslas izstāžu apmeklējumiem, kā arī paši ar savu apmeklējumu rāda piemēru izglītojamajiem.

3.3. Rīgas profesionālo mākslas vidusskolu sadarbība ar laikmetīgas mākslas nevalstiskajām organizācijām kultūrizglītībā

Mūsdienu mainīgajā kultūras vidē skolu sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām kļūst arvien nozīmīgāka, ir svarīgi izglītojamos iesaistīt ne tikai skolas mācību procesos, bet arī iesaistīt vietējā un starptautiska mēroga kultūras procesos. Mācīšanās ir sabiedriskās dzīves neatņemama sastāvdaļa, mūsdienās māksla ir sociāla konteksta, tā apskata sabiedrībā aktuālus jautājumus, tādējādi ir būtiski apgūt mākslu ārpus izglītības sistēmas standartiem, socializēties, sadarbojoties ar nevalstiskajām organizācijām.

Arvien lielāku lomu laikmetīgās mākslas popularizēšanā sabiedrībā un izglītībā Latvijā ieņem nevalstiskās organizācijas: „Sabiedriskās (nevalstiskās) organizācijas - organizācijas, kuras veidojušās uz privātas iniciatīvas pamata bez peļņas gūšanas mērķa. Latvijā ir divi sabiedrisko (nevalstisko) organizāciju veidi – biedrības un nodibinājumi. Šā dokumenta ietvaros šajā jēdzienā netiek ietvertas reliģiskās organizācijas, arodbiedrības un politiskās partijas”.⁹⁸ Nevalstiskas mākslas organizācijas tiešā veidā popularizē mākslu, rīkojot izstādes, seminārus, performances, izdodot mākslas literatūru. Organizāciju pasākumi ir pieejami plašam sabiedrības lokam, tādējādi uzsverot mākslas izglītības vērtību kā tādu. Saskarsme ar mākslu pati par sevi nes līdzīgu interesi un veicina vispārēju personības attīstību.

Nevalstiskā organizācija Jauno mediju kultūras centrs „RIXC” aktīvi darbojas jauno mediju jomā, organizē festivālus un izstādes, kur mākslai, tehnoloģijām, zinātnei ir svarīga loma. Centrs organizē mākslinieku sadarbības projektus ar zinātniekiem, katrs projekts ir kā komunikācija ar skatītāju caur tehnoloģijas un mākslas sasniegumiem. Organizācija ir platforma ideju apmaiņai zinātniekiem, māksliniekiem, mediju mākslas teorētiķiem. „RIXC” ir starpdisciplināritātes sinerģijas atbalsta vieta ne tikai Latvijas māksliniekiem, bet arī citu Baltijas valstu māksliniekiem.

---

⁹⁸ Pilsoniskās sabiedrības attīstības politikas pamatnostādnes. Pieejams <http://www.nvo.lv/lv/news/page/nevalstisko-organizaciju-varidnica-25/>

Laikmetīga māksla ir starpdisciplināra māksla, būtiski ir apgūt mākslu atrodoties mijiedarbībā ar zinātni, jaunajām tehnoloģijām, nozīmīga ir zinātnieku un izglītojamo sadarbība radošo darbu izstrādē. „RIXC” rīkotajos pasākumos sadarbības rezultātā jauno mediju mākslinieki un zinātnieki kopīgi rada un izstāda mākslas darbus. Mākslinieku un zinātnieku sadarbības projektos ir piedalījušies: „Gints Gabrāns, “Asinsgaisma” (veikts sadarbībā ar Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas, kā arī Atomspektroskopijas institūtiem); “FOOD” (sadarbībā ar LU Mikrobioloģijas un Biotehnoloģijas institūtu); “Fotosintēzes kapsula” (sadarbībā ar LU Bioloģijas fakultāti); Voldemārs Johansons, “*Biotricity*” (sadarbībā ar LU CFI); “*Attractors*” (sadarbībā ar LU Bioloģijas fakultāti)”.⁹⁹

Datortehnoloģijas mūsdienās ir uzskatāmas par instrumentu laikmetīgu vizuālu darbu radīšanas procesa apmācībā, mākslas tēla radīšanā centra „RIXC” vadītāja Rasa Šmite Starptautiskajā zinātnes konferencē “Māksla. Vara. Izglītība” uzsver tehnoloģiju neviennozīmīgo iedabu, tās var kļūt par materiālu, radošuma atraisītāju vai par izpētes avotu mākslas darba tapšanas procesā: „Uzskatu, ka mediju mākslas izglītības primārais uzdevums ir ne tikai nodrošināt topošos māksliniekus ar attiecīgajām tehnoloģijām, instrumentiem un materiāliem, bet arī meklēt intervences punktus ar citām sfērām (piemēram, zinātnei) un risināt plašāka mēroga uzstādījumus – piemēram, kā radīt mākslas tēlus, kas spēj transformēt sabiedrības priekšstatus (par pasauli, kosmosu vai komunikāciju)”.¹⁰⁰ Laikmetīgajā mākslā materiāls un tehnika ir idejai pakārtoti instrumenti, bet Latvijas izglītības sistēmas dalījums nosaka, ka jaunajam māksliniekam ir jāpievēršas vienas konkrētas tehnikas pārvaldīšanai jaunas tēlainības meklējumu ietvaros. Cilvēka spējā orientēties un sajust sevi telpā, un pat pasaules kontekstā ir pakārtota cilvēka izglītībai, laikmetīgās mākslas darbs ir eksperimentāls, izglītojošs, apziņas robežas paplašinošs, tādēļ ir svarīgi izglītojamajiem dot iespēju sadarboties ar dažādu zinātņu sfēru speciālistiem, apgūstot mākslu. Šāda veida dažādu organizāciju

---

⁹⁹ Jānis Liepiņš, Mārtiņš Kaprāns. *Ko mēs zinām par zinātnes popularizēšanu?* Rīga: Zinātnes Vēstnesis, 2015, 19. nov. Pieejams: http://www.lza.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=2939&Itemid=47

¹⁰⁰ Šmite, Rasa. *Viļņu māksla – jaunas tēlainības rašanās komunikāciju, zinātnes un tehnoloģiju krustpunktā.* Konferences tēzes. Starptautiska zinātniska konference Māksla. Vara. Izglītība, veltīta Latvijas Mākslas akadēmijas 85. gadu jubilejai: Rīgā, 2006. gada 11. oktobrī. Pieejams: <http://rixc.lv/reader/txt/txt.php?id=316&l=lv&raw=1>

sadarbība raksturo mūsdienu sabiedrību un mūsdienu mākslinieciskās darbības izvērstās robežas.

Jaņa Rozentāla Rīgas mākslas vidusskolas mākslas vēstures skolotāja Baiba Guste, intervijā izceļ divas nevalstiskas organizācijas, kā sadarbības partnerus izglītības jomā. „Sadarbība ir ar Latvijas Laikmetīgās mākslas centru izglītojamie ārpus mācību laika apmeklē centra rīkotās diskusijas, lekcijas un izstādes. Pedagogiem ir iespējas apmeklēt rīkotos profesionālās pilnveides kursus Trīs Krāsās”.¹⁰¹

Mākslas izglītības centrs TRĪS KRĀSAS ir 2000. gadā dibināta nevalstiska organizācija. Kopš 2005. gada Mākslas izglītības centrs TRĪS KRĀSAS reģistrēts kā biedrība. Centra darbības mērķis ir sekmēt mākslas izglītības procesus Latvijā. Mākslas izglītības centra TRĪS KRĀSAS darbības virzieni mākslas izglītībā ir daudzveidīgu mākslas izglītības projektu īstenošana, radošo darbnīcu organizēšana mākslas izstādēs un muzejos, mācību līdzekļu izstrāde vizuālajā mākslā, metodisko līdzekļu izveidošana mākslas skolotājiem, tālākizglītības kursu programmu izstrāde un organizēšana māksliniekiem un mākslas pedagogiem. Centra darbībai ir ietekme un nozīme Latvijas izglītības telpā, veicinot mākslas un dizaina izglītības procesu aktivizēšanu, īpašu vērību veltot laikmetīgās mākslas izglītības popularizēšanai un praksei, īstenojot mākslas nodarbības, seminārus, diskusijas, radošās darbnīcas, izstādes, attīstot jaunu veidu mākslas izglītības piedāvājumus, īpaši – radošo partnerību jomā, vienlaikus nostiprinot centra resursus un pieredzi.

Organizācija rīko tikšanās, mākslinieku meistarklases, tādējādi dodot lielu ieguldījumu izglītībā, palīdzot attīstīt un papildināt zināšanas, sapratni, praktisku pieredzi saistībā ar mākslu pedagogiem un arī izglītojamajiem. Mākslinieki ar savu klātbūtni izglītības procesā padziļina izpratni, nenoniecinošot skolotāja lomu mākslas apguves procesā. Organizācijas darbības rezultātā tiek uzsvērta pedagoga primārā starpniecība starp mākslas darbu un izglītojamo.

Centrs organizēja profesionālās pilnveides kursus: „Inovatīvas mācību metodes un satura elementi profesionālās ievirzes un profesionālās vidējās izglītības programmā “Māksla un dizains”¹⁰²(2014. gada 4. novembris - 2014. gada 5. decembris), 36 stundu kursu profesionālās ievirzes un profesionālo mākslas un dizaina skolu skolotājiem. Semināru tēmas:

¹⁰¹ Ivanova, Agija. Intervija ar Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolas pedagogiem. Rīga, 2015. 15. apr.

¹⁰²Pieejams: http://www.triskrasas.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=26

Radošums – mūsdienu pieprasītākā prasme: Dizainera darbs ar klientu, Mūsdienu dizaina tendences, Vikipēdija kā mākslas vēstures pētīšanas krātuve un instruments, Zīmēšana teātrī, Mākslas mācīšanās izstādē, Skicēšanas prasmes dizaineram, Radoša profesionāļa sevis prezentēšanas prasmes”.¹⁰³

TRĪS KRĀSAS koordinēja arī projektu „Mākslas un pētnieciskais izglītības projekts jauniešiem” (Educational Project of Art and Research for Young People), kurš tika uzsākts 2013. gada oktobrī un ilga līdz 2014. gada novembrim. Tā mērķis bija iesaistīt dažādu sabiedrības grupu jauniešus, to starp invalīdus izglītojošās laikmetīgās mākslas un citu disciplīnu kopsakarību izpētē balstītās un sociāli iekļaujošās mākslas nodarbībās, veicinot viņu sociālo integrāciju, interesi un motivāciju, radošumu, sociālo atbildību un māksliniecisko iniciatīvu. Projekta laikā tika izstrādāts un testēts inovatīvs mākslas nodarbību modelis, kā arī izveidoti mācību materiāli, materiālu izstrādi joprojām turpina TRĪS KRĀSAS komanda. Projektā iesaistījās jaunieši no dažādām Rīgas skolām ieskaitot arī profesionālās mākslas vidusskolas. Inovatīvs mācību modelis tika izstrādāts par tēmām – „Valoda un māksla”, „Dizains un māksla”, „Fizika mākslā”, „Antropoloģija un māksla”, „Vēsture un māksla”. Ilze Kupča – mākslas izglītības centra TRĪS KRĀSAS dibinātāja, valdes locekle, Latvijas Nacionālā kultūras centra vizuālās mākslas izglītības speciāliste intervijā uzsver laikmetīgās mākslas nozīmību izglītībā jebkurā vecumā: „Laikmetīgā māksla ir svarīga visos vecumos. Katrā vecumā cilvēkiem ir atšķirīga pieredze. Katrā ziņā izpēti un atklāšanas prieks piemīt visiem. Tāpat laba māksla (gan laikmetīga, gan tradicionāla) ir un paliek laba māksla, un ar to būtu jāstāpjas bez vecuma ierobežojumiem”.¹⁰⁴ Mācot mākslu ir vienlīdz nozīmīgi iemācīt mākslu radīt un uz to skatīties, interpretēt, un to var mācīt gan bērniem, gan jauniešiem, gan pieaugušajiem.

Latvijas Laikmetīgās mākslas centrs ir dinamiska, starptautiski aktīva nevalstiska kultūras organizācija, vienība, kas caur mākslas prizmu piedāvā neatkarīgu skatupunktu uz aktuālajiem un nesenās vēstures notikumiem. Centrs veic pētījumus par dažādām mākslas parādībām, norisēm, vēsturi, māksliniekiem, kopsakarībām un problemātiku, un

---

¹⁰³ Pieejams:http://www.triskrasas.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=26

¹⁰⁴ Ivanova, Agija. Intervija ar Ilzi Kupču – mākslas izglītības centra TRĪS KRĀSAS dibinātāju. 2015, 10. apr.

izdevējdarbību, kuras ietvaros tiek izdoti mākslinieku un izstāžu katalogi, teorētiski rakstu krājumi un tematiski izpētes rezultātu apkopojumi. „Viens no mākslas centra galvenajiem uzdevumiem ir radīt atvērtu un kritiski domājošu vidi, veicinot mākslas un sabiedrības mijiedarbību”.¹⁰⁵ Centra ofisa telpās ir atvērta izstāžu zālē, kuru var apmeklēt ikviens interesents.

Latvijas Laikmetīgās mākslas centra organizētās izglītības programmas ir pieejamas visem interesentiem, tās apmeklē arī Rīgas Jaņa Rozentāla mākslas skolas izglītojamie un Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas izglītojamie. Izglītojamie apmeklē portfolio prezentācijas, diskusijas, tematiskus seminārus, konferences un citus notikumus. Izglītojošas programmas tiek realizētas dažādu projektu ietvaros. „LLMC vakarskola” tās pamatā ir aktuālu laikmetīgās mākslas norišu iepazīšana, lai stiprinātu kritiskās domāšanas un diskusijas attīstību Latvijas mākslas vidē”.¹⁰⁶ Tajā tiek apspriesti dažādi laikmetīgās mākslas jautājumi caur nozīmīgu teorētisku tekstu lasīšanas pieredzi, izglītojamajiem iepriekš ir iespēja iepazīties ar teorētiskajiem tekstiem. Tādējādi izglītojamie var apgūt papildus teorētiskās zināšanas māksliniecisko ideju realizēšanai atbilstoši Artursa C. Danto teiktajam: „Laikmetīgu mākslas darbu iedzīvina tieši teorija”.¹⁰⁷ Vakarskolas nodarbību laikā notiek dokumentālo filmu seansi, kā arī vietējo un starptautisku profesionāļu vieslekcijas.

Centra darbinieku izveidotā izglītības programma „Lielā Lupa” aizraujošā veidā iepazīstina skatītājus ar būtiskām parādībām Latvijas mākslas un kultūras vēsturē, gan ar laikmetīgās mākslas valodu, gan skaidrojot, kas ir kinētiskā māksla. Ar digitālu un analogu spēļu palīdzību „Lielās lupas” ietvaros var nevien tuvāk iepazīt konkrētus māksliniekus, bet arī iejusties mākslas darba radīšanas procesā”.¹⁰⁸ Izglītības programma adresēta plašai auditorijai, ar un bez priekšzināšanām mākslā. Izstāde, kurā iekļauta šī izglītības programma tiek kūrēta par Latvijas lielāko reģionu pilsētām, kā rezultātā tiek izglītoti liels daudzums Latvijas iedzīvotāju. Intervijā Linda Veinberga, mākslas zinātniece, informācijas centra digitalizācijas projektu vadītāja, aktualizē izaicinājumus, kas novērojami mūsdienu mākslas izglītībā: „Šobrīd Latvijā laikmetīgās mākslas izglītībā nav nekādas sagataves, tādēļ nevar

---

¹⁰⁵ Pieejams <http://www.lcca.lv/lv/aktualitates/>

¹⁰⁶ Turpat. 3. Lpp.

¹⁰⁷ Rubene, Māra. *Homo Aestheticus: no mākslas filosofijas līdz ikdienas dzīves estētikai*. Rīga: Tapals, 2001.

¹⁰⁸ Pieejams <http://www.lcca.lv/lv/aktualitates/>

pārmest pedagogiem, kuri nespēj mācību stundās iepazīstināt izglītojamos ar laikmetīgo mākslu. Sarežģīti ir runāt ar izglītojamajiem par mākslu, kas prasa jau esošu zināšanu bāzi dažādās disciplīnās. Domāju, ka laikmetīgo mākslu var un vajag mācīt jau agrā vecumā. Skolotājam mūsdienās ir jābūt ļoti erudītam, lai spētu integrēt laikmetīgo mākslu mācību stundās. No izglītības iestādēm vēlos izcelt Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolu, Jaņa Rozentāla Rīgas mākslas vidusskola, kuras sagatavo jau zinošus speciālistus Latvijas Mākslas Akadēmijai”.¹⁰⁹

Laikmetīgās mākslas apmācībā nozīmīga ir profesionālu mākslinieku piesaiste mācību procesam, ko uzsver arī Linda Veinberga: „Projekta „Liela Lupa” ietvaros uzaicinājām četrus kuratorus un četrus māksliniekus. Viņiem bija jāizvēlās kāda tēma vai konkrēts mākslas darbs par kuru viņi grib pastāstīt, uz tā bāzes mēs izveidojām video spēles dažāda vecuma bērniem, izstādes objektus”.¹¹⁰ Laikmetīgās mākslas izglītības centriem ir liela sadarbības prakse ar māksliniekiem, profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem, iesaistoties centra aktivitātēs ir iespēja apgūt kuratora praksi.

Secinājumi – Rīgas profesionālās vidējās mākslas izglītības iestādes sadarbojas ar darba devēju pārstāvjiem un profesionālajām organizācijām, kā arī ar nevalstiskajām organizācijām, aptver gan izglītības satura izstrādi, gan kvalifikācijas prakses īstenošanu, gan pedagogu tālākizglītību un profesionālo pilnveidi. Izglītības programmu viens no galvenajiem mērķiem ir sagatavot izglītojamos globālajam darba tirgum. Izglītības programmu īstenošana atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem sniedz profesionālās darbības veikšanai nepieciešamās zināšanas, nodrošina teorētisko un praktisko sagatavotību, sagatavo izglītojamos veikt kvalificēta izpildītāja darbu, nenosaka, bet veicina izglītojamo individuālās mākslinieciskās valodas meklējumus. Mācību priekšmetu programmas pedagogi sastāda atbilstoši valsts noteiktajiem standartiem, tomēr pastāv iespēja mācību saturā veidot starppriekšmetu saikni, tādējādi, paplašinot izglītojamo zināšanas profesionālajos un vispārizglītošajos mācību priekšmetos, sagatavot izglītojamos iestājek sāmeniem augstākajās izglītības iestādēs.

---

¹⁰⁹ Ivanova, Agija. Intervija ar Lindu Veinbergu mākslas zinātniece, Latvijas Laikmetīgās mākslas centra informācijas centra digitalizācijas projektu vadītāju. 2015, 10. mar.

¹¹⁰ Turpat. 85. lpp.

Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolas izglītības programmu pamatnostādnes ir mācīt ne tikai akadēmisko mākslu, profesionālos priekšmetus, vispārizglītojošos priekšmetus, bet arī mācīt būt radošiem, sekot līdzī aktuālajām tēmām dažādās nozarēs, radīt mākslas darbus plašākā kontekstā, ģenerēt idejas, konceptus. Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolā laikmetīgās mākslas konceptuālās stratēģijas ir integrētas profesionālajos mācību priekšmetos, tomēr stratēģijas nav integrētas vispārizglītojošos mācību priekšmetos. Izglītības iestādes pedagogi no laikmetīgās mākslas konceptuālajām stratēģijām mācību procesā izmanto rimeika vai pārformatēšanas metodes, kas dod iespēju izglītojamajam apgūt mākslas izteiksmes līdzekļu tehnikas, vienlaicīgi iemācot tēlus ievietot jaunā saturā – konceptualizēt. Visu profesionālās vidējās izglītības programmu ietvaros četru gadu laikā izglītojamie apgūst mācību priekšmetu “Konceptuālā kompozīcija”, tajā tiek ietverts plašu disciplīnu kopums, veidojot starpdisciplināru saikni, rosinot izglītojamos pētīt patstāvīgi, izmantot izglītības iestādē pieejamās mūsdienu tehnoloģijas. Izglītojamie piedalās sociālos projektos, izstādēs, popularizē mākslas sociālo raksturu, turpina Jaņa Rozentālā Rīgas Mākslas vidusskolas tradīcijas mūsdienu mākslas valodā. Izglītojamo darbi fokusējas uz jauno mediju tehnoloģijām, kultūras un sabiedrības mijiedarbību un Jaņa Rozentāla mākslas tradīciju turpinājumu.

Profesionālās izglītības kompetences centra „Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas” izglītības programmas ir vairāk saistītas ar dizaina funkcionālo pusi – iemācīt prasmes, konstrukcijas, priekšmetu uzbūvi, projektēšanu, attēlošanu. Tomēr izglītības programmas ietver arī mērķi apgūt konceptualizēt idejas, veidojot racionālu dizainu.

Izglītības programmu ietvaros izglītojamie apgūst vispārizglītojošos mācību priekšmetus, dizaina pamatus un mūsdienīga dizaina domāšanu. Izglītojamie tiek iepazīstināti arī ar laikmetīgiem dizaineru darbiem, lai veicinātu izpratni, ka dizaina produktam ir vajadzīgs stāsts, kas aicina patērētāju uz dialogu. Tomēr izglītības iestādei un pedagogiem izglītības programmu īstenošanā nav vienota viedokļa, stratēģijas, kā iekļaut laikmetīgo mākslu mācību saturā. Mācību uzdevumi rosina izglītojamos patstāvīgi pētīt, meklējot jaunus tehniskus risinājumus, apgūt, kā atspoguļot mūsdienu sabiedrībā aktuālas problēmas ar laikmetīgu formu un materiālu palīdzību.

Profesionālajās mākslas vidusskolās izglītojamajiem paralēli dizaina apguvei, vizuālās mākslas apguvei ir jaapgūst visparējā vidēja izglītība, tas neatstāj pietiekami daudz laika sadarbībai ar mākslas nozaru speciālistiem, nevalstiskām organizācijām, tomēr veidojot noslēguma darbus šādas iespējas tiek meklētas un realizētas. Izstrādājot kvalifikācijas darbu, izglītojamie demonstrē spēju sadarboties ar dažādu mākslas nozaru speciālistiem, tehniskās jaunrades prasmes savienot ar tradicionālajām amata prasmēm.

Nevalstiskajām organizācijām ir lielākas iespējas nekā izglītības iestādēm piedāvāt izglītojamajiem plašāku informāciju, pieredzi laikmetīgajā mākslā, neliekot uzsvāru uz profesionālo un vispārizglītojošo priekšmetu apguvi. Nevalstiskās organizācijas izglītības programmas var veidot pēc konsultācijām ar izglītības iestāžu pedagogiem. Šobrīd netiek koordinēta sadarbība starp valsts iestādēm un nevalstiskām organizācijām, tādēļ ir nepieciešams dokumentēt un koordinēt šo institūciju sadarbību, tādējādi palielinot to darbības efektivitāti nākotnē.

Nobeigums

Pētījuma rezultāti „**Mākslas izglītības attīstības tendences profesionālajā vidējā kultūrizglītībā Latvijā**” liecina, ka profesionālajām vidējām kultūrizglītības iestādēm Latvijā ir potenciāls sniegt atbalstu vispārējai mākslas izglītības attīstībai Latvijā. Rīgas profesionālās vidējās mākslas un dizaina izglītības iestādes piedāvā izglītojamajiem daudzveidīgu, tradīcijās balstītu, kvalitatīvu izglītības saturu, kas sniedz plašas teorētiskas un praktiskas zināšanas mākslā. Kā arī veicina un atbalsta izglītojamo vispārējo personības attīstību, mākslinieciskā rokraksta veidošanos, radot nepieciešamo vidi radošai un profesionālai darbībai, mācību procesā integrējot laikmetīgās mākslas konceptuālās stratēģijas.

Pētījumā izmantotās kvalitatīvās metodes dod iespēju spriest par laikmetīgās mākslas un pedagogijas stratēģiju kopsakarībām, mākslinieku un dažādu zinātņu nozaru pārstāvju sadarbības iespējam. Empīriskās daļas rezultāti sniedz ne tikai izpratni par profesionālās vidējās mākslas izglītības iestāžu īstenoto izglītības programmu saturu, mācību procesu, iespējām iesaistīt un izglītot sabiedrību, bet attēlo arī Rīgas laikmetīgās mākslas nevalstisko organizāciju ieguldījumu starpdisciplinārā mākslas izglītībā. Pētījums rosina idejas valsts mākslas izglītības iestāžu sadarbībai ar nevalstiskām organizācijām, izglītojamo piekļuvei tiešiem mākslas procesiem, organizējot mākslas nometnes, dodoties pie māksliniekiem uz studijām. Iespējamā rezultātu izmantošana piedāvā veidot koncepciju mākslas izglītības kvalitātes paaugstināšanai vispārizglītojošās skolās, veidojot klases kā studijas, mācot laikmetīgo mākslu būvēt zināšanas. Pētījuma rezultātus profesionālajā darbībā var izmantot – pedagogi, kultūrizglītības iestāžu darbinieki.

Turpmākais izpētes darbs varētu ietvert nepieciešamību pētīt augstāko mākslas izglītības iestāžu darbību, tādējādi izpētē iekļaujot visu līmeņu kultūrizglītības nozari Latvijā. Pētījuma rezultāti norāda arī uz nepieciešamību veikt pētījumu, kas ietvertu Latvijas reģionu mākslas un dizaina vidusskolu pieredzi laikmetīgās mākslas konceptuālo stratēģiju integrēšanā mākslas izglītībā, lai salīdzinātu un apkopotu iegūtos rezultātus. Pētījuma lauka paplašināšanā iespējams ietvert arī detalizētu Skandināvijas valstu kultūrizglītības aspektu pētniecību, lai, balstoties uz progresīvo valstu pieredzi, pilnveidotu mākslas un profesionālo kultūrizglītības iestāžu attīstības koncepciju.

Kopsavilkums//Tēzes

1. Mākslas izglītības mērķi kultūrizglītībā ir saskaņa ar mūsdienu mākslas formām.

Mūsdienu mākslas darbs var atbalstīt un paplašināt mākslas izglītības saturu, attīstīt izglītojamo izziņu aktīvā darbībā, veidot starppriekšmetu saikni, rosināt kritisko domāšanu, attīstīt radošumu un intelektu. Mūsdienu māksla nojauc robežu starp zinātņi un mākslu, ikdienu un realitāti, tā ir iespēja izglītojamajiem interpretēt pasauli ar mākslas izteiksmes līdzekļiem, mācoties iegūt informāciju, runāt par nopietnām problēmām, kuras skar ikvienu.

2. Rīgas profesionālo vidējo mākslas izglītības iestāžu pamatnostādnes mākslas izglītībā ir saglabāt tradicionālo un būt mūsdienīgiem.

Rīgas profesionālo vidējo mākslas izglītības iestāžu politikas veidošana nonāk pie neatņemamām tradicionālām mākslas vērtībām, tomēr profesionālajā dizaina un vizuālās mākslas izglītībā par neatņemamu sastāvdaļu kļūst mūsdienu mākslas formu sinerģija ar profesionālajām iemaņām. Mācību programmas attīstās, un izglītojamajiem tiek dota mākslinieciskās izteiksmes brīvība, iedvesmojoties no mūsdienu mākslas.

3. Laikmetīgās mākslas nevalstiskās organizācijas uzsver inovatīvo un zinātnisko perspektīvu mūsdienu mākslā un izglītībā, tādējādi paverot iespējas paplašināt mākslas izglītības saturu.

Kultūrpolitikas veidošanā ir nozīmīga valsts iestāžu sadarbība ar nevalstiskām organizācijām, jo izglītības iestāžu mācību metožu, mācību satura izvēle ir ierobežota, saistībā ar vispārējiem izglītības standartiem. Mūsdienu mākslas īpašība ir spēja izmantot jebkuru procesu, ideju, metodoloģiju, radot mākslas darbu. Laikmetīgās mākslas nevalstiskās organizācijas ir platforma, kur izglītojamie var apgūt zinātniskā un mākslinieciskā darba kopīgās iezīmes – modelēt, piešķirt jēgu, pārveidot un pētīt realitāti, izmantojot profesionālās iemaņas.

4. Profesionāli mākslinieki un profesionālā vidējā mākslas izglītība var būt paraugs mākslas izglītībā.

Rīgas profesionālo vidējo mākslas izglītības iestāžu pedagogi izstrādā izglītības programmas atbilstoši Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumiem, tomēr integrē mācību saturā

metodes, kas motivē izglītojamos, radot mākslas darbus un dizaina priekšmetus, pievērsties sarežģītiem sociāliem un kultūrā aktuāliem tematiem, tādējādi padarot profesionālo mākslu konkurētspējīgu mūsdienu kultūras kontekstā un nozīmīgu mākslas izglītības attīstībā. Profesionālā vidējā mākslas izglītība ir tilts starp vispārizglītojošo mākslas izglītību, profesionālās ievirzes mākslas izglītību un akadēmisko augstāko mākslas izglītību. Katras zināšanas, prasmes ir apgūstamas secīgi, tādējādi rodas izpratne. Tāpēc laikmetīgā māksla būtu apgūstama secīgi, sākot no pamatskolas, atbilstoši priekšmeta satura standartam.

5. Rīgas profesionālajām vidējām mākslas izglītības iestādēm nav vienota koncepta, kā formulēt un integrēt mūsdienu mākslu izglītībā.

Jebkurām pārmaiņām ir jānāk no nozares, inovācijas mākslas izglītībā ir balstāmas uz esošo situāciju un nepieciešamību to mainīt vai būtiski pilnveidot. Iepriekš minētais atklāj pētījuma perspektīvas, nepieciešamību veidot jaunas organizatoriskas struktūras, kas koordinētu valsts un nevalstiskā sektora sadarbību, lai palīdzētu izglītojamajiem veiksmīgi apgūt visas nepieciešamās kompetences mūsdienu mākslā, pakāpeniski sākot no sākumskolas. Ilgtspējīgas kultūrizglītības politikas veidošana ietver arī metodisko materiālu izstrādi laikmetīgās mākslas konceptuālo stratēģiju integrācijas iespējām mākslas izglītībā.

Avotu un literatūras saraksts

Avoti

1. Tiesību normatīvie akti un politikas dokumenti

1. Ceļvedis mākslas izglītībā. *Pasaules konference par mākslas izglītību – radošo spēju attīstīšana 21. gadsimtā, Lisabona, 2006. Gada.6.–9.marts.* Pieejams: kriic.lv/faili/Celvedis_Road%20Map%20for%20Arts%20Education.doc [skatīts 2015, 14. apr.].
2. Izglītības satura un eksaminācijas centrs. *Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta programmas paraugs. Kulturaloģija.* Rīga, 2008.
3. Izglītības ministrijas un Profesionālās izglītības administrācija. *Profesionālās izglītības programmu izveides metodika.* Rīga, 2007.
4. Izglītības audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra. *Mākslas izglītība un kultūrizglītība Eiropas skolās.* No angļu. val. tulk. Valsts izglītības attīstības aģentūra, 2010. Pieejams: <http://www.eurydice.org>. [skatīts 2015, 14. okt.].
5. LR Ministru kabinets. Izglītības likums. 1998, 29. okt. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50759> [skatīts 2015, 28. mart.].
6. LR Ministru kabinets. *Koncepcija „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanai”.* Apstiprināta ar LR MK rīkojumu Nr. 629, 2009. gada 16. septembrī. Pieejams: www.likumi.lv [skatīts 2015. g. 28. feb.].
7. LR Ministru kabinets. *Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu.* Apstiprināta ar LR MK rīkojumu Nr. 211, 2000. gada 27. jūnijā. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=8533> [skatīts 2015, 28. feb.].

8. LR Ministru kabinets. *Par kultūrpolitikas pamatnostādņēm 2014.-2020.gadam "Radošā Latvija" Rīgā.* Nr.401, 2014, gada 19.julijā. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=267970> [skatīts 2015, 28. feb.].
9. LR Ministru kabinets noteikumi Nr. 852. *Kārtība, kādā akreditē vispārējās un profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centrus.* Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=217947> [skatīts 2015, 26. mart.].
10. Nacionālās valsts ilgtermiņa politikas pamatnostādnes. *Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas, 2006.–2015.gadam.*
Pieejams: http://www.km.gov.lv/lv/doc/dokumenti/NV_starpposma_novertejums.pdf [skatīts 2015, 28. feb.].
11. Notikumu apraksts. *Vispārējā/ profesionālā vidējā izglītība.* Pieejams: <https://www.latvija.lv/lv/DzivesNotikumi/atgriesanas-latvija/izglitiba/Videja-vispareja-izglitiba> [skatīts 2015, 28. mart.].
12. Pamatizglītības mācību priekšmeta programmu paraugs. *Vizuālā māksla 1. – 9. Klasei.* Izglītības un eksaminācijas centrs. Rīga, 2005. Pieejams: <http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/programmas/pamskolai/vizmaksla.pdf> [skatīts 2015, 10. sept.].
13. Pētījums par kritiskās domāšanas (KD) attīstīšanas pieejas izmantošana izglītības sistēmā – ietekme un efektivitāte Latvijā. Izglītības attīstības centra projekts Rīga, 2008. Pieejams: <http://www.iac.edu.lv/assets/Uploads/Materiali/Kritiska-domasana-web.pdf> [skatīts 2016. 20. apr.].
14. Skolas vārds. *KM veidos profesionālās kultūrizglītības kompetences centrus. 04.09.2014*
Pieejams:<http://www.skolasvards.lv/sleja/zinas/km-veidos-profesionalas-kulturizglitibas-kompetences-centrus> [skatīts 2015, 28. feb.].

2. Izglītības iestāžu dokumenti un iestādēs izdotie izdevumi

15. Dekāde Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā. RDMV, 2012.

16. LR Kultūras ministrija. Jaņa Rozentāla mākslas vidusskola. *Jaņa Rozentāla mākslas vidusskolas nolikums*. Apstiprināts, 2014. Pieejams: http://www.jrrmv.lv/data/file/JRRMV_nolikums.pdf [skatīts 2015, 10. jan.].

17. Pašnovērtējuma ziņojums. Profesionālās izglītības kompetences centrs. “*Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola*”. Rīga, 2015. Pieejams: http://www.rdmv.lv/upload_files/Publikācijas_un_statistika/PIKC_RDMV_PASNOVERTEJ_UMS_20151.pdf [skatīts 2015, 10. sept.].

Nepublicētie materiāli

18. Pašnovērtējuma ziņojums. *Jaņa Rozentāla mākslas vidusskola*. Apstiprināts, 2014.

3. Intervijas, lekcijas un diskusijas

19. Ivanova, Agija. *Intervija ar Lindu Veinbergu mākslas zinātniece, Latvijas Laikmetīgās mākslas centra informācijas centra digitalizācijas projektu vadītāju*. Rīga, 2015. 10. mar.

20. Ivanova, Agija. *Intervija ar Ilzi Kupču – mākslas izglītības centra TRĪS KRĀSAS dibinātāju*. Rīga, 2015. 10. apr.

21. Ivanova, Agija. *Intervija ar Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas pedagogiem*. Rīga, 2015. 15. apr.

22. Ivanova, Agija. *Intervija ar Jaņa Rozentāla Rīgas mākslas vidusskolas pedagogiem*. Rīga, 2015, 28. apr.

23. Ivanova, Agija. *Diskusijas. Laikmetīgās mākslas vieta Latvijas kultūrizglītībā*, 2015. 11. sept.

4. Publiskās lekcijas, diskusijas ārpus studiju procesa.

24. Barčevska, Diāna. *Diskusija „Spriedze. Jaunie Latvijas glezniecībā III”*. Latvijas Nacionālā mākslas muzeja izstāžu zāle Arsenāls. 10. aprīlī, 2016.
25. Izbraukuma seminārs mākslas skolotājiem Tallinā „*Eksperimenta! Jauniešu māksla – laikmeta lieciniece un eksperiments*”. Tallina. 30. – 31. oktobris, 2014.
26. Šteimane, Inga. *Lekcija „Kā saprast laikmetīgo mākslu tradīciju un eksperimentu kontekstā”*. Mākslas muzejs „Rīgas Birža”. 8. oktobris, 2015.

Literatūra

5. Monogrāfijas

27. Andersone, Rudīte. *Izglītības un mācību priekšmetu programmas*. Rīga: RaKa, 2007.
28. Anspaks, Jānis. *Mākslas pedagogija I daļa*. Rīga: RaKa, 2004.
29. Anspaks, Jānis. *Mākslas pedagogija II daļa*. Rīga: RaKa, 2006.
30. Astahovska, Ieva. *Jaņa Rozentāla mākslas vidusskola*. Rīga: Neputns, 2006.
31. Backstein Joseph and Boym Svetlana. *The Fifth Moscow Biennale of Contemporary Art*. Moscow, 2013.
32. Bardola. Nicola. *Joko Ono biogrāfija*. Rīga: Jumava, 2014.
33. Briede, Gunta, Isajeva, Natālija un Kazuda Anda. *Profesionālās izglītības programmu izveides metodika*. Rīga: Izglītības un zinātnes ministrija, 2007. 50.lpp
34. Burjo, Nikolā. *Attiecību estētika*. Rīga: Laikmetīgās mākslas centrs, 2009.
35. Demakova, Helēna. *Nepamanīs. Latvijas laikmetīgā māksla un starptautiskais konteksts*. Rīga: ¼ Satori, 2010.

36. Demakova, Helēna. *Citas sarunas. Raksti par mākslu un kultūru*. Rīga: Vizuālās komunikācijas nodaļa, 2002.
37. Geske, Andrejs un Grīnfelds Andris. *Izglītības pētījumu metodoloģija un metodes*. Rīga: Raka, 2001.
38. Gombrihs, Ernst Hans. *Mākslas vēsture*. Zvaigzne ABC, 1997.
39. Laiviniece, Diāna. *Zinātniskās rakstīšanas skola*. Liepāja: LiePA, 2014.
40. Lendrijs, Čārlzs un Marks Pahters. *Kultūras krustcelēs: Kultūra un kultūras institūcijas 21. gadsimta sākumā*. No angļu. val. tulk. Jolanta, Treile. Culturelab, 2010.
41. Marshall, Julia and Donahue M. David M. *Art-Centered Learning Across the Curriculum: Integrating Contemporary Art in the Secondary School Classroom*. New York: Columbia University, 2014.
42. Oļehnoviča, Eriadiana. *Vidējās pakāpes mākslas izglītības attīstība Latvijas pirmās brīvvalsts laikā*. Daugavpils: Daugavpils universitāte, 2005.
43. Ralph A. Smith. *Culture and the Arts in Education: Critical Essays on Shaping Human Experience*. Columbia University, New York. 2005.
44. Rubene, Māra. *Homo Aestheticus: no mākslas filosofijas līdz ikdienas dzīves estētikai*. Rīga: Tapals, 2001.
45. Rubene, Zanda. *Kritiskā domāšana postmodernisma situācijā*. Skolotājs. Nr.3, 2005, 2006, 5.– 9. lpp.
46. Šmite, Rasa, Kerstin, Mey un Raitis Smits. *Art as research. Māksla kā pētniecība*. Liepāja, Rīga: Liepājas Universitātes Mākslas pētījumu laboratorija (Liepāja, Latvija), Jauno mediju kultūras centrs (Rīga, Latvija), 2011.

47. Vējš, Vilnis. *Un Citi, meklējumi, mākslinieki Latvijā 1960-1984*. Rīga: Laikmetīgās mākslas centrs, 2010.

6. Raksti no žurnāliem

48. Arterritory sarunas. Rīga: Arterritory un Mākslas platforma, 2015, 80. lpp.

49. Craft Arts International. Australia: No. 92, 2014, pp. 41.

50. Klāsone, Inta. *Mākslas izglītības attīstības tendences*. Skolotājs. Nr.3, 2005, 59.–73. lpp.

51. Liepiņš, Jānis un Kaprāns Mārtiņš. *Ko mēs zinām par zinātnes popularizēšanu?* Zinātnes Vēstnesis. 2015, nov. Pieejams: http://www.lza.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=2939&Itemid=47

52. Pospelova, Gaļina. *Izglītības sistēmas attīstības galvenās tendences*. Skolotājs. Nr. 3, 2005, 88.– 92. lpp.

53. Skolas vārds. *KM veidos profesionālās kultūrizglītības kompetences centrus*. 04.09.2014
Pieejams:<http://www.skolasvards.lv/sleja/zinas/km-veidos-profesionalas-kulturizglitibas-kompetences-centrus> [skatīts 2015, 28. feb.].

54. Šmite, Rasa, Kerstin, Mey un Raitis Smits. *Art as research. Māksla kā pētniecība*. Liepāja, Rīga: Liepājas Universitātes Mākslas pētījumu laboratorija (Liepāja, Latvija), Jauno mediju kultūras centrs (Rīga, Latvija), 2011.

7. Interneta resursi

55. *Contemporary Approaches to Teaching*. Pieejams: <http://www.art21.org/teach/on-contemporary-art/contemporary-approaches-to-teaching> [skatīts 2015, 2. feb.].

56. *The Contemporary and the Historical* by Donald Kuspit. Pieejams: <http://www.artnet.com/Magazine/features/kuspit/kuspit4-14-05.asp> [skatīts 2015, 25. mart.].
57. Desai, Dipti. The Ethnographic Move in Contemporary Art: What Does It Mean for Art Education? Academic journal article. *Studies in Art Education*, 2002. Pieejams: <https://www.questia.com/library/journal/1P3-146153641/the-ethnographic-move-in-contemporary-art-what-does> [skatīts 2015, 2. feb.].
58. Gude, Olivia. Postmodern Principles: *Considerations for a 21st-Century Art & Culture Curriculum*. Art Education, 2004. Vol. 57, No. 1, pp. 6-14 Pieejams: https://elearning.psu.edu/drupal6/content/aed813/pdfs/Gude_2004.pdf [skatīts 2015, 20. feb.].
59. Gude, Olivia. *Considerations for a 21st-Century Art & Culture Curriculum*. Art Education. National Art Education Association Stable. 2007, Vol. 60, No. 1. Jan, pp. 6-8 Pieejams: <http://eric.ed.gov/?id=EJ766953> [skatīts 2015, 20. apr.].
60. Hardy, Tom and Steers John. *Art Education in a Postmodern World: Collected Essays*. Bristol, U.K, 2011 Pieejams: <http://www.amazon.ca/Art-Education-Postmodern-World-Collected/dp/1841503029> [skatīts 2014, 14. okt.].
61. Jerneja, Herzog and Matjaž Duh. Examples of Applying Contemporary Art Practices in the Visual Arts Curriculum in Grammar Schools. *Croatian Journal of Education*. 2013, 11th March. Pp. 55–69. Pieejams: <http://www.sciedu.ca/journal/index.php/wje/article/viewFile/2520/1547> [skatīts 2015, 20. feb.].
62. Youker, Brendon. *The Logic of Evaluation and Not-for-Profit Arts Organizations: The Perspective of an Evaluation Consultant*. International Journal of Arts Management, Vol. 12, No.

63. Marshall, Julia. *Globalization in art*. Pieejams: https://www.academia.edu/9552415/Globalization_and_Contemporary_Art [skatīts 2015, 17. apr.].
64. Marshall, Julia. *Visible Thinking: Using Contemporary Art to Teach*. Conceptual Skills Art Education, 2008, 61 no 2. Pieejams: <http://connection.ebscohost.com/c/articles/30059060/visible-thinking-using-contemporary-art-teach-conceptual-skills> [skatīts 2015, 25. feb.].
65. Marshall, Julia. *Five Ways to Integrate: Using Strategies from Contemporary*. Pp.13-19. Pieejams: <http://arts.unco.edu/ciae/institute/2014-Marshall-Five%20Ways%20to%20Integrate.pdf> [skatīts 2015, 25. feb.].
66. Marshall, Julia and Kimberely Dadamo. *Art practices as research in the classroom*. Pieejams: <http://ua-artdepartment.wikispaces.com/file/view/Art+Practice+as+Research.pdf> [skatīts 2015, 22. mart.].
67. Marzano, R. J. *A theory-based meta-analysis of research on instruction*. Aurora, CO: McREL. Pieejams: www.mcrel.org/PDF/Instruction/5982RR_InstructionMeta_Analysis.pdf* PDF; 172 [skatīts 2015, 12. dec.].
68. Pilsoniskās sabiedrības attīstības politikas pamatnostādnes. Pieejams <http://www.nvo.lv/lv/news/page/nevalstisko-organizaciju-vardnica-25/> [skatīts 2015, 20. okt.].
69. Poprawski, Mackin. *Cultural education organizations and flexible individualization of taste*. Institute of Cultural Studies, Adam Mickiewicz University of Poznan, Poland Journal of Organizational Change Management Vol. 28 No. 2, 2015 pp. 165-176 www.emeraldinsight.com/0953-4814.htm [skatīts 2016, 8. jan.].
70. Šmite, Rasa. *Viļņu māksla – jaunas tēlainības rašanās komunikāciju, zinātnes un tehnoloģiju krustpunktā*. Konfernces tēzes. Starptautiska zinātniska konference Māksla. Vara.

Izglītība, veltīta Latvijas Mākslas akadēmijas 85 gadu jubilejai: Rīgā, 2006. okt. Pieejams: <http://rixc.org/lv/center/people/121/> [skatīts 2015, 22. sept.].

71. Tucker, James L. *Better Practice in Arts Education Building Effective Teaching Through Educational Research*. Pieejams: http://www.aems-edu.org/PDFs/Better_Practices_Visual_Arts.pdf [skatīts 2015, 2. feb.].

72.

Pieejams: http://www.triskrasas.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=26 [skatīts 2015, 2. apr.].

73. Pilsoniskās sabiedrības attīstības politikas pamatnostādnes. Pieejams <http://www.nvo.lv/lv/news/page/nevalstisko-organizaciju-vardnica-25/> [skatīts 2015, 20. okt.].

74. Бакштейн, Иосиф. *Внутри картины: Статьи и диалоги о современном искусстве*. Москва :Новое литературное образование, 2015. стр 86.

75. Бауман, Зигмунт. *Глобализация. Последствия для человека и общества*. Пер. с англ. Коробочкина М.Л. Москва: Издательство «Весь Мир», 2004.

77. Н.Б. Маньковская, В.В. Бычков. *Современное искусство как феномен техногенной цивилизации*. Москва Редакционно-издательский отдел ВГИК, 2011.

78. Венкова Алина. *Визуальная культура эпохи глобализма*. Глобальное пространство культуры: материалы международного научного форума 12-16 апреля 2005. – СПб: Центр изучения культуры, 2005. – С. 276-279.

79. Шутемова Елена Анатольевна. *Влияние современного искусства на дизайн-проектирование* «Архитектон: известия вузов» № 10 Июль 2005

80. Скорин-Чайков, Николай *Этнографический концептуализм*. Pīeejams:
<http://www.soclabo.org/index.php/laboratorium/article/view/336/865> [skatīts 2015, 25. mart.].
81. Курашевич А.В. *Проблема стилеобразования в современной теории искусства*.
Pīeejams:
http://academicon.ru/publ/iskusstvovedenie_muzyka/kurashevich_a_v_problema_stileobrazovaniya_v_sovremennoj_teorii_iskusstva/11-1-0-65 [skatīts 2015, 22. mart.].

Summary

The author of the Master's degree research „**Art education developments tendencies of vocational secondary cultural education in Latvia**” is Agija Ivanova, supervisor Doc., Dr.art. Anita Vaivade. The purpose of research is to analyse – art education development trends in cultural education in Latvia and analyse an experience of integrating the contemporary art strategies in teaching process in vocational secondary art education practice in Riga. The tasks of the research include – analyze the conducted interviews, describe the cooperation opportunities for the vocational education in secondary schools of design and visual arts with non-governmental organizations in Riga, analyze contemporary art actions significance in cultural education and to explore how contemporary art forms to integrate in the learning process in the professional design and visual arts education, analyze and compare art education system in Latvia and international organizations reports studies on the cultural development of Latvia.

From the research that has been conducted it is possible to conclude that in Riga vocational secondary art education policy-making comes to the integral traditional artistic values, however, the contemporary art forms becoming an integral part of professional design and visual arts education. The findings of research depicts that the aims of arts cultural education in Latvia is in line with the contemporary art forms. In conclusion, it is evident that this study has shown – professional artists and vocational secondary art education can be as example in the development of arts education in Latvia. Based on the results there are appear the problems – vocational secondary art education institutions do not have a unified concept to integrate the contemporary art conceptual strategies in schools curriculum. The non-governmental contemporary art organizations underlines the innovative and scientific perspective in contemporary art and education, thus opening the way how to expand the arts curriculum, but currently there is no coordinated cooperation between non-governmental and a public authority in contemporary art education. The findings are of direct practical relevance in making changes in art education development. **Key words:** vocational secondary art education, contemporary art, development, integrate. This paper include pp. 91, 5. attachments. In the empirical part of reserch has been carried out interviews in Professional Education Competence Centre “Riga Design and Art School” and Janis Rozentals Riga Art High school and discussion at Riga Art Space about contemporary art place in culture education.

1. pielikums. Intervija ar Jaņa Rozentālā Mākslas vidusskolas pedagogiem

Intervija Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolā ar skolas pedagogiem –direktora vietnieci mācību darbā un matemātikas skolotāju Agitu Ozoliņu, mākslas vēstures skolotāju Baibu Gusti, datorgrafikas un konceptuālās kompozīcijas skolotāju Edgaru Groševu, gleznošanas skolotāju Tomu Burānu. Rīga 2015. gada 7. Maijā.

1. Vai skolā tiek īstenotas mācību programmas laikmetīgajā mākslā?

Edgars Groševs: Jā, konceptuālā kompozīcija, 4 gados izglītojamie apgūst dažādas disciplīnas –glezno, zīmē, veido, apgūst datorgrafiku, foto mākslu, izglītojamie zināmā mērā kļūst par māksliniekiem, jo izglītības procesā tiek pielietots disciplīnu kopums, gleznošana kopā ar datorgrafiku, tādējādi izglītojamie jau darbojas kā mākslinieki, viņi kļūst par māksliniekiem, tas kļūst par starpdisciplināru priekšmetu.

2. Vai priekšmets konceptuālā kompozīcija tiek pasniegts visās izglītības programmās?

Edgars Groševs: Jā, priekšmetu pasniedzu ilustratoriem, multimediju dizaina speciālistiem, foto dizaina speciālistiem.

3. Vai māksla tiek integrēta vispārizglītojošos priekšmetos?

Agita Ozoliņa: Matemātika ir smags priekšmets, tas būtu neprāts sasaistīt mākslu ar matemātiku, izglītojamie ir jāsagatavo eksāmeniem. Mākslā ieiet skaitļu virknes, ģeometrija, figūru transformācija telpā, plaknē. Izglītojamajiem tiek uzdots mājās izveidot mākslas objektus no ģeometriskām figūrām. Ķīmiju, fiziku mūsu izglītības iestādē nemāca atsevišķi, tas ir dabas zinību kursā, dabas zinību pedagogs cenšas iekļaut izglītojamās interesējošas tēmas – krāsu mācību. Nav paredzēts laiks, lai vispārizglītojošos priekšmetos iekļautu mākslu. Doma ir utopiska par matemātikas mācīšanu, mēs strādājam nopietni. Izglītojamie apgūstot mācību priekšmetu pamatus, var pēc tam izmantot tos savus darbos.

4. Kādas metodes Jūs izmantojat, lai mācību priekšmetā konceptuālā kompozīcija integrētu laikmetīgo mākslu?

Edgars Groševs: Multimediju formāts šobrīd ir aktuāls, gleznošanā viss ir pateikts, mēs varam tikai jau esošās lietas mēģināt pārstrādāt. Savukārt tehnoloģiju pasaulē tas viss strauji attīstās, pēkšņi parādās „Motion capture” programma. Tas ir kaut kas pilnīgi jauns, kur tava kustība tiek pārvērsta trīsdimensiju kustībā.

5. Vai Jūsu izglītības iestādē šīs tehniskās iespējas ir?

Edgars Groševs: Mūsu izglītības iestādē ir tehniskās iespējas, pedagoga uzdevums ir izdomāt, ko ar to visu darīt. Tur ir laikmetīgā māksla, ne netikai tajā, ko izglītojamie dara, bet arī pedagoga galvā. Māksla notiek online, viss ļoti dinamiski un attīstās šobrīd. Laikmetīgā māksla iet cauri visiem priekšmetiem, kas saistīti ar tehnoloģiju apguvi: animācijas dizains, video, datorgrafika, interneta dizains, 3DM māksla. Joma ir dinamiska, mēs nopērkam programmas, bet pēc trim gadiem tās nav aktuālas. Protams, mums ir aktuāli dzīvot laikam līdzīgi, tas ir cieši saistīts ar darba tirgu. Ir arī mācību uzdevumi, kur tiek integrēta laikmetīgā māksla, piemēram, botāniskā dārza projekts „Meklējam eglīti”. Uzdevums savos darbos oriģināli izmantot eglīti, bija pat eglīte, kura aizgājusi”.

6. Kā Jūs definējat laikmetīgo mākslu izglītojamajiem un kā nospraužat robežas starp profesionālo mākslu un laikmetīgo?

Baiba Guste: Laikmetīgā māksla norāda uz aktuāliem notikumiem, mūsdienīgiem objektiem, novatoriskām metodēm. Piemēram, ja ieglezno gleznā portatīvo datoru, tā ir laikmetīgā māksla.

Toms Burāns: „Rimeiks ir metodes, kuras mēs izmantojam, lai padarītu darbus sirreālos. Svarīgi, lai izglītojamais apgūst tehniku, amatu, nevis tik daudz filozofēt. Izglītojamais izvēlas konkrētu darbu, kurā viņš veic rimeiku, viņš glezno šajā laika manierē, bet veic korekcijas sižetā, kompozīcijā. Eksaktie priekšmeti manās nodarbībās netiek integrēti, humanitārie daudz vairāk.

Baiba Guste: Mākslas vēsture tiek mācīta visus četrus gadus, mēs mācāmies sākot no aizvēstures līdz laikmetīgajai. Mācību programmas mēs veidojam paši, otrā kursā izglītojamie apgūst Latvijas mākslu profesionālo no 19.gs beigām līdz 21. gs, tādā jau otrā kursā viņi apjauš, kas ir laikmetīgā māksla. Pirmajā kursā ir uzdevums katru mēnesi apmeklēt laikmetīgās un citas izstādes, rakstīt recenzijas vai anotācijas par izstādēm. Nodarbības notiek vienreiz nedēļā, izglītojamie analizē mūsdienu mākslinieku darbus, katru stundu desmit minūtes mēs pārrunājam aktuālākos notikumus mākslā. Mākslinieks ne tikai rada, bet arī skatās un vērtē. Māksla ir izglītojamo dzīve, es vienmēr uzsveru, ka jāapgūst visi priekšmeti, lai konceptuālā māksla strādātu, nevis tiktu radīti rimeiki.

7. Kādas tieši izstādes Jūs apmeklējat ar izglītojamajiem?

Baiba Guste: Ar pirmo kursu mēs apmeklējam Vizuālās mākslas festivālu „Mākslas dienas – 2015. Mākslas kņada”. Vienai no izglītojamajām radās jautājums, vai tā ir māksla? Tad izvērsās diskusija, vai tā ir māksla, diskusija norisinājās 80 minūtes. Trešā un ceturtā kursā izglītojamie lasa tekstus no žurnāliem angļu valodā „The Artnew” un citiem.

8. Vai izglītības iestādei ir sadarbība ar nevalstiskām laikmetīgās mākslas organizācijām Latvijā vai ārvalstīs?

Sadarbība ir ar Latvijas Laikmetīgās mākslas centru, izglītojamie ārpus mācību laika apmeklē centra rīkotās diskusijas, lekcijas un izstādes. Pedagoģiem ir iespējas apmeklēt rīkotos profesionālās pilnveides kursus Trīs Krāsās.

2. pielikums. Profesionālās izglītības kompetences centra Rīgas Mākslas un Dizaina vidusskolas pieredze mūsdienu mākslas izglītībā

Intervija Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā ar pedagogiem vispārīgās mākslas vēstures skolotāju Gundegu Gailīti, formas tekstila izglītības programmas metodiskās komisijas vadītāju Guntu Apsīti, dizaineri Inesi Mailīti, Latvijas Mākslinieku savienības biedri. Rīga 2015. gada 18. maijā.

1. Vai skolā tiek īstenotas mācību programmas laikmetīgajā mākslā?

Gundega Gailīte: Laikmetīgā māksla ir iekļauta vispārīgajā mākslas vēstures ciklā, diemžēl, tas ir ļoti īss, tāpēc reāli iznāk tikai tāds pavisam minimāls ieskats. Protams, audzēkņi dodas uz izstādēm (dažreiz arī kopā ar mani), raksta recenzijas, kā arī sagatavo prezentāciju (kā noslēdzošo četru gadu mācību ciklam) tieši par kādu Latvijas laikmetīgās mākslas pārstāvi un tad to aizstāv (pamato savu izvēli, analizē konkrētus darbus, izdara secinājumus, izceļ personīgos ieguvumus no šī uzdevuma utt.), kā arī atbild uz kursa biedru jautājumiem (~20 min.). Attiecībā uz citiem priekšmetiem, zinu, ka vācu valodas skolotāja (Valda Salmiņa) cenšas izvēlēties tēmas saistībā ar mākslu no jaunākās vācu periodikas, ieskaitot, tai skaitā laikmetīgo, kā arī uzdod rakstīt vāciski, lai audzēkņi mācītos lietot attiecīgo mākslas valodu.

Inese Mailīte: Es domāju, ka laikmetīgā māksla ir par notikumiem, kuriem mēs esam liecinieki. Jautājums vai mēs runājam par mākslu, vai dizainu, mēs esam dizaina skola un mēs mācam audzēkņiem dizaina nozares. Es domāju, dizainam ar laikmetīgo mākslu ir sakars tajā brīdī, ja mēs uzskatām, ka māksla ir katrs spilvens un krūzīte, ko mēs ražojam.

Gunta Apsīte: Mēs ņemamies ar ļoti konkrētām lietām, mēs audzēkņiem mācām, kā lietas top. Mūsu skolā sintezējam priekšmeti mākslas vēsture un profesionālie. Piemēram, mēs liekam pētīt somu, sākumā tās analogu. Izglītojamie pēta, kas pasaulē ir izdarīts somu jomā. Starppriekšmetu saikne šajā gadījumā veidojas konkrēti ar mākslas vēsturi, mēs uzdodam pētīt 80. gadu somas un 90. gadu somas, ir arī gadījumi, kad mēs uzdodam pētīt dizaineru sasniegumus mūsdienās. Reizēm mēs idejas smeļamies arhitektūrā, protams, mēs varam analizēt čību funkcionalitāti, bet tajā brīdī mēs aizejam tālu no laikmetīgās mākslas. Protams, nevar noliegt, ka sabiedrības procesi neskar katru no mums, tomēr dizainā tas nav tik izteikti, vairāk stājāmāslā.

**Intervija ar Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas pedagogiem elektroniskā veidā
2015. gada 15.oktobrī.**

Intervija ar Formas dizaina izglītības programmas metodiskās komisijas vadītāju Ivaru Drulli.

1.Šobrīd medijos izskan dažādi viedokļi par laikmetīgo mākslu izglītībā. Kādēļ laikmetīgā māksla pēc Jūsu domām ir nozīmīga mākslas izglītībā?

Laikmetīgā māksla gluži vienkārši parāda veidus, kādos ir iespējams izteikt domu. Laikmetīgā māksla parāda atšķirīgus veidus, kā domāt par svarīgām tēmām.

2.Vai izglītības programma Formas dizains ietver mācību uzdevumus, kas attīsta konceptuālo domāšanu?

Jā, piemēram ir uzdevums – pašportrets, kuru izgatavojot ir sevi jāattēlo kā iedomāto, iztēloto "es", nelietojot cilvēka attēlošanas tehniku. Piemēram, pašportrets var būt liela pātaga, kaudze ar dražu vai sarkans, saņurcīts papīrs grozā ar avīzēm.

3. Vai mācību procesā izglītojamajiem tiek dota iespēja pašiem meklēt jaunus tehniskos risinājumus, sadarboties ar citu nozaru speciālistiem?

Jā, protams. Tiek atbalstīti kontakti ar 3D printētājiem lāzergriezējiem, savus uzdevumus veicam gan no keramikas, stikla, jebkā, kas ir pieejams tirgū vai ir iespējams pasūtīt darbnīcās.

4. Kā Jūs rosināt izglītojamos apmeklēt laikmetīgās mākslas izstādes un citus pasākumus?

Es lieku reklāmas mūsu programmas fb lapā, iesaku to, kas man liekas ievērības cienīgs.

Intervija ar mākslinieci Rutu Līnīti, Latvijas Mākslinieku savienības biedri, Reklāmas dizaina izglītības programmas metodiskās komisijas vadītāju.

5. Šobrīd medijos izskan dažādi viedokļi par laikmetīgo mākslu izglītībā. Kādēļ laikmetīgā māksla pēc Jūsu domām ir nozīmīga mākslas izglītībā?

Atbilde ir vārdā „laikmetīgā”, sekot līdzī laikam, aktuālajam visapkārt, modes tendencēm, jaunumiem tehnoloģiju jomā utt. Nevar būt izglītībā tikai vēsture, jo jaunais cilvēks top par zinošu nākotnes darbinieku.

6. Vai Izglītības programma reklāmas dizains ietver mācību uzdevumus, kas attīsta konceptuālo domāšanu.

Atbilde ir jā, jo dizaina process sākas ar izpēti un koncepcijas veidošanu, stāsta veidošanu.

7. Vai mācību procesā izglītojamajiem tiek dota iespēja pašiem meklēt jaunus tehniskos risinājumus, sadarboties ar citu nozaru speciālistiem?

Atbilde ir jā. Izglītojamie iepazīstas darba procesā ar dažādiem tehniskiem risinājumiem mācību uzdevumu veidā, izmēģina tos. Ir uzdevumi, kuros pašiem jāmeklē piemērotākais tehniskais risinājums un jāpiedāvā varianti.

8. Kā Jūs rosināt izglītojamos apmeklēt laikmetīgās mākslas izstādes un citus pasākumus?

Liekam savā grupā informāciju par pasākumiem, par iespēju piedalīties dažādās norisēs un darbnīcās, kā arī kopīgi apmeklēt izstādes. Vienīgi paliek neatbildēts jautājums – kas ir laikmetīgā māksla un ko mēs ar to saprotam? Sociāli aktīva, intelektuāla māksla, interesants vēstījums, mākslas dimensijas attīstība mūsu laikmetā.

Intervija ar dizaineru, mākslinieku Māri Šustiņu, Metāla izstrādājumu dizaina izglītības programmas metodiskās komisijas vadītāju.

9. Šobrīd medijos izskan dažādi viedokļi par laikmetīgo mākslu izglītībā. Kādēļ laikmetīgā māksla pēc Jūsu domām ir nozīmīga mākslas izglītībā?

Laikmetīgā māksla ir kā svaigs gaiss topošajam māksliniekam un dizaineram. Ir jāzina šī brīža situācija, galvenās tendences mākslā, lai varētu katrs pats salīdzināt, izvērtēt un meklēt visdažādākos izteiksmes līdzekļus, kurus var izmantot savā radošajā procesā.

10. Vai izglītības programma Metāla izstrādājumu dizains ietver mācību uzdevumus, kas attīsta konceptuālo domāšanu?

Jā, visvairāk ceturtajā kursā mācību uzdevumos kompozīcijā tiek strādāts, lai jauniešos attīstītu tēlaino, konceptuālo domāšanu. Tiek meklēts tēls un koncepcija dažādiem vides mākslas objektiem pilsētvidē.

11. Vai mācību procesā izglītojamajiem tiek dota iespēja pašiem meklēt jaunus tehniskos risinājumus, sadarboties ar citu nozaru speciālistiem?

Vairāk tiek strādāts savas nozares ietvaros, bet strādājot pie sava kvalifikācijas darba katram ir iespēja sadarboties ar dažādu nozaru profesionāļiem un uzņēmumiem.

12. Kā Jūs rosināt izglītojamos apmeklēt laikmetīgās mākslas izstādes un citus pasākumus?

Mācību stundu ietvaros maksimāli cenšamies sniegt šādu informāciju, kā arī jaunāko info publicējam Facebook mājas lapā un, protams, ar savu piemēru – piedaloties dažādos mākslas projektos un izstādēs.

3. pielikums. Intervija ar nevalstiskās organizācijas Trīs Krāsas pārstāvi Ilzi

Kupču

Intervija ar Ilzi Kupču – mākslas izglītības centra TRĪS KRĀSAS dibinātāju, valdes locekli, Latvijas Nacionālā kultūras centra vizuālās mākslas izglītības speciālisti. Rīga 2015. gada 10. aprīlis.

1. Šobrīd medijos izskan daudzi viedokļi par laikmetīgo mākslas nozīmību izglītībā. Kādēļ pēc Jūsu domām laikmetīgā māksla ir nozīmīga mākslas izglītība?

Laikmetīgās mākslas izglītība ir balstīta uz šodienas idejām. Tā ir par cilvēkiem mums apkārt, un atrodas mijiedarbībā ar laiku, kurā dzīvojam tieši šobrīd. Tā ietver izzināšanu, eksperimentēšanu, apšaubot un meklējot jēgpilnu saturu, un tās izpausmes var arī nebūt pievilcīgas un skaistas.

2. Vai laikmetīgā māksla ir svarīga vispārējā izglītībā, interešu, vai arī profesionālajā un kāpēc?

Jā, ir svarīga visos vecumos. Katrā vecumā gan cilvēkiem ir atšķirīga pieredze. Katrā ziņā izpētes un atklāšanas prieks piemīt visiem. Tāpat laba māksla (gan laikmetīga, gan tradicionāla) ir un paliek laba māksla, un ar to būtu jāstāpjas bez vecuma ierobežojumiem.

3. Kā Jūs izvēlaties mācību metodes iepazīstinot izglītojamos ar laikmetīgo mākslu?

Metodes laikmetīgā mākslā vabūt dažādas, tās var rasties mācību procesa laikā. No sākuma skolotājs var iepazīstināt ar laikmetīgās mākslas māksliniekiem, var iedot material, mācīt tehniku, tad iepazīstināt ar mākslinieku.

4. Kāda ir jauniešu interese par laikmetīgo mākslu TRĪS KRĀSAS nodarbībās?

Mēs esam atbildīgi, ka rādam labu mākslu, tostarp laikmetīgu. To darām kontekstā ar mācību uzdevumiem, pašu jauno cilvēku izvēlētām tēmām.

5. Vai pedagogiem ir interese par laikmetīgās mākslas integrācijas iespējām mācību programmās?

Jā, arvien lielāka.

6. Kādu skolu pedagogi apmeklēja centra koordinētos profesionālās pilnveides kursus Inovatīvas mācību metodes un satura elementi profesionālās ievirzes un profesionālās vidējās izglītības programmā "Māksla un dizains"?

Gan profesionālās vidējās, gan profesionālās ievirzes skolu pedagogi.

4. pielikums. Intervija ar Latvijas Laikmetīgās mākslas centra pārstāvi Lindu Veinbergu

Intervija ar Lindu Veinbergu – mākslas zinātnieci, informācijas centra digitalizācijas projektu vadītāju. Rīga 2015. gada 3. martā.

1. Kā radās ideja izveidot izglītības programmu Laikmetīgā mākslas centrā?

Ideja radās tāpēc, ka mums ir arhīvs, kas ir krāts kopš 90. Gadu sākuma, arhīvā ir mākslinieku vēstules, fotogrāfijas, pieraksti mākslinieku, liela daļa ir Hārdija Lediņa mantojums, ko viņa pēcteči nodeva mūsu rīcībā. Tad vēl mums ir informācija, kas ir vākta par laikmetīgās mākslas māksliniekiem jau vaiāk kā 20 gadu garumā. Mums ir arī video darbi, video dokumentācijas no pasākumiem. Projekta ietvaros „Digitalizējot laikmetīgo mākslu” mēs nodigitalizējam daļu no arhīva. Tad mēs nolēmām visu šo arhīvu izmantot izglītības mērķiem.

2. Kuras pēc Jūsu domām no valsts izglītības iestādēm šobrīd vislielāko ieguldījumu sniedz laikmetīgās mākslasizglītībā Latvijā?

Šobrīd Latvijā laikmetīgās mākslas izglītībā nav nekādas sagataves, tādēļ nevar pārņemt pedagogiem, kuri nespēj mācību stundās iepazīstināt izglītojamos ar laikmetīgo mākslu. Sarežģīti ir runāt ar izglītojamajiem par mākslu, kas prasa jau esošu zināšanu bāzi dažādās disciplīnās. Domāju, ka laikmetīgo mākslu var un vajag mācīt jau agrā vecumā. Skolotājam mūsdienās ir jābūt ļoti erudītam, lai spētu integrēt laikmetīgo mākslu mācību stundās. No izglītības iestādēm vēlos izcelt Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolu, Jaņa Rozentāla Rīgas mākslas vidusskola, kuras sagatavo jau zinošus speciālistus Latvijas Mākslas Akadēmijai.

3. Vai centrs izglītības programmu ietvaros iesaista arī profesionālus māksliniekus?

Jā, mēs projekta „Liela Lupa” ietvaros uzaicinājām četrus kuratorus un četrus māksliniekus. Viņiem bija jāizvēlās kāda tēma vai konkrēts mākslas darbs par kuru viņi grib pastāstīt, uz tā bāzes mēs izveidojām video spēles dažāda vecuma bērniem, izstādes objektus.

Kāda ir centrs sadarbība ar izglītības iestādēm?

Mūsu sadarbība notiek kūrējot „Lielās lupas” izstādi par Latvijas reģioniem, pirms izstādes atklāšanas mēs aicinām pedagogus, izglītības darbiniekus uz sapulci, dalam bukletus, stāstam par izstādi.

5. pielikums. Diskusija Rīgas mākslas telpā par laikmetīgās mākslas vietu kultūrizglītībā

Diskusija “Laikmetīgās mākslas vieta Latvijas kultūrizglītībā”. Rīga 2015. gada 11. septembrī.
Diskusiju vada Ilze Kupča.

Ilze Kupča: Uzskatu ir ļoti svarīgi pieminēt, ka 2011. gadā mūsu igauņu kaimiņi uzsāka laikmetīgās mākslas projektu – laikmetīgās mākslas triennāles jauniešiem, tās notiek ik pēc trim gadiem. Šajā mākslas projektā tiek uzsvērts, ka izdglītojamo mākslas darbi ir ne mazāk interesanti un nozīmīgi kā mākslinieku darbi. Izglītojamo domas ir ne mazāk jēgpilnas nekā pieaugušo.

Ilze Kupča: Vai jauniešu māksla varbūt laikmetīgā māksla? Kādas ir iespējas jauniešiem sevi izpaust laikmetīgajā mākslā?

Inga Šteimane: Es izvairos mācīt skolās, jo uzskatu, ka ir ļoti sarežģīti kādam kaut ko mācīt, uzskatu, ka laikmetīgajai mākslai ir jābūt kā dialogam. Es mekleju vienmēr dialogu, jo uzskatu, ka izglītojamais no profesionāļa vienmēr var daudz mācīties. Domāju, ka izglītojamajam ir jābūt brīvam garam, nevis jādama par hierarhiskām attiecībām.

Ilze Kupča: Vai mākslas skolā mācoties brīvais gars sevi var izpaust brīvi un radoši?

Dzelde Ieva Mierkalne: Es domāju, ka ir ļoti svarīgi apgūt to, ko māca mākslas vidusskolā akadēmiskā ziņā. Brīvās izpausmes nevienmēr tiek atbalstītas. Vasaras skates darbi nevienmēr tiek vērtēti pēc to mākslinieciskās izpausmes.

Ilze Kupča: Kāda ir Rozentāļu mākslas skolas koncepcija laikmetīgās mākslas pedagoģijā?

Jānis Ziņģītis: Māksla sākas ar amatu pa priekšu, tie, kas vēlas apgūt amatu, nāk pie mums mācīties, ir arī tādi, kas negrib un uzreiz ir lieli mākslinieki. Mēs piedavajam apgūt mākslas valodu, bet mākslu iemācīt nevar, mēs varam mācīt par mākslu un ap mākslu. Mākslas valodas pamati nemainās jau gadsimtiem ilgi. Maz ir stundas, lai studētu dabu, saistībā ar pamatizglītības standartu mākslai paliek 40% no mācību laika. Tādēļ vasaras darbi ir svarīgi, tie var būt brīvi, tām nav jābūt studijām no dabas, bet sniegunam ir jābūt pārlicinošam.

Ilze Kupča: Ko var iemācīt mākslinieks, skolotājs izglītojamajiem ārpus Rīgas laikmetīgajā mākslā?

Artūrs Arnis: Es mācu scenogrāfiju, tādēļ savā priekšmetā vairāk runāju par jēdzieniem un metaforiskajiem risinājumiem. Mana kolēģe tēlniece jau ar savu profesionāla mākslinieka redzējumu spēj sniegt izglītojamajam redzējumu par mākslu vairāk nekā parasts pedagogs.

Ilze Kupča: Esmu personīgi novērojusi, aizbraucot uz daudzajām Latvijas mākslas skolām, ka skolotāji ļoti bažijas par bērnu darbu rezultātu. No ģeniāla atklājuma līdz kļūdai ir viens solis, skolotāji ir tik ļoti uztraukušies par rezultātu, ka tādā veidā nerodas ģeniālās nejaušības. Mācību stundas mākslas skolās ir daudz, skolotāji visās šajās stundās uzdod uzdevumus, gaidot perfektu rezultātu.

Ilze Kupča: Ko mākslas izglītības centrā “Trīs krāsas” var iemācīt bērniem, kas atnāk no ielas?

Ilze Vītola: Mēs strādājam atšķirīgi no citām skolām. Mums ir noteikts darba laiks, kad jaunieši var ierasties jebkurā brīdī. Tādā veidā mēs iegūstam zelta brīdī, mums ir dialogs, mēs sarunājam, ko mēs darīsim. Izglītojamie jau nāk paši ar savām idejām.

Ilze Kupča: Projekta „Gaismaskoks. Jauno māksla” ietvaros vairāku mēnešu garumā jaunieši, kurus interesēja šis projekts, piedalījās mākslas procesā, kurā tika ietvertas arī fizikas darbnīcas. Mākslas izglītībā ietverts šaurs zināšanu loks, parasti skolotāji māca to, ko paši mācījušies. Instrumenti ar ko strādāt mākslā paliek arvien vairāk, tas ietver zināšanas, kuras skolotājiem nav. Svarīgi domāt, kā mākslas izglītībā paplašināt pētniecisko lauku, piesaistot speciālistus. Man ir zināms, ka tieši Ulbrokas skolai ir pieredze laikmetīgās mākslas integrēšanā mācību procesā.

Ilze Kupča: Kāda ir Jūsu pieredze šīs vasaras plenērā, kurā tika integrēta fizika?

Santa Podgaiska: Vasaras ir laiks, kad mēs varam darīt tās lietas, kas nav skolas programmās. Protams, mēs varam izmantot arī savu priekšrocību, ka esam gan mūzikas, gan mākslas skola. Plenērs ietvēra sevī jūras viļņu, gaismas viļņu pētniecību. Tādā veidā tiek paplašināts izglītojamā redzesloks un starpdisciplināra pētnieciskā interese.

Ilze Kupča: Man šķiet, ka ir svarīgi skolotājam atdzīt, ka viņš daudzko nezina un mācīties. Domāju, tā ir nākotnes kultūrizglītības lieta. Svarīgi ir iziet meklēt partnerus, paplašināt redzesloku. Beidzot profesionālās ievirzes mākslas skolas, skolēni veido savus diplomdarbus, skolēni mākslu skolā ir apguvuši sešus gadus. Skolēns var izvēlēties sava darba tēmu.

Ilze Kupča: Kā klātesošie pedagogi savus audzēkņus rosina izvēlēties daudzveidīgu pieeju saviem diplomdarbiem?

Ogres mākslas skolas skolotāja: Mēs mudinām audzēkņus izvēlēties dažādas pieejas diplomdarbu izstrādē, bet audzēkņi izvēlas zīmēt un gleznot piezemētas tēmas. Protams, skolotāji arī nevēlas strādāt ar skolēnu papildus, izmēģināt jaunas tehnikas.

Inga Šteimane: Piekrtu Jāņa Ziņģīša teiktajam – vispirms amats un tad māksla. Tomēr uzskatu, ka ir ļoti svarīgi definēt, domāju, tā ir darbošanās ar konkrētiem materiāliem. Laikmetīgai mākslai svarīgs amats ir konceptuālā domāšana. Doma arī varbūt materiāls, tas ir mūsu izglītības sistēmas mīnus. Laikmetīgajā mākslā materiāls varbūt kaut kas pilnīgi nemateriāls. Vai šim procesam tiek atvēlēts laiks mākslas skolās?

Gaujienas mākslas skolas skolotāja: Vai Jūs negribat izglītojamajam iemācīt talantu? Caur materialu mēs sevi izpaužam. Mēs varam spļaut, bet arī spļaušanas tehniku apgūt ir svarīgi. Ir atšķirība vai tu kādam trāpi, vai nospļauj garām.

Inga Šteimane: Es Jūsu piemēru vairāk uztveru kā avangardisku piegājienu, saprotu Jūsu domu. Tomēr ar materiālu es domāju abstraktos materiālus, piemēram valodu. Kā mēs runājam un rakstam ir laikmetīgās mākslas materiāls.

Jānis Ziņģītis: No jebkura materiāla ir jēga tad, ja tajā izprotam tā pretestību. Skolā mācoties strādāt ar krāsām, mēs pārvaram materiāla pretestību, tas arī māca domāt konceptuāli. Spēja pārvarēt materiāla pretestību ir būtiska. Es pats vasarā gleznoju pie jūras, uzlieku audeklu, gleznoju un domāju līdzī. Cik daudz lēmumi vienlaicīgi man jāpieņem vienā mazā četrstūrī, ievietojot redzēto, tā arī ir konceptuālā domāšana. Es esmu ierobežojošā vidē un cīnos ar materiālu. Mums skolā ir priekšmets konceptuālā kompozīcija, bet vispirms ir amats.

Inga Šteimane: Labi, Tu aprakstīji, ļoti skaidri aprakstīji, kā notiek realitātes attēlošana. Tomēr laikmetīgā māksla nav realitātes attēlošana.

Ilze Kupča: Izglītojamie savas jūtas nevar noformulēt, tādēļ dialogs starp skolotāju un izglītojamo ir ļoti nozīmīgs. Vērtēšana ir ļoti nozīmīgs dialogs izglītojamā un pedagoga starpā, tādēļ būtiski ir uzdot jautājumu audzēknim: kā notiek šis vērtēšanas process, konkrēti Jaņa Rozentāla Rīgas mākslas vidusskolā?

Dzelde Ieva Mierkalne: Līdz šim mēs nevarējām piedalīties skatēs un uzzināt, kāpēc mums ir tieši tāds vērtējums. Pēc skatēm mums arī īsti nepaskaidroja, tomēr šogad pirmo gadu mēs varējām piedalīties skatēs.

maģistra darbs

“Mākslas izglītības attīstības tendences profesionālajā vidējā kultūrizglītībā Latvijā”

izstrādāts Latvijas Kultūras akadēmijas Kultūras teorijas un vēstures katedrā

Ar savu parakstu apliecinu, ka _____ darbs izstrādāts patstāvīgi; izmantojot citu autoru darbos publicētus datus, definējumus un viedokļus, dotas precīzas norādes (atsauces) uz to ieguves avotu; iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ . ____ . ____ .2016.
Vārds, uzvārds Paraksts

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: _____ . ____ . ____ .2016.
Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds Paraksts

Recenzents: _____
Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds

Darbs iesniegts ____ . ____ .2016.

Studējošo servisa speciālists : _____
Vārds, uzvārds Paraksts

Darbs aizstāvēts LKA _____ gala pārbaudījumu komisijas sēdē
Bakalaura, maģistra

____ . ____ .2016. prot. Nr. _____ vērtējums _____

